

**Sprawozdanie końcowe z realizacji
Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej
2007-2013**

Warszawa, luty 2017 r.

Spis treści

STRESZCZENIE	4
SUMMARY	6
1. INFORMACJE WSTĘPNE	8
2. PRZEGLĄD REALIZACJI PROGRAMU OPERACYJNEGO	9
2.1. Realizacja i analiza postępów	9
2.1.1. Informacje nt. postępu rzeczowego	9
2.1.2. Informacje finansowe	9
2.1.3. Informacja nt. wykorzystania funduszy wg kategorii interwencji	10
2.1.4. Pomoc w podziale na grupy docelowe	10
2.1.5. Pomoc ponownie wykorzystana	11
2.1.6. Analiza jakościowa	12
2.2. Informacja na temat zgodności z przepisami wspólnotowymi	30
2.2.1. Zasada równości szans	31
2.2.2. Zasada partnerstwa	32
2.3. Napotkane problemy wraz z podjętymi działaniami zaradczymi	33
2.4. Zmiany w kontekście realizacji programu operacyjnego	34
2.5. Zasadnicze modyfikacje w rozumieniu art. 57 rozporządzenia nr 1083/2006	48
2.6. Komplementarność pomocy z innymi instrumentami wsparcia	49
2.6.1. Opis osiągniętej komplementarności i uzyskanych efektów synergii	49
2.6.2. Cross – financing	52
2.6.3. Mechanizmy unikania podwójnego finansowania działań realizowanych w ramach polityki spójności z działaniami realizowanymi w ramach Wspólnej Polityki Rolnej oraz Wspólnej Polityki Rybackiej	52
2.6.4. Kontrole krzyżowe	53
2.7. Monitorowanie i ocena	54
3. POSTĘP WDRAŻANIA PO RPW WG OSI PRIORYTETOWYCH	60
3.1. Realizacja I osi priorytetowej <i>Nowoczesna gospodarka</i>	60
3.2. Realizacja II osi priorytetowej <i>Infrastruktura społeczeństwa informacyjnego</i>	67
3.3. Realizacja III osi priorytetowej <i>Wojewódzkie ośrodki wzrostu</i>	72
3.4. Realizacja IV osi priorytetowej <i>Infrastruktura transportowa</i>	75
3.5. Realizacja V osi priorytetowej <i>Zrównoważony rozwój potencjału turystycznego opartego o warunki naturalne</i>	79
3.6. Realizacja VI osi priorytetowej <i>Pomoc techniczna</i>	82
4. DUŻE PROJEKTY	84
5. POMOC TECHNICZNA	87
6. PROMOCJA I INFORMACJA	89

ZAŁĄCZNIKI

- I. Postęp rzeczowy PO RPW
- II. Osie priorytetowe PO RPW w podziale na źródło finansowania
- III. Podział kumulatywny przyznanego wkładu wspólnotowego wg kategorii
- IV. Postęp rzeczowy PO RPW wg priorytetów
- V. Wskaźniki kontekstowe
- VI. Realizacja celów Strategii Europa 2020
- VII. Realizacja celów Strategii UE dla regionu Morza Bałtyckiego (SUE RMB)
- VIII. Wskaźniki kluczowe (*core indicators*)
- IX. Matryca instrumentów finansowych
- X. Formularz dotyczący informacji i promocji
- XI. Przykłady projektów komplementarnych
- XII. Wkład PO RPW w realizację SUE RMB i EU2020
- XIII. Sprawozdanie z monitorowania wpływu PO RPW na środowisko
- XIV. Komplementarność i równość szans w projektach PO RPW
- XV. Tabela zbiorcza zakończonych dużych projektów
- XVI. Zestawienie projektów zawieszonych
- XVII. Zestawienie dużych projektów rozłożonych na etapy
- XVIII. Zestawienie projektów rozłożonych na etapy (inne niż duże)
- XIX. Zestawienie niesfunkcjonujących projektów

Spis najważniejszych skrótów:

PO RPW – Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej 2007-2013
SzOOP – Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych
IZ – Instytucja Zarządzająca
IP – Instytucja Pośrednicząca
KE – Komisja Europejska
EU, UE – Unia Europejska
SUE RMB – Strategia UE dla regionu Morza Bałtyckiego
EFRR – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EUR – euro
KM – Komitet Monitorujący
KSI SIMIK 2007-2013 – Krajowy System Informatyczny
WE – Wspólnoty Europejskie
EBC – Europejski Bank Centralny
OSZIK – Opis Systemu Zarządzania i Kontroli
LPI – Lista Projektów Indywidualnych
Dz.U. – Dziennik Ustaw
BGK- Bank Gospodarstwa Krajowego

STRESZCZENIE

Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej 2007–2013 (PO RPW) objął pięć regionów we wschodniej części Polski: warmińsko-mazurskie, podlaskie, lubelskie, podkarpackie i świętokrzyskie, które charakteryzował najniższy PKB na mieszkańca w rozszerzonej w 2004 r. Unii Europejskiej. Założeniem Programu było *przyspieszenie tempa rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej w zgodzie z zasadą zrównoważonego rozwoju*. Środki o wartości 2,39 mld EUR zostały przeznaczone na wsparcie: infrastruktury uczeni i szkół wyższych, działalności naukowo-badawczej, przedsiębiorczości, budowy sieci szerokopasmowego Internetu, systemów komunikacji miejskiej w miastach wojewódzkich makroregionu, infrastruktury kongresowo-targowej, tras rowerowych, dróg oraz na pomoc techniczną.

PO RPW wywarł korzystny wpływ na rozwój gospodarczy Polski Wschodniej, aktywizując i unowocześniając makroregion oraz wzmacniając jego dostępność. Stworzył zachęty do inwestowania i odwiedzania Polski Wschodniej. Zapewnił podstawy wartościowego kapitału społecznego opartego na zaangażowaniu i współpracy regionów, widoczne także przy realizacji złożonych i zakrojonych na skalę makroregionu przedsięwzięć. Przyczynił się do wzrostu liczby utworzonych miejsc pracy o 20,6 tys. osób oraz do wzrostu PKB w makroregionie o 2,5 p.p. w stosunku do poziomu z 2006 r. Powyższe potwierdzają badania ewaluacyjne *ex-post* zrealizowane w wybranych obszarach wsparcia.

Nowoczesne uczelnie i szkoły wyższe

Wzmocnienie potencjału naukowo-badawczego 21 uczelni i szkół wyższych najbardziej odczuli studenci i środowisko naukowe. Ze wsparcia PO RPW zbudowano i zmodernizowano blisko 80 obiektów, z których skorzystał co drugi studium w Polsce Wschodniej. Przy jednoczesnym otwarciu ponad 60 nowych specjalności jak np. biotechnologia przemysłowa, fizyka medyczna, inżynieria transportu i logistyka, energetyka odnawialna i elektroenergetyka, dostosowanych do potrzeb rynku pracy i towarzyszących temu nowych etatów badawczych, zajęcia stały się bardziej atrakcyjne oraz praktyczne. Zawarcie około 200 porozumień współpracy międzyuczelnianej oraz wykorzystanie zakupionej infrastruktury do przygotowania ponad 2,3 tys. publikacji w uznanych czasopiśmie naukowych znacząco wpłynęły na zwiększenie prestiżu uczelni działających w makroregionie.

Wsparcie działalności naukowo-badawczej

Dofinansowanie zakupu 7,2 tys. szt. wyposażenia badawczego na uczelniach, w jednostkach badawczych, przedsiębiorstwach i JST pozwoliło na utworzenie i zmodernizowanie ponad pół tysiąca laboratoriów. Dla wielu instytucji zakres i jakość zakupionej aparatury, stanowiły przełomową zmianę w wyposażeniu i miały wpływ na utworzenie u beneficjentów nowych etatów badawczych.

Rozwój przedsiębiorczości

W Programie zrealizowano również inwestycje prowadzące do wzrostu atrakcyjności gospodarczej Polski Wschodniej. Zainteresowani wykorzystaniem infrastruktury badawczej, mikro, mali i średni przedsiębiorcy mogli skorzystać z 11 utworzonych lub rozbudowanych parków przemysłowych, naukowo-technologicznych oraz inkubatorów. Stworzono warunki do lokowania firm na powierzchni ponad 500 ha uzbrojonych w infrastrukturę techniczną terenów inwestycyjnych. Przedsiębiorcom została także zaoferowana możliwość uzyskania pożyczek i poręczeń, na preferencyjnych warunkach. Umożliwiły one prawie 3,7 tys. firmom pozyskanie nowoczesnych technologii, nowego sprzętu, modernizację obiektów oraz zwiększenie zatrudnienia. Przedsiębiorcy zainteresowani nawiązaniem współpracy międzynarodowej mieli możliwość udziału w blisko 185 targach, misjach wyjazdowych i przyjazdowych, konferencjach i wizytach studyjnych. Zawarto w ich wyniku 997 kontraktów o łącznej wartości ponad 99,10 mln EUR. Dotyczyły one eksportu produktów: przemysłu spożywczego do Francji, Chin i Zjednoczonych Emiratów Arabskich, przemysłu metalowo-maszynowego do Szwecji i Niemiec, a ponadto z innych branż do USA, Kanady i Indii.

W makroregionie stworzono również warunki do nawiązywania współpracy między przedsiębiorcami w ramach wydarzeń targowych i konferencyjnych organizowanych we wspartych z PO RPW ośrodkach kongresowo-wystawienniczych w Lublinie, Kielcach, Ostródzie i Rzeszowie.

Poprawa warunków mobilności mieszkańców

Program skutecznie wspierał także miasta wojewódzkie makroregionu, inwestując w komunikację publiczną. Stała się ona bardziej dostępna, wygodna, szybsza, punktualna, bezpieczna i przyjazna dla podróżujących z różnych grup wiekowych i z niepełnosprawnościami. Było to następstwo równoległych działań w rozbudowę infrastruktury dróg (z wydzieleniem buspasów), sieci tramwajowej w Olsztynie, sieci trolejbusowej w Lublinie, zakup 423 sztuk nowoczesnych autobusów, trolejbusów i tramwajów oraz wdrożenia inteligentnych systemów transportowych (m.in. monitoring i zarządzanie ruchem miejskim, informacja pasażerska, e-bilety). Poprawiające się warunki do mobilności mieszkańców Polski Wschodniej są również efektem inwestycji drogowych współfinansowanych z PO RPW. Łącznie wybudowano i przebudowano 353 km dróg wojewódzkich i krajowych, wśród których były 23 obwodnice. Znaczący udział w zwiększeniu dostępności makroregionu oraz oszczędność czasu w przewozach miały także dwa nowe mosty na Wiśle, jeden w Kamieniu (połączył województwo lubelskie z mazowieckim), a drugi w Połańcu (połączył województwo świętokrzyskie z podkarpackim).

Współpraca między regionami

Program w swoich założeniach promował współpracę między regionami Polski Wschodniej, której celem było wytworzenie wspólnej infrastruktury. W efekcie powstały dwa niepowtarzalne w swojej strukturze i zasięgu przedsięwzięcia: *Sieć Szerokopasmowa Polski Wschodniej* (SSPW) oraz *Wschodni Szlak Rowerowy Green Velo*. Każde z nich stanowiło złożone przedsięwzięcie liniowe, obejmujące wszystkie województwa makroregionu. SSPW to infrastruktura zwiększająca dostęp do szerokopasmowego Internetu – wybudowano sieć 14,8 tys. km światłowodów oraz ponad 1 tys. węzłów, do których przyłączają się operatorzy tzw. ostatniej mili, doprowadzający Internet do domów, przedsiębiorstw i instytucji. Przeprowadzono także szkolenia dla ponad 8 tys. osób powyżej 45 roku życia w zakresie obsługi komputera oraz korzystania z Internetu. Z kolei *Wschodni Szlak Rowerowy Green Velo* to okazja dla turystów do poznania, na odcinku ponad 2 tys. km wyznaczonych tras, zróżnicowanych walorów przyrodniczych, kulturowych oraz krajozabowych Polski Wschodniej. Szlak daje szansę rozwijania lokalnej przedsiębiorczości w zakresie usług powiązanych z turystyką rowerową. Powstały nowe miejsca noclegowe przyjazne rowerzystom, obiekty gastronomiczne, punkty napraw oraz wypożyczalnie rowerów, a w konsekwencji również nowe miejsca pracy.

Pomoc techniczna

Zapewnienie wdrożenia wspomnianych wyżej działań PO RPW przez IZ i IP było możliwe dzięki środkom z pomocy technicznej. Zostały one przeznaczone m.in. na działania z zakresu monitorowania, informowania, promowania, ewaluacji, kontroli oraz sprawozdawczości w ramach Programu

SUMMARY

The Operational Programme Development of Eastern Poland (OP DEP) 2007-2013 covered five regions in the eastern part of Poland: Warmińsko-Mazurskie, Podlaskie, Lubelskie, Podkarpackie and Świętokrzyskie, which had the lowest GDP per capita in the European Union after its 2004 enlargement. The objective of the Programme was *the hastening the pace of social and economic development in Eastern Poland pursuant to the sustainable development principle*. Funds, EUR 2.39 billion in total, were allocated to provide support for: the infrastructure of the universities and other higher education facilities, research and development, entrepreneurship, broadband internet network, urban transport systems in the voivodship cities of the macroregion, congress and exhibition fair infrastructure, bicycle routes, roads, and technical assistance.

OP DEP had a positive influence on the economic growth of Eastern Poland, through activating and modernising the macroregion and through improving its accessibility. It created incentives for investing and visiting Eastern Poland. It provided the foundations for valuable social capital, based on the commitment and cooperation of the regions, which is also visible in implementing complex undertakings on the scale of the entire macroregion. It contributed to the growth of the number of new jobs, by 20.6 thousand people, and the growth of GDP in the macroregion, by 2.5 p.p. compared with 2006. The above data is confirmed by the *ex-post* evaluation studies realised in selected support areas.

Modern universities and higher schools

Strengthening the R&D potential of 21 universities and higher schools was felt the most by the students and the research community. Close to 80 facilities have been built with the help of the support from OP DEP, and every other student in Eastern Poland used them. With the simultaneous launching of over 60 new study programmes, such as industrial biotechnology, medical physics, transport engineering and logistics, renewable energy and electro-energy studies, which are adjusted to the needs of the labour market, and the accompanying research positions, the classes became more attractive – and more practical. Entering into approx. 200 cooperation agreements between universities and using the infrastructure to prepare over 2.3 thousand publications in renowned scientific papers significantly improved the prestige of the universities operating in the macroregion.

Supporting research and development

Co-financing the purchase of 7.2 thousand research equipment in the universities, research units, business undertakings, and local government units allowed for creating and modernising over half a thousand laboratories. For many institutions, the scope and the quality of the new equipment was a true turning point and facilitated creation of new research positions in the beneficiaries.

Enterprise development

The Programme also involved investments that were intended to improve the commercial attractiveness of Eastern Poland. The micro, small, and medium entrepreneurs interested in taking advantage of the research infrastructure, could use 11 newly created or expanded industrial parks, science and technology parks, and incubators. Perfect conditions were created for enterprises to be found on over 500 ha of investment land, fitted with technical infrastructure. The enterprises also gained access to loans and securities, on preferential terms. They made it possible for almost 3.7 thousand enterprises to gain modern technologies, new equipment, to modernise their facilities and to increase employment. Those willing to cooperate on an international scale, could attend close to 185 exhibition fairs, foreign and domestic missions, conferences, and study visits. As a result, 997 contracts were signed, for the total amount exceeding EUR 99.10 million. The contracts concerned exporting the following products: food industry to France, China, and the United Arab Emirates, metal and machine industry to Sweden and Germany, and other industries – to the USA, Canada, and India. The macroregion also created favourable conditions that promote establishing

cooperation among enterprises under fair events and conferences organised in the congress and exhibition centres in Lublin, Kielce, Ostróda, and Rzeszów with the support of OP DEP.

Improving mobility of residents

The Programme also effectively supported voivodship cities in the region by investing in public transport. It became more accessible, more convenient, faster, more punctual, safer, and more friendly to travellers from different age groups and to travellers with disabilities. It was a consequence of the parallel activities involving the development of road infrastructure (setting out bus lanes), of tram grid in Olsztyn, trolleybus grid in Lublin, purchasing 423 state-of-the-art buses, trolleybuses, and trams, and the implementation of smart traffic management: systems (including monitoring and management of urban traffic, passenger information system, e-tickets). The improving conditions for mobility in Eastern Poland are also a consequence of road investments co-financed under OP DEP. In total, 353 km of voivodship and national roads were built and re-developed, including 23 ring roads. A significant impact in improving the accessibility of the macroregion and promoting time-savings was offered by two new bridges on the Vistula river: the first one in Kamień (connecting Lubelskie with Mazowieckie), and the other one in Połaniec (connecting Świętokrzyskie with Podkarpackie).

Cooperation between regions

The Programme aimed at promoting cooperation between regions of Eastern Poland, in order to build joint infrastructure. As a result, two undertakings that are truly unique in terms of their structure and scope, were implemented: *Broadband Network for Eastern Poland* (BNEP) and Eastern Bicycle Trail *Green Velo*. Each of them was a complex line underaking, crossing all voivodships of the macroregion. BNEP encompasses the infrastructure that provides access to broadband internet connection – a grid of 14.8 thousand kilometres of optical fibre was built, accompanied by over 1 thousand nodes, to which the so-called “last mile” operators connect, who provide online access to households, enterprises, and institutions. Trainings for over 8 thousand people over the age of 45 were held, focusing on computer skills and online skills. In turn, the *Green Velo* bicycle trail is an opportunity to learn the varied natural, cultural, and landscape qualities of Eastern Poland while travelling along over 2 thousand kilometres of routes. The trail offers an opportunity for the local enterprises to develop in the services related to cycling. Cyclist-friendly accommodation facilities, catering establishments, local cycle hire facilities and repair shops appeared, and as a result – new jobs were created.

Technical assistance

Ensuring that the aforementioned measures were implemented under OP DEP by Managing Authority and Intermediate Body was made possible thanks to the technical assistance funds. These funds were spent i.a. on monitoring, informing, promoting, evaluating, inspecting, and reporting under the Programme.

I.

Informacje wstępne

1. INFORMACJE WSTĘPNE

PROGRAM OPERACYJNY	Cel: Konwergencja
	Kwalifikowany obszar: Polska, województwo lubelskie, podkarpackie, podlaskie, świętokrzyskie, warmińsko-mazurskie
	Okres programowania: 2007-2013
	Numer programu (CCI): CCI 2007 PL 161 PO 003
SPRAWOZDANIE KOŃCOWE Z WDRAŻANIA PROGRAMU	Nazwa programu: Rozwój Polski Wschodniej
	Lata sprawozdawcze: 2007-2015
	Data zaakceptowania sprawozdania przez KM PO RPW:

Niniejsze sprawozdanie zostało opracowane zgodnie z obowiązkiem wynikającym z:

- art. 67 ust. 1 rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 r., ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1260/1999,
- *Wytycznych w sprawie zamknięcia programów 2007-2013* (decyzja Komisji C(2013) 1573 z dnia 20.03.2013 r.), w tym rozdziału 5.2 „Końcowe sprawozdanie z realizacji”

2.

Przegląd realizacji programu

2. PRZEGLĄD REALIZACJI PROGRAMU OPERACYJNEGO

2.1. Realizacja i analiza postępów¹

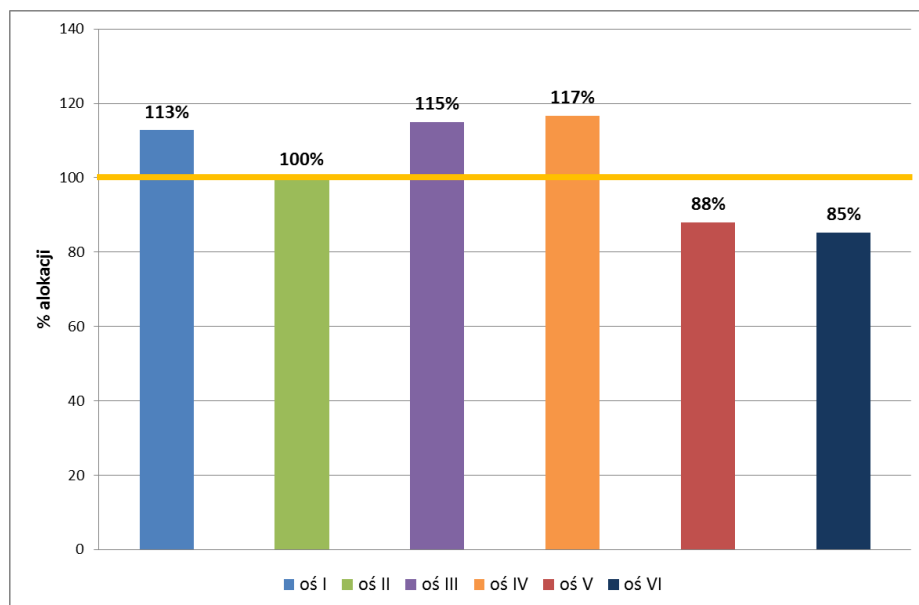
2.1.1. Informacje nt. postępu rzeczowego

Informacje na temat realizacji PO RPW 2007-2013 w odniesieniu do wskaźników celu głównego i celów szczegółowych Programu znajdują się w załączniku I i IV do sprawozdania. Opis postępu rzeczowo-finansowego Programu znajduje się w pkt 2.1.6.2 oraz w pkt 3 sprawozdania.

2.1.2. Informacje finansowe²

W ramach Programu certyfikowano do KE wydatki kwalifikowalne (w tym: środki wspólnotowe i krajowe)³ w wysokości 3,14 mld EUR, co stanowi 112% alokacji PO RPW, w tym wydatki publiczne wyniosły 3,02 mld EUR .

Wykres 1. Wydatki kwalifikowalne jako % alokacji na oś w oparciu o zatwierdzone wnioski o płatność.⁴

¹ W sprawozdaniu wartości prezentowane w EUR są przeliczane wg średniego kursu certyfikacji wydatków do KE w całym okresie realizacji Programu tj. 4,1884. Dane dotyczące certyfikacji podane są po kursach z poszczególnych deklaracji wydatków. Dane dot. certyfikacji wg stanu z 20 lutego 2017 r.

² Informacje finansowe przedstawione są wg stanu na dzień 20 lutego 2017 r.

³ Koszty lub wydatki poniesione w związku z realizacją projektu w ramach programu operacyjnego, które kwalifikują się do refundacji lub rozliczenia zgodnie z umową o dofinansowanie

⁴ Do przedstawienia w sprawozdaniu danych finansowych odnoszących się do alokacji środków UE wykorzystano alokację wyrażoną w PLN i wyliczoną zgodnie z algorytmem opracowanym przez Ministerstwo Finansów i Ministerstwo Rozwoju na grudzień 2016 r.

W przypadku osi II, V i VI nie osiągnięto wydatków na poziomie 100% alokacji. Natomiast dla osi I, III i IV znacznie przekroczono poziom dostępnej alokacji. Taka struktura certyfikowanych wydatków - po zastosowaniu zasady elastyczności⁵ - pozwoliła uzyskać 100% poziomu wykorzystania alokacji środków wspólnotowych w ramach Programu.

Od początku realizacji Programu, Komisja Europejska (KE) zrefundowała, w ramach płatności okresowych, wydatki w wysokości 2,06 mld EUR i przekazała zaliczki w wysokości 204,64 mln EUR. Łącznie KE przekazała 2,27 mld EUR, co stanowiło 95% alokacji środków wspólnotowych na Program. Pozostała należna kwota – 5% alokacji – zostanie wypłacona przez KE w ramach płatności końcowej po rozliczeniu realizacji Programu⁶.

Odsetki uzyskane z tytułu płatności zaliczkowych otrzymanych z KE, zaksięgowane na koncie Programu wyniosły 5,8 mln EUR i zostały uznane za zasoby Polski w formie krajowego wkładu publicznego.

Szczegółowe dane finansowe według osi priorytetowych w podziale na źródło finansowania, narastająco od uruchomienia Programu przedstawia załącznik II do sprawozdania.

2.1.3. Informacja nt. wykorzystania funduszy wg kategorii interwencji

Podział kumulatywny przyznanego wkładu wspólnotowego wg kategorii interwencji przedstawia załącznik III do sprawozdania.

2.1.4. Pomoc w podziale na grupy docelowe

Główne grupy docelowe⁷, które skorzystały z efektów Programu to:

- studenci i środowisko naukowe (osie priorytetowe: I oraz III)
- przedsiębiorcy (osie priorytetowe: I,II,III,V)
- użytkownicy dróg (os priorytetowa IV)
- jednostki samorządu terytorialnego (osie priorytetowe: I,II,III,V)
- turyści (osie priorytetowe: III,V)
- organizacje pozarządowe i inne (osie priorytetowe: I, II, IV)

Każda z grup docelowych skorzystała z różnorodnych, uzupełniających się i wzmacniających efektów projektów PO RPW. Było to możliwe dzięki temu, że:

- do każdej grupy kierowano różne typy projektów z poszczególnych osi priorytetowych,
- grupy te nie były traktowane rozłącznie, więc dana osoba mogła odczuć różnorodne korzyści Programu należąc do kilku grup jednocześnie, np. będąc użytkownikiem dróg, turystą i przedsiębiorcą.

W sumie do ww. grup docelowych Programu skierowano środki EFRR o wartości 2,40 mld EUR. Szczegółowe dane przedstawia poniższy wykres.

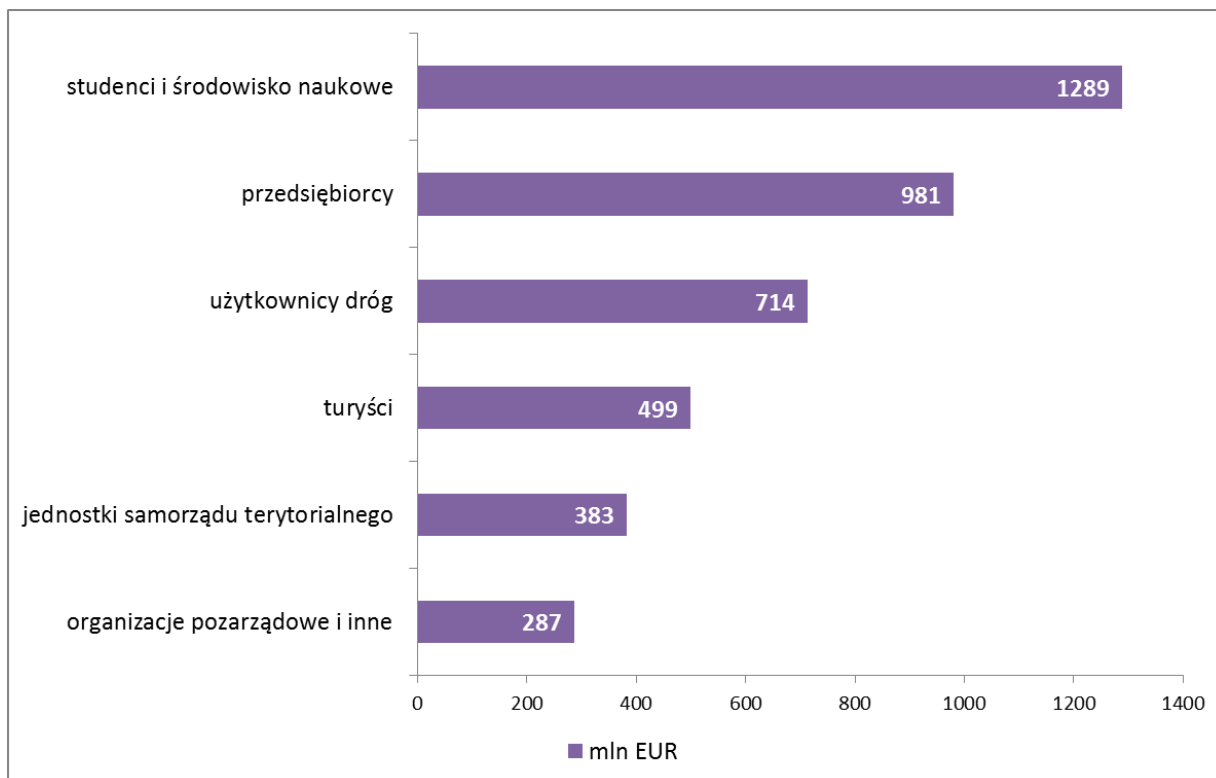
⁵ Zasada ta pozwalała certyfikować do KE wydatki przekraczające limit określony dla danej osi, przy jednoczesnym niższym wnioskowaniu w innej osi

⁶ Zgodnie z art. 79 rozporządzenia nr 1083/2006

⁷ Na podstawie Szczegółowego opisu osi priorytetowych PO RPW

Wykres 2. Wartość dofinansowania z EFRR wg wniosków o płatność końcową dla poszczególnych grup docelowych⁸

Największą wartość dofinansowania z EFRR w ramach Programu otrzymały projekty skierowane do studentów i środowiska naukowego oraz projekty, z których korzystali przedsiębiorcy. Znaczącą kwotę otrzymały również projekty, których grupą docelową byli mieszkańcy makroregionu oraz użytkownicy dróg.

Więcej informacji dotyczących obszarów wsparcia oraz typów beneficjentów w ramach PO RPW znajduje się w pkt 2.1.6.2 sprawozdania.

2.1.5. Pomoc ponownie wykorzystana

W okresie realizacji PO RPW nie miało miejsca wykorzystanie dofinansowania (w części odpowiadającej wkładowi z funduszy UE) odzyskanego od beneficjentów w związku z niezachowaniem przez nich przepisów dotyczących trwałości operacji określonych w art. 57 rozporządzenia nr 1083/2006.

Niemniej jednak w trakcie realizacji PO RPW anulowano i ponownie wykorzystano środki z tytułu nieprawidłowości w wysokości 23,81 mln EUR, w tym środki EFRR wynosiły 22,55 mln EUR, co prezentuje poniższa tabela. Główne typy stwierdzonych nieprawidłowości związane były z naruszeniami ustawy Prawo zamówień publicznych.

⁸ Kwoty nie sumują się do ogólnej sumy wydatków w Programie, ponieważ poszczególne grupy docelowe mogły korzystać ze wsparcia w różnych obszarach (osiach priorytetowych)

Tabela 1. Środki odzyskane i ponownie wypłacone (mln EUR)

Oś priorytetowa	Środki ogółem	w tym dofinansowanie EFRR
Oś I	15,02	14,02
Oś II	0,25	0,23
Oś III	6,63	6,40
Oś IV	1,66	1,66
Oś V	0,24	0,23
Oś VI	0,014	0,013
Razem	23,81	22,55

2.1.6. Analiza jakościowa

2.1.6.1. System realizacji PO RPW

W okresie wdrażania PO RPW w ramach systemu realizacji Programu modyfikowano dokumenty o charakterze:

- wdrożeniowym (PO RPW, SZOOP, rozporządzenia, wytyczne) oraz
- systemowym (porozumienia między IZ i IP, instrukcje wykonawcze IZ i IP, opis systemu zarządzania i kontroli (OSZIK)).

Zapisy **PO RPW**, przyjętego decyzją KE nr K(2007) 4568 w dniu 1 października 2007 r. w okresie jego realizacji były zmieniane czterokrotnie:

- w 2009 r. zmiana dotyczyła zakresu wsparcia skierowanego do instrumentów inżynierii finansowej. Odstąpiono od wspierania funduszy kapitału załączkowego (*seed capital*) na rzecz wsparcia systemu gwarancji i poręczeń kredytowych. Określono warunki udzielania wsparcia na rzecz instytucji finansowych prowadzących działalność gwarancyjną lub poręczeniową, w celu ułatwienia przedsiębiorcom dostępu do zewnętrznych źródeł finansowania działalności gospodarczej.

- w 2011 r. wprowadzono zmiany wynikające z przeglądu śródkresowego Programu. Były one konsekwencją: wyników ewaluacji, badań i ekspertyz, przeprowadzonych na zlecenie IZ i IP, zmian w przepisach wykonawczych, pojawianiem się nowych dokumentów strategicznych oraz potrzeb wdrożeniowych. Obejmowały m.in.: aktualizację celów Programu i wartości docelowych wskaźników, zmiany w opisie osi priorytetowych, zmiany w tabelach finansowych, w związku z alokowaniem dodatkowych środków z Krajowej Rezerwy Wykonania oraz Dostosowania Technicznego, a także w związku z dokonaną realokacją środków pomiędzy osiami priorytetowymi.

- w 2013 r. wprowadzono m.in. zmiany obejmujące realokację środków z VI do I osi priorytetowej w wysokości 37 mln EUR z EFRR.

- w 2016 r. wprowadzono zmiany o charakterze technicznym dot. sposobu rozliczeń z KE. Polegały one na zmianie podstawy wyliczania wkładu środków unijnych z wydatków publicznych na wydatki całkowite.

Zapisy **SZOOP** zmieniano 9 razy⁹. W większości przypadków było to następstwem dostosowania zapisów dokumentu do ww. zmian w PO RPW, realokacji środków pomiędzy działaniami osi priorytetowych, aktualizacji danych dot. instytucji uczestniczących w realizacji

⁹ W 2008 r., w 2009 r. (dwa razy), w 2011 r., w 2012 r. (dwa razy), w 2013 r. (dwa razy), w 2014 r.

PO RPW, doszczegółowienia opisu systemu wyboru projektów, działań, osi i ich celów. Zmiany polegały także na doprecyzowaniu tych kwestii, które nie były możliwe na etapie przygotowywania dokumentów programowych PO RPW, np. określenie rodzajów projektów, typów beneficjentów i grup docelowych oraz wprowadzeniu nazw rozporządzeń pomocowych dla I i III osi priorytetowej oraz aktualizacji załączników do SZOOP np. listy projektów indywidualnych (LPI).

Rozporządzenia regulujące udzielanie wsparcia w ramach PO RPW były zmieniane kilkakrotnie, a ich zmiany wynikały najczęściej z nowelizacji przepisów krajowych lub wspólnotowych oraz były dokonywane w celu bardziej efektywnego wykorzystania wsparcia udzielanego beneficjentom:

- rozporządzenie w sprawie udzielania przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości pomocy finansowej w ramach Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej 2007–2013 było zmieniane pięć razy w latach 2009 - 2016
- rozporządzenie w sprawie udzielania przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości pomocy finansowej na tworzenie i umożliwienie dostępu do sieci szerokopasmowej w ramach Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej 2007–2013 było zmieniane raz, w 2013 r.
- rozporządzenie w sprawie udzielania przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości pomocy finansowej na rozwój ośrodków innowacyjności w ramach Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej 2007–2013 zostało zmienione trzy razy w latach 2013-2014
- rozporządzenie w sprawie udzielania przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości pomocy finansowej na promocję gospodarczą Polski Wschodniej, stworzenie sieci współpracy centrów obsługi inwestora, tworzenie i rozwój klastrów, tworzenie polityki rozwoju regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej 2007–2013 zostało zmienione dwa razy, w 2012 r. i w 2014 r.
- rozporządzenie w sprawie udzielania przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości pomocy finansowej na rozwój instrumentów inżynierii finansowej w ramach Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej 2007–2013 zmieniono dwa razy: w 2014 r. i 2015 r.
- rozporządzenie w sprawie udzielania przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości pomocy finansowej na wyposażenie, tworzenie zaplecza B+R oraz przygotowanie terenów inwestycyjnych w ramach Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej 2007–2013 zostało zmienione w 2016 r.

Wytyczne w zakresie kwalifikowania wydatków w ramach PO RPW były zmieniane czterokrotnie w latach: 2009, 2010, 2012 i w 2015. Zmiany w dokumencie polegały głównie na doprecyzowaniu niektórych zapisów oraz korekcie tekstu pod względem formalno-prawnym. W latach 2007-2009 obowiązywały **Wytyczne w zakresie sprawozdawczości w ramach PO RPW**, a od 2010 r. przebieg poszczególnych procesów regulowanych dotychczas ww. Wytycznymi został uwzględniony w Instrukcjach Wykonawczych IZ i IP jako *System sprawozdawczości PO RPW*.

Porozumienie między IZ i IP w sprawie realizacji PO RPW 2007-2013 z dnia 6 czerwca 2007 r. było zmieniane czterokrotnie w latach: 2009, 2010, 2011, 2014. Na jego podstawie IZ powierzyła IP realizację wybranych zadań w ramach osi priorytetowych PO RPW I-V¹⁰ w zakresie: programowania, monitorowania przygotowania i wyboru projektów, zarządzania finansowego, ewaluacji, kontroli, nieprawidłowości, informacji i promocji oraz systemu informatycznego.

Instrukcje Wykonawcze IP i IZ oraz Opis Systemu Zarządzania i Kontroli były aktualizowane co roku. Zmiany podyktowane były koniecznością dostosowania zapisów do

¹⁰ Z wyjątkiem VI osi priorytetowej *Pomoc techniczna*

zmian instytucjonalnych i prawnych oraz wynikały z usprawniania procesów w trakcie realizacji Programu.

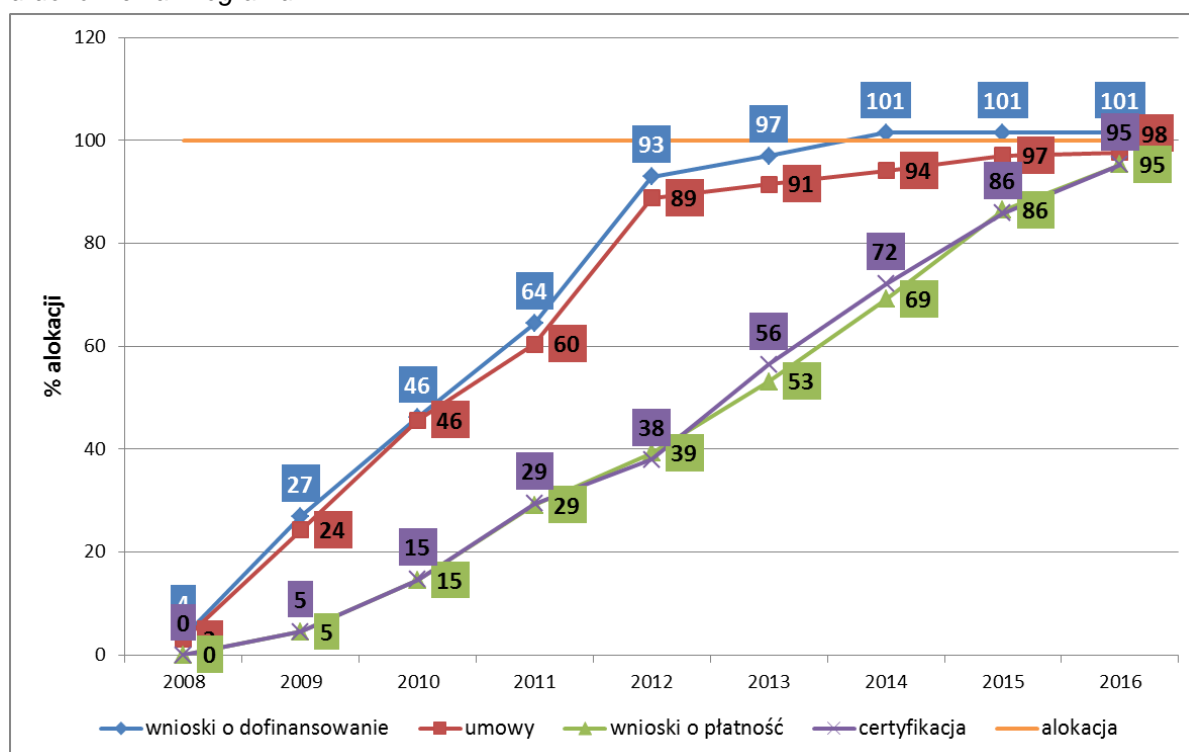
2.1.6.2. Postęp finansowy i rzeczowy PO RPW

PO RPW był jednym z programów operacyjnych realizowanych w ramach *Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia 2007-2013 (NSRO)* w celu wsparcia pięciu najslabiej rozwiniętych regionów Polski w momencie wstępowania do Unii Europejskiej. **Głównym celem PO RPW było przyspieszenie tempa rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej w zgodzie z zasadą zrównoważonego rozwoju.** Kontekstem dla działań ujętych w PO RPW zorientowanych na wspieranie rozwoju makroregionu była *Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020* przyjęta przez Radę Ministrów w 2008 r.¹¹ Dokument ten zakłada poprawę pozycji rozwojowej i konkurencyjnej makroregionu w oparciu o realizację skoordynowanych działań w ramach trzech obszarów: innowacyjności, zasobów pracy i infrastruktury.

Na realizację PO RPW przeznaczono środki EFRR w wysokości 2,39 mld EUR, dzięki którym zrealizowano 304 umowy¹² o wartości EFRR wynoszącej 2,46 mld EUR¹³. Pierwsze umowy zostały podpisane w 2008 roku i z każdym rokiem było ich więcej. Ich realizacja kończyła się stopniowo począwszy od 2011 r. Najwięcej projektów zostało zakończonych w 2015 r. - aż 61% wszystkich umów. W 2016 r. trwało ich rozliczenie finansowe.¹⁴

Na koniec 2016 r. wartość dofinansowania z EFRR zarówno w podpisanych umowach, we wnioskach o płatność, jak i certyfikacji wydatków osiągnęła lub zbliżyła się do 100% alokacji EFRR dla Programu.

Wykres 3. Wartość EFRR jako % alokacji w zatwierdzonych wnioskach o dofinansowanie projektów, w podpisanych umowach, we wnioskach o płatność oraz w deklaracjach przekazanych przez IZ do IC od uruchomienia Programu.

¹¹ Została zaktualizowana w 2013 r.

¹² 304 umowy o dofinansowanie są realizowane w ramach 301 projektów - w osi IV jeden projekt był podzielony na 3 umowy, a drugi projekt - na 2 umowy

¹³ Wartość podpisanych umów zgodnie z KSI. Wartość rzeczywiście dokonanych płatności na podstawie tych umów wynosi 2,40 mld EUR.

¹⁴ W PO RPW nie zostały zidentyfikowane projekty nefunkcjonujące i zawieszono w rozumieniu *Wytycznych KE dotyczących zamknięcia programów operacyjnych*

Cel główny PO RPW polegający na **przyspieszeniu tempa rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej** był mierzony poprzez trzy wskaźniki horyzontalne.

Wartości docelowe dwóch z nich: *Liczba utworzonych miejsc pracy netto* oraz *Wpływ zaangażowanych środków PO RPW na wzrost PKB w stosunku do roku bazowego* zostały oszacowane z wykorzystaniem modelu makroekonomicznego Hermin: *ex ante* w 2006 r.¹⁵ oraz *ex-post* w 2016 r.^{16,17}. Zgodnie z wynikami badania *ex-post*, PO RPW w 2015 r. przyczynił się do **wzrostu liczby utworzonych w makroregionie miejsc pracy netto o 20,6 tys. osób** oraz **do skumulowanego wzrostu PKB o 2,5 pkt proc.** w stosunku do poziomu z 2006 r. Tym samym potwierdzono, że wpływ PO RPW na rozwój gospodarczy Polski Wschodniej jest korzystny i generuje dodatkowe zapotrzebowanie na siłę roboczą.

Wartość trzeciego wskaźnika *Liczba utworzonych miejsc pracy brutto, w tym na obszarach wiejskich* odnosi się wąsko, do bezpośrednio utworzonych miejsc pracy¹⁸ i była monitorowana co roku przez IZ i IP. Zgodnie z danymi z KSI¹⁹ do końca 2016 r. dzięki zakończonej realizacji wszystkich²⁰ projektów powstało **3 149 nowych etatów, z czego 13% (402) na obszarach wiejskich** (wyrażonych w ekwiwalencie pełnego czasu pracy - EPC). Tym samym osiągnięto 126% wartości docelowej ww. wskaźnika. Wyjaśnienie w tym zakresie znajduje się w załączniku I do sprawozdania.

Dodatkowo na podstawie danych uzyskanych od beneficjentów wiadomo, że na koniec 2016 r. ¼ nowopowstałych etatów (778) była objętych przez kobiety. Beneficjenci deklarują, że zatrudniają osoby na stanowiskach zgodnie z ich kompetencjami, zachowując zasadę równości szans.

¹⁵ Na podstawie badania: *Ocena wpływu Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia i wybranych Programów Operacyjnych na lata 2007-2013 na gospodarki polskich województw przy pomocy modeli regionalnych HERMIN*, 2006, WARR na zlecenie MR

¹⁶ Na podstawie badania: *Ocena wpływu realizacji polityki spójności w ramach NSRO 2007-2013 (z wyszczególnieniem wpływu wybranych programów operacyjnych) na rozwój społeczno-gospodarczy Polski za pomocą ilościowego modelu ekonomicznego*, październik 2016, WARR na zlecenie MR

¹⁷ Wartości uzyskanych w tych dwóch okresach nie można niestety odnosić do siebie ze względów metodologicznych. Te względy to: (1) zastosowano w nich jakościowo różne narzędzie badawcze (4- sektorowego modelu HERMIN w przypadku PO RPW oraz systemu powiązanych 5-sektorowych modeli HERMIN w przypadku obecnego badania); (2) nastąpiła zmiana metodologii ESA 95 na ESA 2010 oraz PKD 2004 na PKD 2007, co znajduje przełożenie na wyniki kalibracji równań behawioralnych modeli; (3) założono różne transfery środków w czasie (na etapie pisania programu zakładano, że wydatkowanie nastąpi w latach 2007-2013, a na etapie ex-postu analiza obejmuje wydatkowanie w latach 2008-2016, zatem profil jest znacząco różny) oraz (4) przyjęto różne założenia makroekonomiczne

¹⁸ Zgodnie z wytycznymi KE - *Dokument roboczy nr 7 Programming Period 2007-2013. Indicative Guidelines on Evaluation Methods: Reporting on Core Indicators for the European Regional Development Fund and the Cohesion Fund, Working Document No. 7* zostały uwzględnione stanowiska utworzone w oparciu o umowę o pracę, gwarantujące zatrudnienie minimum przez 2 lata i które nie były związane wyłącznie z obsługą projektu. Inne formy zatrudnienia (np. umowy zlecenia, umowy o dzieło, prace sezonowe) nie były brane pod uwagę

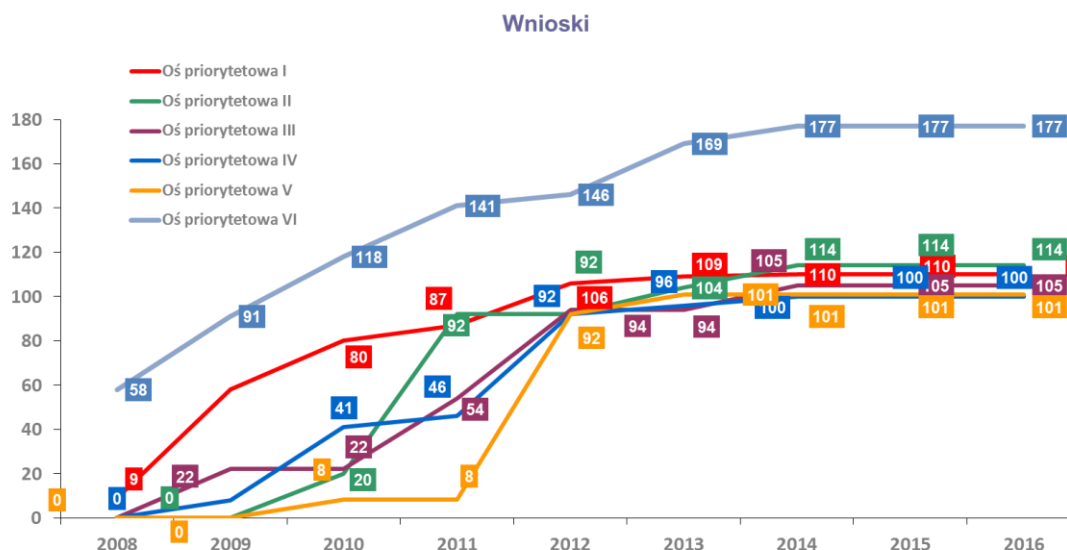
¹⁹ Analiza wartości wskaźników w PO RPW na dzień 31 grudnia 2016 r. objęła 304 rozliczonych umów o dofinansowanie

²⁰ W sumie w ramach PO RPW zakończono realizację wszystkich 304 umów, w tym 286 umów w osiach I-V

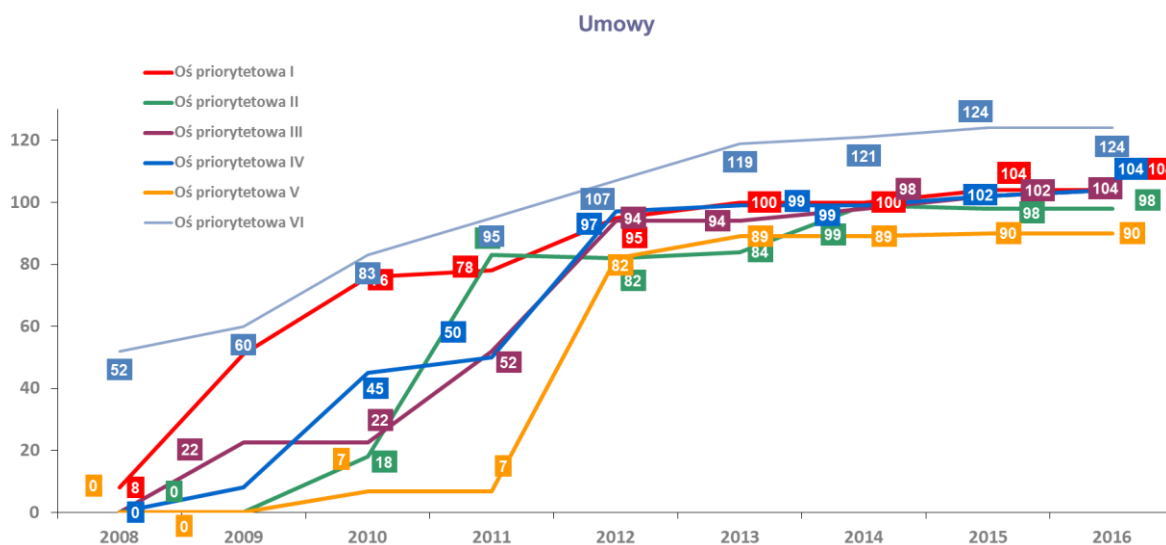
Realizacja PO RPW w podziale na osie priorytetowe

Wykres 4. Wartość EFRR w zatwierdzonych wnioskach o dofinansowanie projektów jako % alokacji przeznaczonych na daną oś priorytetową

Według stanu na koniec 2016 r. we wszystkich osiach priorytetowych wartość wniosków o dofinansowanie w części EFRR przekroczyła 100% alokacji.

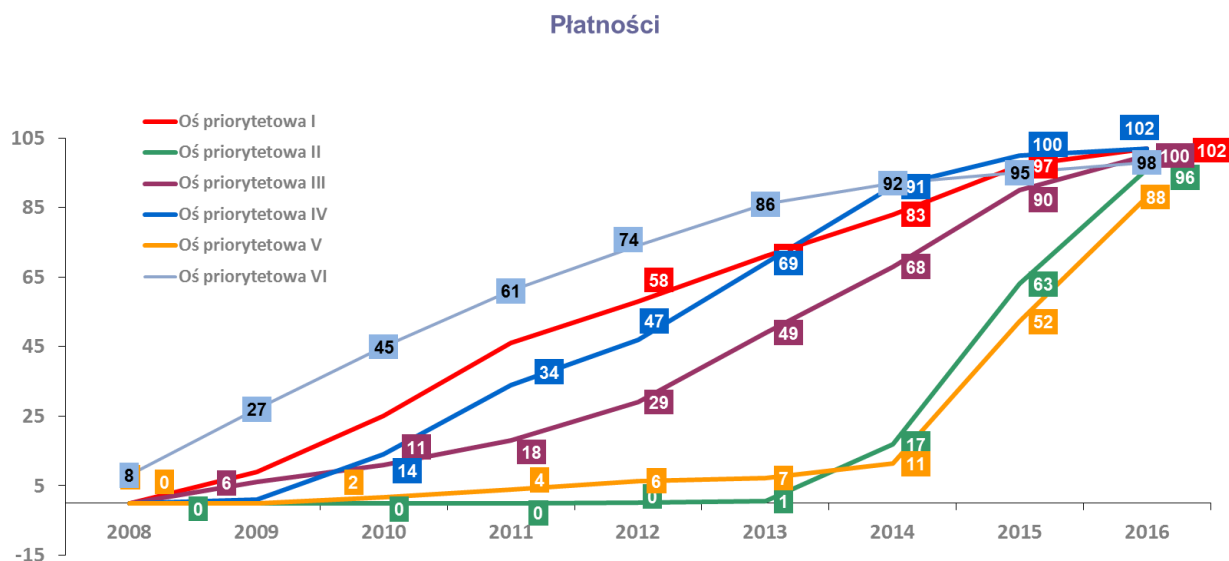
Wykres 5. Wartość EFRR w podpisanych umowach o dofinansowanie projektów jako % alokacji przeznaczonych na daną oś priorytetową

We wszystkich osiach zakontraktowano blisko 100% środków lub powyżej tej wartości. Było to możliwe dzięki zastosowaniu mechanizmu nadkontraktacji - umożliwiającego zaciąganie zobowiązań ponad ustalony limit przyjęty dla osi priorytetowej oraz poprzez stosowanie mechanizmu elastyczności - pozwalającego certyfikować do KE wydatki przekraczające limit określony dla danego działania, przy jednoczesnym niższym wnioskowaniu w innych działaniach.

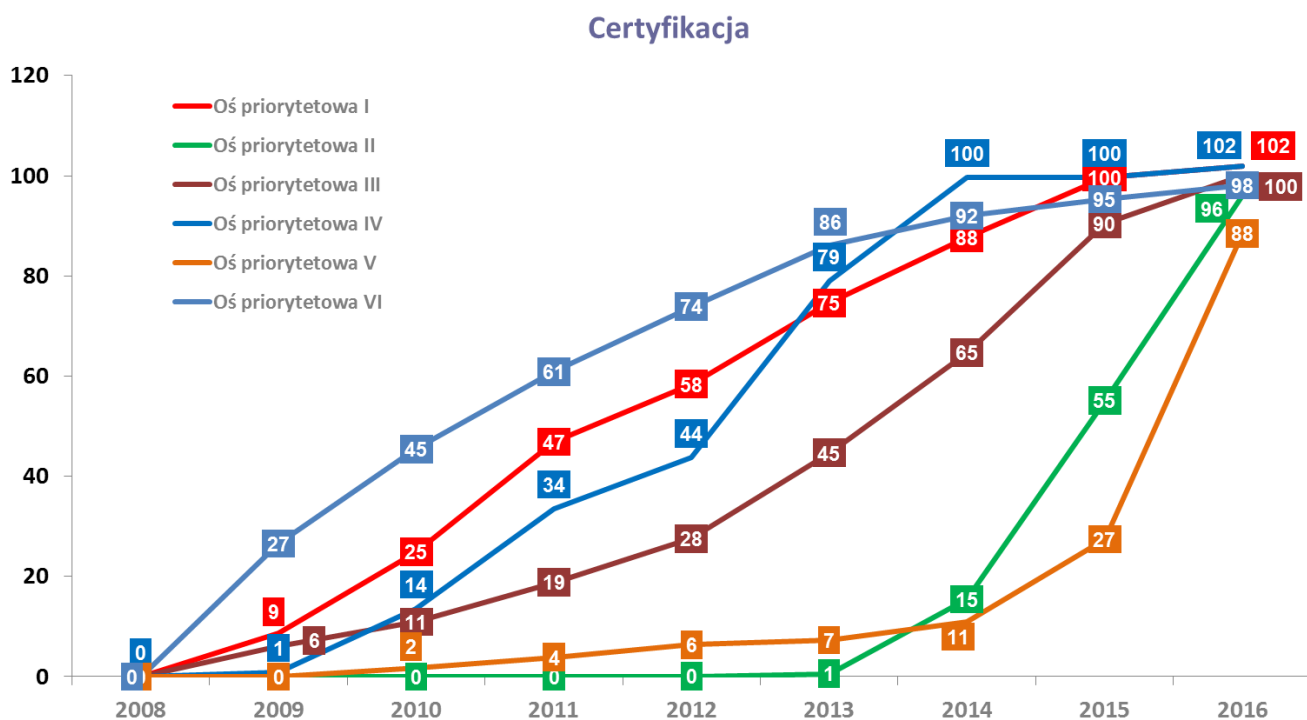

Wykres 6. Wartość płatności z EFRR przekazanych beneficjentom jako % alokacji przeznaczanej na daną oś priorytetową

Najwyższy stopień płatności przekazanych beneficjentom w ramach dostępnej alokacji, zanotowano w przypadku I i IV osi priorytetowej, gdzie wartość środków przekazanych od uruchomienia Programu do jego zakończenia wyniosła ponad 100%. W związku z zakończeniem rzeczowej realizacji większości projektów w IV kwartale 2015 r., największa kumulacja płatności na rzecz beneficjentów nastąpiła na przełomie 2015 i 2016 roku²¹.

Wykres 7. Wartość certyfikowanych środków z EFRR przekazanych przez IZ do IC jako % alokacji przeznaczanej na daną oś priorytetową²²

²¹ W tym okresie trwał proces zatwierdzania wniosków o płatność końcową i wypłaty ostatnich środków na rzecz projektów

²² Wartość środków certyfikowanych przez IC do KE została przedstawiona w załączniku II do sprawozdania

Najwyższy stopień certyfikowanych do IC środków zanotowano w przypadku I, III i IV osi priorytetowej, gdzie wartość środków od uruchomienia Programu do jego zakończenia wyniosła ponad 100%.

Rozkład projektów realizowanych w ramach PO RPW

Projekty w podziale na sektory gospodarki

Projekty współfinansowane z PO RPW zaklasyfikowano do trzech grup PKD²³:

- usługi wysokiej technologii,
- pozostałe usługi oparte na wiedzy oraz
- usługi w mniejszym stopniu oparte na wiedzy.

Biorąc pod uwagę liczbę podpisanych umów w ramach PO RPW, najwięcej projektów zrealizowano w ramach grupy *pozostałe usługi oparte na wiedzy*²⁴. Były wśród nich m.in. projekty z I osi priorytetowej dot. budowy i modernizacji infrastruktury dydaktycznej uczelni, inżynierii finansowej, promocji i współpracy, przygotowania terenów inwestycyjnych pod działalność innowacyjną oraz z III osi priorytetowej dot. budowy infrastruktury targowo – konferencyjnej.

Na kolejną grupę – *usługi wysokiej technologii*²⁵ – składały się projekty I osi priorytetowej dot. wsparcia infrastruktury badawczo – rozwojowej oraz II osi dot. budowy sieci szerokopasmowej.

Ostatnią grupę stanowiły projekty z III, IV i V osi priorytetowej związane z transportem miejskim, infrastrukturą drogową i ścieżkami rowerowymi zaliczane do grupy *usługi w mniejszym stopniu oparte na wiedzy*²⁶.

Tabela 2. Projekty w podziale na sektory gospodarki

PKD	Liczba umów	Wartość w mld EUR	
		Ogółem	EFRR
Usługi w mniejszym stopniu oparte na wiedzy	50	1,77	1,17
Usługi wysokiej technologii	143	1,05	0,69
Pozostałe usługi oparte na wiedzy	111	0,89	0,60
Łącznie	304	3,71	2,46

Wg stanu na koniec 2016 r. największy udział w wartości dofinansowania z EFRR miały projekty z grupy PKD *usługi w mniejszym stopniu oparte na wiedzy*. Pozostałe dwie grupy PKD miały zbliżony udział wynoszący po ok. ¼ wartości dofinansowania EFRR dla wszystkich projektów.

²³ Podziału na grupy PKD 2007 dokonano na podstawie informacji o „dziale gospodarki” i „temacie priorytetu” zawartych w KSI SIMIK 2007-2013

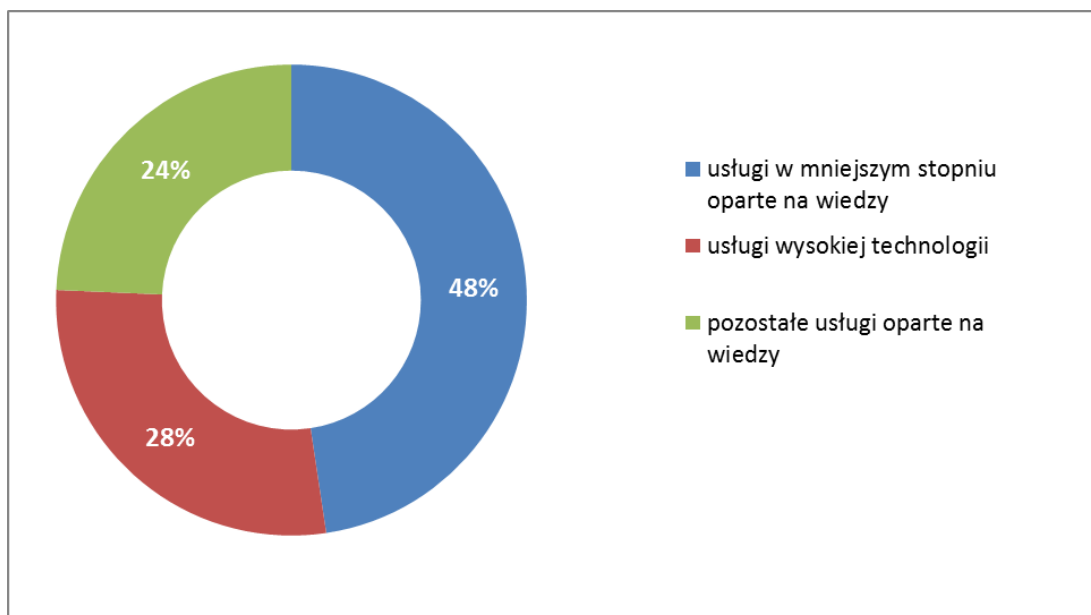
²⁴ Pozostałe usługi oparte na wiedzy (PKD 50-51, 58, 64-66, 69-71, 73-75, 78, 80, 84-93) [ang. *knowledge intensive services*].

²⁵ Usługi wysokiej technologii (PKD 59-63, 72) [ang. *high-tech knowledge intensive services*]

²⁶ Usługi w mniejszym stopniu oparte na wiedzy (PKD 24, 45-49, 52-56, 57, 68, 77, 79, 81-82, 94-99) [ang. *less knowledge intensive services*]

Wykres 8. Struktura dofinansowania z EFRR według grup PKD

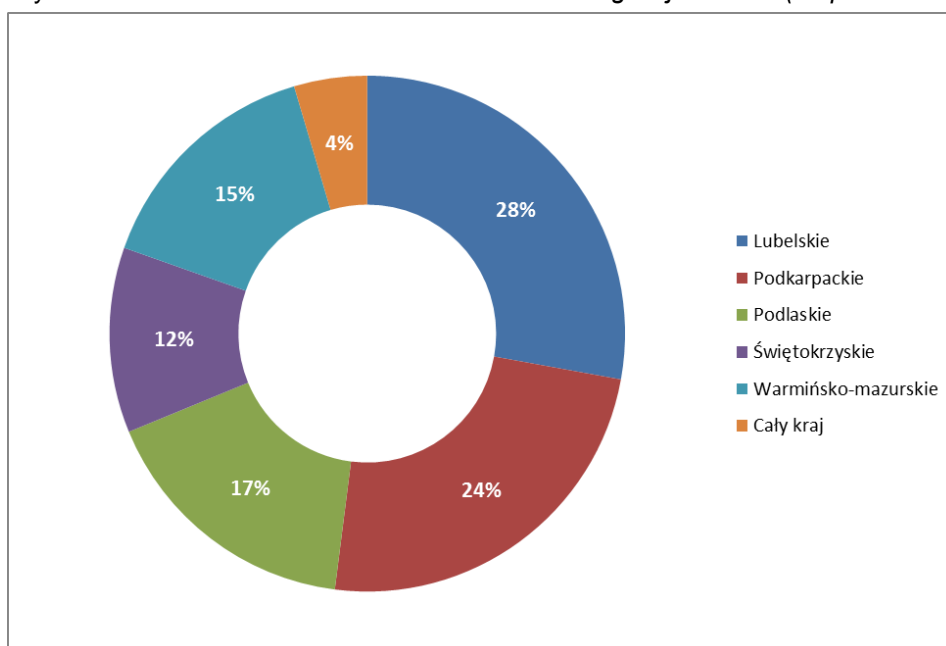
Projekty w podziale na lokalizację udzielonego wsparcia

W sumie w ramach PO RPW w poszczególnych województwach Polski Wschodniej zrealizowano:

- lubelskie – 88 umów o wartości dofinansowania z EFRR – 0,69 mld EUR,
- podkarpackie – 70 umów o wartości dofinansowania z EFRR – 0,59 mld EUR,
- podlaskie – 37 umów o wartości dofinansowania z EFRR – 0,41 mld EUR,
- warmińsko – mazurskie - 28 umów o wartości dofinansowania z EFRR – 0,37 mld EUR,
- świętokrzyskie – 22 umów o wartości dofinansowania z EFRR – 0,29 mld EUR.

Ponadto zrealizowano 59 umów o zasięgu ponadregionalnym²⁷ o wartości dofinansowania EFRR wynoszącej 0,11 mld EUR.

Wykres 9. Struktura dofinansowania z EFRR według województw (na podstawie umów)

²⁷ Wg KSI SIMIK 2007-2013 są to projekty, których miejsce realizacji określono jako „cały kraj”

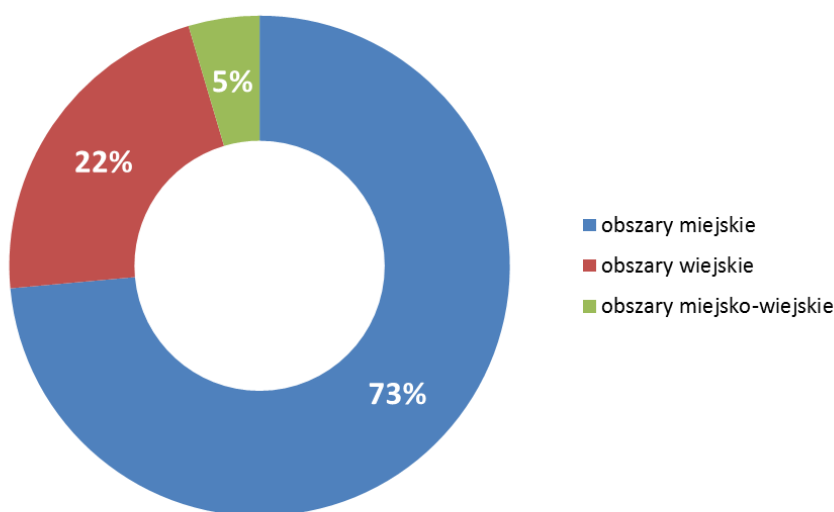

Projekty realizowane w makroregionie Polski Wschodniej były skoncentrowane na trzech typach obszarów.

Tabela 3. *Struktura dofinansowania z EFRR według typów obszarów (na podstawie umów)*

Rodzaj obszaru	Liczba umów	Wartość w mld EUR	
		Ogółem	EFRR
Obszary miejskie	148	2,72	1,81
Obszary wiejskie	97	0,85	0,54
Obszary miejskie i wiejskie	59	0,13	0,11
Razem	304	3,70	2,46

Wykres 10. *Struktura dofinansowania z EFRR według typów obszarów (na podstawie umów)*

Projekty w podziale na typ beneficjenta

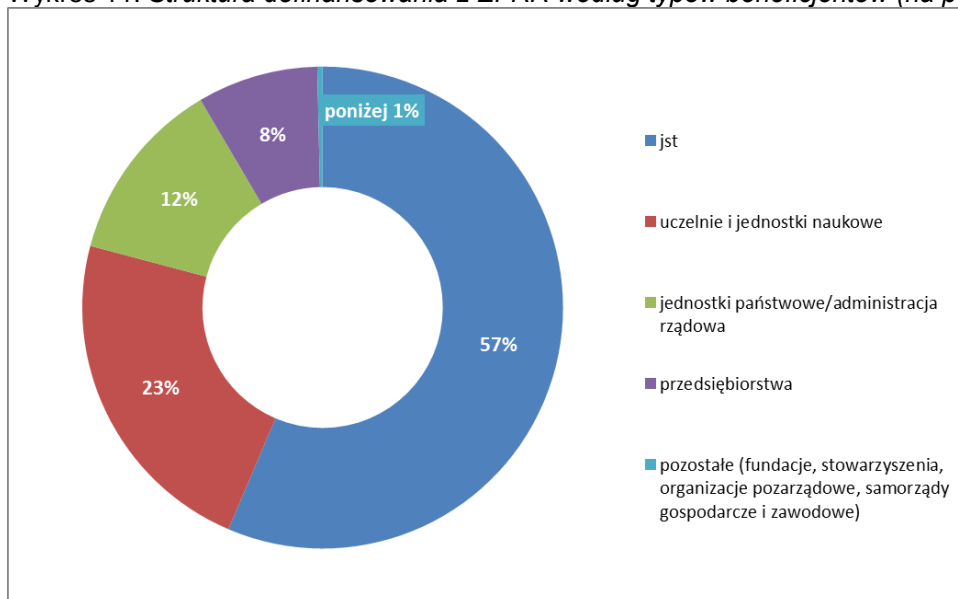
W Programie zrealizowano 304 umowy o wartości EFRR 2,46 mld EUR przez następujące typy beneficjentów²⁸:

- jednostki samorządu terytorialnego – 93 umowy o wartości dofinansowania z EFRR – 1,39 mld EUR,
- uczelnie i jednostki naukowe – 70 umów o wartości dofinansowania z EFRR - 0,55 mld EUR,
- jednostki państwowe, administracja rządowa – 30 umów o wartości dofinansowania z EFRR– 0,31 mld EUR,
- przedsiębiorstwa – 99 umów o wartości dofinansowania z EFRR – 0,20 mld EUR,
- fundacje, stowarzyszenia, organizacje pozarządowe, samorządy gospodarcze i zawodowe – 12 umów o wartości dofinansowania z EFRR – 0,01 mld EUR.

²⁸ Podziału na typy beneficjentów dokonano na podstawie informacji o „formie prawnej beneficjenta” i „typie beneficjenta” zawartych w KSI SIMIK 2007-2013

Wykres 11. Struktura dofinansowania z EFRR według typów beneficjentów (na podstawie umów)

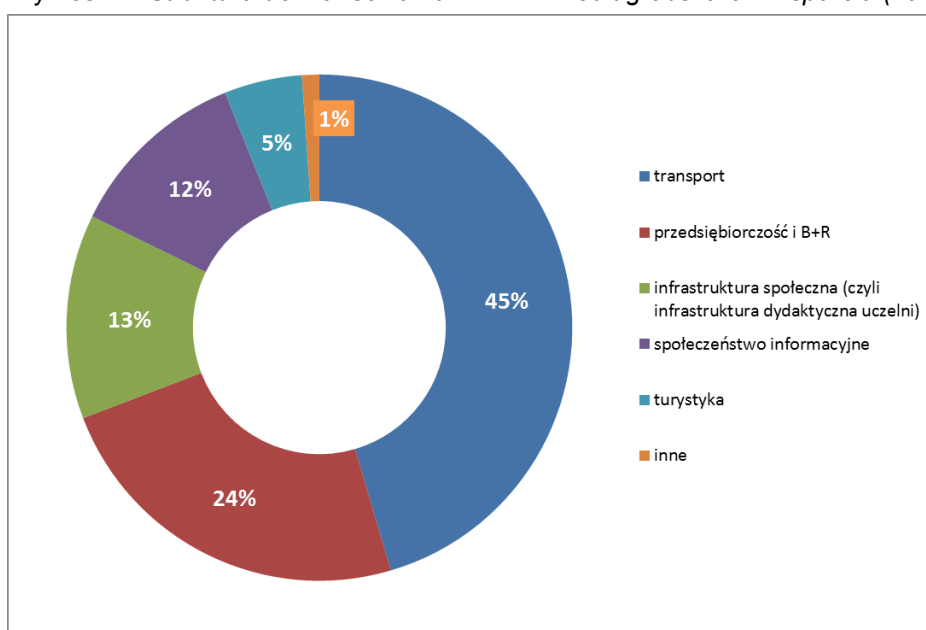

Projekty według obszarów wsparcia

Według wartości dofinansowania z EFRR największe wsparcie skierowano na następujące obszary²⁹:

- transport – 45 umów o wartości dofinansowania z EFRR – 1,12 mld EUR
- przedsiębiorczość i B+R – 105 umów o wartości dofinansowania z EFRR – 0,58 mld EUR,
- infrastruktura społeczna (czyli infrastruktura dydaktyczna uczelni) – 26 umów o wartości dofinansowania z EFRR – 0,32 mld EUR,
- społeczeństwo informacyjne – 79 umów o wartości dofinansowania z EFRR – 0,29 mld EUR,
- turystyka – 13 umów o wartości dofinansowania z EFRR – 0,12 mld EUR,
- inne – 36 umów o wartości dofinansowania z EFRR – 0,03 mld EUR.

Wykres 12. Struktura dofinansowania z EFRR według obszarów wsparcia (na podstawie umów)

²⁹ Obszary wsparcia wyznaczone na podstawie kategorii interwencji: kat. 2-5,8 – przedsiębiorczość i B+R, 10-15 - społeczeństwo informacyjne, 22, 23, 25 – transport, 24, 57 – turystyka (kat. 24 zaliczono do turystyki, ponieważ w przypadku PO RPW projekty przypisane tej kategorii mają przede wszystkim znaczenie turystyczne), 75 – infrastruktura społeczna, 81-85 – inne

Największa wartość środków UE z PO RPW została przeznaczona na projekty realizowane w miastach wojewódzkich makroregionu, w obszarze transportu. Beneficjentami większości środków były jednostki samorządu terytorialnego.

Informacja na temat projektów indywidualnych

Lista projektów indywidualnych PO RPW³⁰ (LPI) obejmowała przedsięwzięcia inwestycyjne o znaczeniu strategicznym dla realizacji Programu, których wdrożenie było istotne z punktu widzenia osiągnięcia zakładanych wskaźników rozwoju społeczno-gospodarczego makroregionu i kraju. Inwestycje zostały wyłonione przez IZ we współpracy z samorządami województw Polski Wschodniej. Nabór inwestycji został przeprowadzony na podstawie dokumentu *System wyboru projektów do planu inwestycyjnego PO RPW* przygotowanego przez IZ PO RPW i zatwierdzonego w sierpniu 2006 r., w którym sformułowano kryteria oceny merytorycznej i formalnej zgłoszonych projektów. Nabór zgłoszeń został przeprowadzony na podstawie ogólnych informacji o projektach bądź koncepcji projektów. Indykatywna lista projektów podlegała konsultacjom społecznym za pośrednictwem strony internetowej MRR oraz była przedmiotem pięciu konferencji regionalnych, organizowanych w stolicach poszczególnych województw w okresie od listopada 2006 r. do lutego 2007 r.

Umieszczenie projektu na liście było warunkową deklaracją jego realizacji i wiązało się z zarezerwowaniem środków w ramach budżetu danego priorytetu Programu na dany projekt. Projekty znajdujące się na liście nie podlegały procedurze konkursowej i nie konkurowały o środki z pozostałymi projektami, a uzyskanie dofinansowania było uzależnione od spełnienia przez projekt wymogów formalnych i merytorycznych zgodnych z kryteriami wyboru projektów zatwierdzonymi przez KM PO RPW. W przypadku projektów dużych wymagały uzyskania pozytywnej decyzji Komisji Europejskiej.

Stan przygotowania projektów był monitorowany, a lista była aktualizowana zgodnie z Wytocznymi MRR, które regulowały zasady zarządzania i monitoringu projektów indywidualnych.³¹

Tabela 4 Informacje o projektach w ramach pierwotnej listy projektów indywidualnych oraz ostatniej aktualizacji listy projektów indywidualnych PO RPW.

Pierwotna lista projektów indywidualnych (listopad 2007 r.)			Obowiązująca lista projektów indywidualnych na zakończenie wdrażania PO RPW (wrzesień 2015 r.)		
Liczba projektów	Wartość całkowita (mld EUR)	Wartość dofinansowania EFRR (mld EUR)	Liczba projektów	Wartość całkowita (mld EUR)	Wartość dofinansowania EFRR (mld EUR)
117	2,80	1,96	116	3,14	2,07

W 2007 r. na LPI znalazło się 117 projektów o wartości EFRR wynoszącej 1,96 mld EUR, rezerwując 82% dostępnych środków EFRR w Programie. Lista w trakcie wdrażania Programu była 17 razy aktualizowana. Zmiany dotyczyły m.in.:

- włączenia nowych projektów,
- usunięcia projektów w związku z niemożliwością ich realizacji (np. brak potwierdzenia wkładu własnego przez beneficjenta) lub rezygnacją z realizacji przez beneficjenta,

³⁰ Zestawienie projektów wyłonionych do realizacji w ramach programu operacyjnego w trybie indywidualnym, określonym w art. 28 ust. 1 *Ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju*

³¹ Wytocznymi w zakresie projektów indywidualnych były kilkakrotnie aktualizowane, aby dostosować ich treść do zmieniających się warunków i etapów wdrażania projektów znajdujących się na liście

- uaktualnienia danych o projektach w oparciu o bieżące informacje z wdrażania tych inwestycji.

Na koniec wdrażania Programu na LPI znajdowało się 116 przedsięwzięć o wartości środków EFRR wynoszącej 2,07 mld EUR, co stanowiło ok. 87% alokacji Programu.

Informacja na temat konkursów od początku realizacji PO RPW

W PO RPW tryb konkursowy został zastosowany w przypadku I i II osi priorytetowej. W I osi w latach 2009-2012 przeprowadzono 8 konkursów. W ich wyniku złożono 200 wniosków o dofinansowanie, a ostatecznie zrealizowano 93 projekty³² o wartości EFRR wynoszącej 0,30 mld EUR. W przypadku II osi w latach 2013-2014 przeprowadzono dwa konkursy, w których złożono 183 wnioski o dofinansowanie. Ostatecznie zrealizowano 74 projekty³³ o wartości EFRR wynoszącej 0,04 mld EUR.

³² Pierwotnie zawarto 94 umowy, ale jedna z nich została rozwiązana na wniosek beneficjenta

³³ Pierwotnie zawarto 85 umów, z których 11 uległo rozwiązaniu na wniosek beneficjentów

Tabela 5 Informacja nt. konkursów przeprowadzonych w PO RPW

	Termin naboru	Alokacja EFRR na nabór (mln EUR)	Liczba złożonych wniosków	Wartość EFRR złożonych wniosków (mln EUR)	Liczba zawartych umów	Wartość dofinansowania EFRR zawartych umów (mln EUR)	Liczba i wartość EFRR (mln EUR) rozwiązanych umów wraz z przyczyną rozwiązania	Terminy zawierania umów (miesiąc i rok)
Lp.	I oś priorytetowa Nowoczesna gospodarka (działania I.3 i I.4)							
1	marzec – wrzesień 2009	117,23	37	159,01	27	127,73	0	czerwiec 2009 – maj 2011
2	czerwiec – wrzesień 2010	34,38	12	46,56	3	5,49	0	czerwiec – grudzień 2011
3	grudzień 2011 – styczeń 2012	40,83	41	181,69	26	147,31	0	sierpień 2012 – wrzesień 2013
4	kwiecień – czerwiec 2009	9,07	2	6,69	2	4,78	0	grudzień 2009
5	kwiecień – czerwiec 2009	11,22	16	14,33	11	7,64	0	grudzień 2009 – kwiecień 2010
6	luty – kwiecień 2011	3,58	46	27,46	7	3,34	1/ 0,38– na wniosek beneficjenta	marzec – maj 2012
7	kwiecień – czerwiec 2009	5,73	6	1,43	5	0,96	0	grudzień 2009 – marzec 2010
8	luty – kwiecień 2011	3,82	40	14,09	13	3,10	0	maj – lipiec 2012
Ogółem os I		225,86	200	451,25	94	300,35	1/0,38	nd
Lp.	II oś priorytetowa Infrastruktura społeczeństwa informacyjnego							
1	czerwiec – lipiec 2013	54,20	105	46,32	43	28,17	2/ 1,96– na wniosek beneficjenta	styczeń – maj 2014
2	marzec 2014	14,33	78	47,27	42	19,10	9/ 3,73– na wniosek beneficjenta	maj – czerwiec 2014
Ogółem os II		68,52	183	93,59	85	47,27	11/5,70	nd
Razem w PO RPW		294,38	383	544,84	179	347,63	12 umów o wartości EFRR 6,07	nd

2.1.6.3. Rekomendacje KE

IZ PO RPW szczegółowo odnosiła się do uwag KE zgłaszanych do poszczególnych sprawozdań rocznych. Wszystkie postulaty KE były omawiane na spotkaniach rocznych³⁴ oraz podlegały dokładnej analizie, a wnioski z nich były uwzględniane przy przygotowywaniu

³⁴ Zgodnie z art. 68 ust. 1 rozporządzenia nr 1083/2006

kolejnych sprawozdań z realizacji Programu m.in. np.: począwszy od 2010 r. przedstawiano opis sytuacji społeczno-gospodarczej makroregionu (pkt. 2.4 sprawozdania), od 2011 r. uwzględniano w sprawozdaniu szczegółowe i pogłębione informacje na temat postępu rzeczowo-finansowego Programu w oparciu o wskaźniki programowe (załączniki I i IV do sprawozdania), a od 2009 r. opracowywano raport dot. wpływu realizowanych projektów na środowisko (załącznik XIII do sprawozdania). Ponadto, warto wspomnieć, że:

- w 2015 r. IZ przekazywała do KE informacje o postępie w realizacji projektów z osi II *Infrastruktura społeczeństwa informacyjnego*, projektów infrastrukturalnych z osi V *Zrównoważony rozwój potencjału turystycznego opartego o warunki naturalne* oraz projektu z III osi priorytetowej *Wojewódzkie ośrodki wzrostu*³⁵, w związku z niskim stopniem zaawansowania realizacji rzeczowo-finansowej inwestycji i ryzykiem ich niezrealizowania w zaplanowanym terminie,
- w związku ze zmianą przepisów związanych z pomocą publiczną na szczeblu europejskim, IZ podjęła działania umożliwiające komercyjne wykorzystanie wspartej infrastruktury badawczej dofinansowanej ze środków Programu³⁶. W tym celu w 2016 r. zmieniono *Rozporządzenie w sprawie udzielenia przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości pomocy finansowej na wyposażenie, tworzenie zaplecza B+R oraz przygotowanie terenów inwestycyjnych w ramach Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej 2007-2013* oraz *Rozporządzenie w sprawie udzielania przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości pomocy finansowej w PO RPW*. Ww. dokumenty uwzględniły przepisy dot. możliwości wykorzystania do prowadzenia działalności gospodarczej infrastruktury badawczej wytworzonej lub zakupionej w ramach projektów dofinansowanych w ramach I osi priorytetowej³⁷. W konsekwencji, beneficjenci 11 projektów złożyli wnioski w zakresie aneksowania zapisów umów w celu wykorzystywania infrastruktury badawczej do prowadzenia działalności gospodarczej. Przewiduje się, że wyżej wspomniane aneksy zostaną podpisane w I połowie 2017 r.

2.1.6.4. Rekomendacje IZ i innych instytucji

Dokonując podsumowania stanu wdrażania Programu, IZ co roku formułowała rekomendacje dot. dalszego przebiegu realizacji poszczególnych osi priorytetowych. Uwzględniała je w zapisach sprawozdań rocznych oraz informowała o nich na posiedzeniach KM PO RPW³⁸ oraz podczas spotkań rocznych z przedstawicielami KE. W ich wyniku dokonano:

- podziału w 2011 r. dodatkowych 63 mln EUR z krajowej rezerwy wykonania (KRW) oraz 51 mln EUR z dostosowania technicznego. Środki te zwiększyły budżet 4 z 6 osi priorytetowych³⁹ Programu
- realokacji środków pomiędzy osiami priorytetowymi Programu:
 - w 2011 r.⁴⁰ z osi III *Wojewódzkie ośrodki wzrostu* w kwocie 29 mln EUR do osi IV *Infrastruktura transportowa*⁴¹ oraz przesunięto środki w wysokości 10 mln EUR z osi VI *Pomoc Techniczna* do Osi V *Zrównoważony rozwój potencjału turystycznego opartego o warunki naturalne*⁴²
 - w 2013 r.⁴³ z osi VI *Pomoc Techniczna* w kwocie 37 mln EUR do osi I *Nowoczesna gospodarka*
- wykorzystania oszczędności w Programie poprzez:

³⁵ Projekt *Rozwój i modernizacja systemu transportu zbiorowego w Olsztynie*

³⁶ Intencją wprowadzonych zmian było zwiększenie inwestycji prywatnych w Polsce Wschodniej poprzez wdrażanie wyników prac B+R w wyniku komercyjnego wykorzystania infrastruktury i wyposażenia

³⁷ Dot. działania I.1 *Infrastruktura uczelni* oraz działania I.3 *Wspieranie innowacji* w schemacie: *Wsparcie na wyposażenie*

³⁸ KM PO RPW podejmował uchwały w tym zakresie

³⁹ Dot. I, II, IV i V osi priorytetowych PO RPW

⁴⁰ Na podstawie uchwały KM PO RPW nr 16/2011 z dnia 7 kwietnia 2011 r.

⁴¹ Z przeznaczeniem na ponadregionalne projekty drogowo-mostowe wpisujące się w dwa ciągi drogowe (ciąg drogowy Rzeszów (A 4) – Jędrzejów (S 7) i ciąg drogowy Lublin (S 17, S 12, S 19) – Iłża (DK 9))

⁴² W celu sfinansowania realizacji nowego, dodatkowego typu projektu - promocja tras rowerowych oraz zwiększenia środków na rzecz projektów Trasy rowerowej w Polsce Wschodniej

⁴³ Na podstawie uchwały KM PO RPW nr 24/2013 z dnia 22 marca 2013 r.

- podpisanie umów z niezakontraktowanymi projektami rezerwowymi w ramach III osi *Wojewódzkie ośrodki wzrostu* i IV osi priorytetowej *Infrastruktura transportowa*
- podniesienie poziomu dofinansowania w projektach osi III *Wojewódzkie ośrodki wzrostu* do maksymalnego możliwego poziomu
- rozszerzenie zakresu projektów lub wprowadzenie nowych typów projektów
 - w osi I o instrument inżynierii finansowej tj. pożyczki dla przedsiębiorstw oraz w zakresie tworzenia infrastruktury do prowadzenia badań naukowych i prac rozwojowych
 - w osi II o projekty konkursowe z zakresu budowy sieci dostępowych na obszarze Polski Wschodniej
 - w osi V o projekt promujący wytyczone i oznakowane w ramach Programu trasy rowerowe
- zmian kryteriów wyboru projektów w Programie w 2010 r., 2012 r. oraz w 2014 r. wynikających m.in. z konieczności dostosowania ich zapisów do zmian treści aktów prawa powszechnie obowiązującego⁴⁴

2.1.6.5. Instrumenty inżynierii finansowej

W ramach Programu zastosowano instrumenty inżynierii finansowej, które były skierowane do funduszy poręczeniowych i pożyczkowych. Celem była poprawa dostępu mikro, małych i średnich przedsiębiorstw, do zewnętrznych źródeł finansowania przez wzmocnienie systemu funduszy. Pozwoliło to zmniejszyć lukę finansowania potrzeb inwestycyjnych przedsiębiorstw⁴⁵. Fundusze pożyczkowe i poręczeniowe korzystały ze środków I osi priorytetowej *Nowoczesna Gospodarka*⁴⁶ w ramach projektu *Reporęczenia i pożyczki szansą na zwiększenie finansowania zewnętrznego MSP. Instrumenty wsparcia funduszy poręczeniowych i pożyczkowych w Polsce Wschodniej*. Projekt o wartości 47,5 mln EUR, w tym dofinansowanie z EFRR 40 mln EUR⁴⁷ został zrealizowany w latach 2009-2016⁴⁸. W celu efektywnego wykorzystania środków projektu, w 2015 r. wprowadzono możliwość ponownego rozdysponowania przez BGK zwróconych przez przedsiębiorców środków w tzw. drugim obrocie.

Projekt był wpisany na listę projektów indywidualnych PO RPW w listopadzie 2007 r. Jego beneficjentem był BGK. Został wybrany jako bank państwowy, realizujący cele związane z polityką gospodarczą państwa, w szczególności poprzez działalność zleconą, w tym obsługę funduszy utworzonych, powierzonych lub przekazanych BGK⁴⁹. Bank dokonywał wyboru pośredników finansowych w ramach procedury konkursowej. W związku z tym, BGK w latach 2010 – 2015 przeprowadził 7 konkursów⁵⁰, w wyniku których wyłoniono 17 funduszy pożyczkowych i 2 poręczeniowe. Większość z nich⁵¹ posiada swoją siedzibę w województwach Polski Wschodniej. Bank zawarł z pośrednikami finansowymi umowy operacyjne⁵². Na ich podstawie udzielano mikro-, małym i średnim przedsiębiorstwom (ostateczni odbiorcy wsparcia) pożyczek i reporeczeń przeznaczonych na ich rozwój i finansowanie działalności gospodarczej.

⁴⁴ Ustawy o finansach publicznych i rozporządzenia dot. udzielania przez PARP pomocy finansowej na tworzenie i umożliwienie dostępu do sieci szerokopasmowej w PO RPW

⁴⁵ Szczegółowe informacje znajdują się w pkt. 3.1 sprawozdania

⁴⁶ Projekt został zrealizowany w działaniu 1.2 *Instrumenty inżynierii finansowej*

⁴⁷ Dane finansowe dotyczące instrumentów inżynierii finansowej w sprawozdaniu oraz w załączniku IX przedstawione zostały wg kursu 4,087 PLN tj. po kursie pierwszej deklaracji przekazanej do KE

⁴⁸ Projekt realizowany w okresie od 31 sierpnia 2009 r. do 30 września 2016 r. Wydłużono termin realizacji projektu dzięki nowelizacji z dnia 9 listopada 2015 r. *rozporządzenia w sprawie udzielania przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości pomocy finansowej na rozwój instrumentów inżynierii finansowej w ramach Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej 2007-2013*

⁴⁹ Zgodnie z ustawą dnia 14 marca 2003 r. o Banku Gospodarstwa Krajowego (Dz. U. Nr 65, poz. 594, z późn. zm.)

⁵⁰ 4 postępowania konkursowe dla instrumentu *pożyczka* i 3 dla instrumentu *reporęczenie*

⁵¹ 13 funduszy pożyczkowych i oba poręczeniowe

⁵² Szczegółowe informacje nt. dat zawarcia umów z pośrednikami finansowymi znajdują się w załączniku IX do sprawozdania w pkt. IV.1.6

Wybrani pośrednicy finansowi są zróżnicowani pod względem wielkości i pochodzenia kapitałów, jakimi dysponują, zasięgu terytorialnego prowadzonej działalności, szczegółowych celów działania oraz grupy odbiorców, do których kierują swoją ofertę. Przez wiele lat fundusze pożyczkowe i poręczeniowe działały najczęściej na terenie jednego tylko województwa (tego, w którym posiadały swoją siedzibę), jednak wraz z rozwojem instrumentów finansowych dostępnych w PO RPW, łatwiejsze stało się oferowanie pożyczek czy poręczeń przedsiębiorcom z danego regionu także przez pośredników finansowych zarejestrowanych w innych częściach kraju. Do najbardziej znaczących funduszy pożyczkowych należą: Lubelska Fundacja Rozwoju i Krajowe Stowarzyszenie Wspierania Przedsiębiorczości, które zajmują czołowe miejsca w ogólnopolskich rankingach pod względem kapitału pożyczkowego oraz liczby i wartości udzielonych pożyczek. Jeśli chodzi o fundusze poręczeniowe, to pod względem wartości udzielonych poręczeń, największy w Polsce Wschodniej fundusz (Warmińsko - Mazurski Fundusz "Poręczenia Kredytowe") zajmuje szóste miejsce w Polsce⁵³.

Pośrednicy finansowi (na podstawie umów operacyjnych zawartych z BGK) byli odpowiedzialni za udzielanie produktów finansowych, tj. pożyczek i poręczeń odbiorcom ostatecznym (tj. przedsiębiorcom). Odbiorcy ostateczni wnioskowali do pośredników finansowych o udzielenie wsparcia. Szczegółowe zasady udzielania wsparcia zostały określone w *Metryce Produktu Finansowego* załączanego do dokumentacji konkursowej na wybór pośrednika finansowego.

Ostatecznymi odbiorcami wsparcia w PO RPW były mikro-, małe i średnie przedsiębiorstwa prowadzące działalność na terenie Polski Wschodniej. W wyniku realizacji projektu:

- zawarto 226 umów poręczenia o łącznej wartości wynoszącej 5,57 mln EUR, w tym udzielono:
 - 139 poręczeń – mikroprzedsiębiorstwom
 - 80 poręczeń – małym przedsiębiorstwom
 - 7 poręczeń – średnim przedsiębiorstwom
- zawarto 3 454 umów na pożyczki o łącznej wartości wynoszącej 64,70 mln EUR, w tym udzielono:
 - 3073 pożyczek – mikroprzedsiębiorstwom⁵⁴
 - 323 pożyczek – małym przedsiębiorstwom
 - 58 pożyczek – średnim przedsiębiorstwom

Dodatkowe informacje na temat efektów udzielonych odbiorcom pożyczek i reporeczeń znajdują się w pkt. 3 sprawozdania w części dotyczącej I osi oraz w załączniku nr IX do sprawozdania.

Realizacja ww. projektu przebiegała bez większych problemów. Niemniej jednak należy zwrócić uwagę na:

- niższe niż zakładano zainteresowaniem funduszy poręczeniowych produktem *reporeczenie*. W wyniku trzech przeprowadzonych konkursów (lata 2010-2013), BGK wyłonił dwa fundusze. W trzecim konkursie (grudzień 2013 r.) nie został złożony żaden wniosek przez pośrednika finansowego
- trudności popytowe funduszy poręczeniowych, co skutkowało niepełnym wykorzystaniem przyznanych umowami środków.

W związku z powyższym, IZ i IP PO RPW zdecydowały w 2012 r.⁵⁵ o wprowadzeniu w ramach ww. projektu, produktu w formie pożyczki globalnej. Dzięki temu wsparto 4 razy więcej

⁵³ Na podstawie sprawozdania z realizacji projektu 1.2, BGK, Warszawa styczeń 2017 r.,

⁵⁴ Szczegółowe informacje dot. przeznaczenia środków w ramach instrumentów inżynierii finansowej znajdują się w pkt. 3 sprawozdania przy opisie I osi priorytetowej

⁵⁵ Co znalazło odzwierciedlenie w zapisach Szczegółowego Opisu Osi Priorytetowych z dnia 8 marca 2012 r.

przedsiębiorstw niż pierwotnie zakładano, a cele projektu zostały osiągnięte co potwierdza realizacja wskaźnika programowego⁵⁶.

Zgodnie z art. 98 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020, środki finansowe pochodzące z wkładów wniesionych w ramach krajowych programów operacyjnych do instrumentów inżynierii finansowej, po wykonaniu zobowiązań wynikających z zawartych umów o dofinansowanie, są ponownie wykorzystywane na instrumenty inżynierii finansowej dla mikro, małych i średnich przedsiębiorstw (ich dysponentem jest minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego). W tym celu, IZ opracowała⁵⁷ instrument pn. Przedsiębiorcza Polska Wschodnia - Turystyka, a jego realizacji podjął się Bank Gospodarstwa Krajowego⁵⁸. Pełni on rolę menedżera funduszy, który zarządza realizacją instrumentu w całym okresie jego obowiązywania (do 2026 r. z możliwością przedłużenia). BGK będzie udzielać wsparcia MŚP poprzez pośredników finansowych, którzy zostaną wybrani w procedurze konkursowej. Instrument przewiduje, że mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa prowadzące działalność gospodarczą w branży turystycznej i okołoturystycznej w Polsce Wschodniej będą mogły uzyskać wsparcie z wycofywanych środków finansowych. Wsparcie będzie udzielane w szczególności w formie pożyczek. Przewiduje się również możliwość udzielania wsparcia w formie wejść kapitałowych oraz innych zwrotnych form wsparcia. W wyniku realizacji strategii przewiduje się, że ok. 2,5 tys. MŚP uzyska wsparcie w wysokości ok. 200 mln zł. Dzięki czemu zostanie utworzonych ponad 1 tys. miejsc pracy⁵⁹.

2.1.6.6. Realizacja założeń Strategii EU 2020

Na etapie przygotowania, a następnie zatwierdzenia przez Komisję Europejską w październiku 2007 r. zapisów PO RPW obowiązywała, realizowana od 2000 r. Strategia Lizbońska. W marcu 2010 r. została ona zastąpiona dokumentem *Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu*⁶⁰. U podstaw Strategii leżą trzy wzajemnie ze sobą powiązane priorytety:

- rozwój inteligentny (*smart growth*): rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji;
- rozwój zrównoważony (*sustainable growth*): wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej;
- rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu (*inclusive growth*): wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

Z powodu ponad dwuletniego przesunięcia w czasie między wejściem w życie Strategii (marzec 2010 r.), a przyjęciem PO RPW (październik 2007 r.), priorytety Strategii *Europa 2020* nie mogły być uwzględnione w sposób bezpośredni w procesie tworzenia Programu, w systemie kryteriów wyboru projektów oraz podczas identyfikowania i oceny projektów indywidualnych. Dopiero podczas przeglądu śródkresowego w 2011 r. pojawiła się możliwość ujęcia celów Strategii w zapisach PO RPW. Zaproponowane w Programie zmiany przyczyniły się do zwiększenia wkładu tego instrumentu w realizację celów Strategii. M.in. dokonano tego:

- zwiększając o 55 mln EUR wartość alokacji dla I osi priorytetowej *Nowoczesna gospodarka*⁶¹ zapewniając skuteczniejsze wpisywanie się jej w realizację projektu przewodniego Unia Innowacji⁶²

⁵⁶ Dot. wskaźnika rezultatu *Liczba przedsiębiorstw wspartych przez fundusze pożyczkowe i poręczeniowe*, którego wartość osiągnęła w ramach I i II obrotu ponad 3,6 tys. Szczegółowe informacje na ten temat znajdują się w załączniku IV do sprawozdania

⁵⁷ W II półroczu 2016 r.

⁵⁸ Na podstawie umowy z dnia 22 grudnia 2016 r. zawartej między Ministrem Rozwoju i Finansów oraz Bankiem Gospodarstwa Krajowego

⁵⁹ Dane na podstawie zapisów dokumentu *Przedsiębiorcza Polska Wschodnia - Turystyka*

⁶⁰ Długookresowy program rozwoju społeczno-gospodarczego Unii Europejskiej http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/1_PL_ACT_part1_v1.pdf

⁶¹ Dot. działania 1.3 Wspieranie innowacji

⁶² Unia innowacji – projekt na rzecz poprawy warunków i dostępu do finansowania badań i innowacji w postaci nowych produktów i usług

- zwiększając o 40 mln EUR wartość alokacji dla II osi priorytetowej *Sieć szerokopasmowa Polski Wschodniej*, której cele wpisują się w obszar projektu przewodniego Europejska Agenda Cyfrowa⁶³.

Przy tym cele rozwojowe sformułowane w Strategii *Europa 2020* zostały uwzględnione także w kierunkach działań przyjętej w 2013 r. zaktualizowanej *Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020*.

Działania zrealizowane w PO RPW wpisały się w realizację priorytetów Strategii *Europa 2020*. Z analizy⁶⁴ wynika, że w ramach PO RPW wydatkowano na:

- rozwój inteligentny (kategorie: 1-15, 72-75, 77) – 1,19 mld EUR
- rozwój zrównoważony (kategorie: 16-54) – 1,17 mld EUR
- rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu (kategorie: 61-71, 75-80) – 0,32 mld EUR.

Blisko połowa środków PO RPW została przeznaczona na inwestycje transportowe, w tym na stworzenie ponadregionalnej Trasy rowerowej w Polsce Wschodniej, wpisującej się w priorytet poświęcony rozwojowi zrównoważonemu. Natomiast projekty polegające przede wszystkim na wsparciu innowacyjnej gospodarki oraz budowie makroregionalnej sieci szerokopasmowej Polski Wschodniej wpisują się w priorytet rozwoju inteligentnego. Natomiast inwestycje w infrastrukturę szkolnictwa wyższego zostały uznane za sprzyjające włączeniu społecznemu.

Zestawienie kwot na poszczególne cele Strategii znajduje się w załączniku VI do sprawozdania.

2.1.6.7. Strategia UE dla Regionu Morza Bałtyckiego (SUE RMB)

Głównym celem Strategii Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego, jest aktywizacja i wykorzystanie potencjału regionu Morza Bałtyckiego, powstałego w wyniku rozszerzenia Unii Europejskiej (UE) w 2004 r. o nowe państwa członkowskie, w tym Polskę. Strategia ustanowiła ramy umożliwiające UE i państwom regionu prowadzenie zintegrowanych działań na rzecz wspierania zrównoważonego środowiska i społeczno-gospodarczych procesów rozwojowych na tym obszarze. Cele SUE RMB realizowane są za pomocą środków z instrumentów finansowych UE, budżetów narodowych oraz międzynarodowych instytucji finansowych.

Z uwagi na fakt, że SUE RMB została przyjęta dwa lata⁶⁵ po zatwierdzeniu PO RPW przez KE, jej zapisy oraz priorytety nie mogły być uwzględnione w procesie tworzenia Programu, w systemie kryteriów wyboru projektów i przy identyfikowaniu przedsięwzięć umieszczonych na Liście Projektów Indywidualnych PO RPW. W związku z potrzebą wdrożenia Strategii, opracowano system prezentowania działań realizujących cele SUE RMB. Polegał on na przypisaniu danych kategorii interwencji funduszy europejskich na lata 2007-2013 do poszczególnych obszarów priorytetowych Strategii.

Jednocześnie trzeba mieć na uwadze, że wdrażanie Strategii opiera się na Planie działań SUE RMB⁶⁶, który jest dostosowywany do bieżących potrzeb i nowych wyzwań regionu Morza Bałtyckiego. Przed przeglądem Strategii, działania przewidziane do realizacji w ramach PO RPW wpisywały się w ówczesne 2 cele i 4 priorytety przedstawione w Planie z 2009 r.:

- Cel *Uczynienie regionu dostatnim miejscem*:
 - wykorzystanie pełnego potencjału regionu w zakresie badań i innowacji (priorytet 7),
 - wdrożenie *Small Business Act*: promocja przedsiębiorczości, wzmocnienie MŚP oraz podniesienie poziomu efektywnego wykorzystania zasobów ludzkich (priorytet 8),

⁶³ Agenda cyfrowa przedstawiona przez Komisję Europejską jest jednym z siedmiu filarów Strategii Europa 2020. Agenda cyfrowa proponuje lepsze wykorzystanie potencjału technologii informacyjnych i komunikacyjnych (TIK) dla wsparcia innowacji, wzrostu gospodarczego i postępu

⁶⁴ Przypisanie kategorii interwencji do poszczególnych priorytetów Strategii. Z uwagi na fakt, że niektóre kategorie interwencji powtarzają się w priorytetach: rozwój inteligentny oraz rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu, wartości nie będą się sumować do całkowitej alokacji Programu. Analiza na podstawie umów o dofinansowanie

⁶⁵ Strategia została przyjęta komunikatem Komisji Europejskiej (KE) w czerwcu 2009 r., a następnie zatwierdzona przez Radę Europejską w październiku 2009 r. W wyniku przeglądu Strategii w 2011 r. KE wydała Komunikat do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno – Społecznego i Komitetu Regionów (w marcu 2012 r.), a Rada przedstawiła Konkluzję ws. zakończenia przeglądu SUE RMB (w czerwcu 2012 r.)

⁶⁶ Zmiany Planu działań inicjują państwa Rady Państw Morza Bałtyckiego, a zatwierdza Rada Unii Europejskiej

- Cel *Uczynienie regionu dostępnym i atrakcyjnym miejscem*:
 - wzmocnienie wewnętrznych i zewnętrznych połączeń transportowych (priorytet 11),
 - utrzymanie i wzmocnienie atrakcyjności Regionu Morza Bałtyckiego w szczególności poprzez edukację, turystykę i poziom zdrowotności (priorytet 12).

Podczas przeglądu śródkresowego PO RPW w 2011 r. wykorzystano okazję, aby w większym stopniu uwzględnić zapisy SUE RMB. Zwiększając alokację dla I osi priorytetowej *Nowoczesna gospodarka*⁶⁷ uwzględniono w większym stopniu priorytet 7 *wykorzystanie pełnego potencjału regionu w zakresie badań i innowacji* oraz dla IV osi priorytetowej *Infrastruktura drogowa*, która wpisywała się w realizację priorytetu 11 *wzmocnienie wewnętrznych i zewnętrznych połączeń transportowych*.

W wyniku przeglądu Strategii (2012 r.) zmniejszono liczbę celów z czterech do trzech. Plan działań SUE RMB uszczegóławia je w podziale na obszary priorytetowe i działania horyzontalne wraz ze wskaźnikami i poziomami docelowymi. W związku z tymi zmianami, projekty PO RPW odpowiadają na 2 z 3 celów Strategii tj.: *Rozwój połączeń w regionie* (cel 2) oraz *Zwiększenie dobrobytu* (cel 3).

W 2013 r. także, w związku z kończącą się perspektywą 2007-2013 oraz ostatnią fazą negocjacji Wieloletnich Ram Finansowych na lata 2014-2020, trwały intensywne prace nad uwzględnieniem realizacji celów SUE RMB w dokumentach programowych polityki spójności 2014-2020. Znalazło to wyraz w zapisach POPW 2014-2020, którego cele, podobnie jak cele PO RPW wpisują się w: *Rozwój połączeń w regionie* (cel 2) oraz *Zwiększenie dobrobytu* (cel 3).

W trakcie całego okresu wdrażania PO RPW, IZ dokładała wszelkich starań, żeby zapewnić wdrażanie celów SUE RMB za pomocą interwencji realizowanych w ramach PO RPW. Znalazło to swoje odzwierciedlenie poprzez uczestnictwo przedstawicieli IZ:

- w spotkaniach informacyjnych dotyczących Strategii i systemu jej raportowania, koordynowanych w Polsce przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych
- w pracach dotyczących przeglądu SUE RMB podczas polskiej Prezydencji w Radzie Unii Europejskiej
- w badaniach dotyczących wybranych aspektów funkcjonowania Strategii, organizowanych przez Krajowe Punkty Kontaktowe Strategii.

Warto wspomnieć, że podczas XI posiedzenia KM PO RPW w 2011 r. przeprowadzono dyskusję, poprzedzoną prezentacją na temat Strategii i wkładu Programu w realizację jej celów.

W ramach Programu zrealizowano 189 umów⁶⁸ o wartości EFRR wynoszącej 2,15 mld EUR, w ramach dwóch priorytetów Strategii:

- *Rozwój połączeń w regionie*
 - dobre warunki transportowe – 1,174 mld EUR,
- *Zwiększenie dobrobytu*
 - przyczynianie się do realizacji celów Strategii Europa 2020 – 0,414 mld EUR,
 - konkurencyjność na rynku globalnym – 0,561 mld EUR

Szczegółowe dane, przedstawiające liczbę i wartość projektów według podpisanych umów kumulatywnie w podziale na obszary priorytetowe Strategii, znajdują się w załącznikach VII i XII do sprawozdania.

2.2. Informacja na temat zgodności z przepisami wspólnotowymi

IZ PO RPW podjęła wszelkie odpowiednie środki zapewniające przestrzeganie polityk wspólnotowych (tj. w zakresie ochrony środowiska, prawa zamówień publicznych, zasady

⁶⁷ Dot. działania I.3 Wspieranie innowacji

⁶⁸ Stanowi to 62% wszystkich umów zrealizowanych w PO RPW. Jednak żadna z umów nie dotyczy projektów flagowych.

równości szans i niedyskryminacji, zasady partnerstwa) podczas realizacji Programu. W trakcie jego wdrażania nie stwierdzono istotnych problemów związanych z niezachowaniem przepisów wspólnotowych oraz działań podejmowanych przez beneficjentów w ramach realizowanych projektów.

2.2.1. Zasada równości szans

Zgodnie z zapisami Programu, wszystkie projekty w ramach PO RPW realizowane były z poszanowaniem zasady niedyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną.

Na etapie programowania i wdrażania PO RPW zapewniono realizację zasady poprzez:

1. system kryteriów wyboru projektów w ramach PO RPW, wśród których znajduje się bezpośrednie odniesienie do obowiązku zachowania przedmiotowej zasady. Zachowanie tej zasady zawsze podlegało weryfikacji w trakcie oceny wniosku o dofinansowanie, a kryterium, w oparciu o które ocena była prowadzona miało status kryterium dostępu (niespełnienie takiego kryterium powodowało odrzucenie wniosku o dofinansowanie);
2. wprowadzenie w *Rozporządzeniu Ministra Rozwoju Regionalnego z dnia 1 kwietnia 2009 r. w sprawie udzielania przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości pomocy finansowej na promocję gospodarczą Polski Wschodniej, stworzenie sieci współpracy centrów obsługi inwestora, tworzenie i rozwój klastrów, tworzenie polityki rozwoju regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej 2007-2013* oraz *Rozporządzeniu Ministra Rozwoju Regionalnego z dnia 16 grudnia 2014 r. w sprawie udzielania przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości pomocy finansowej na rozwój ośrodków innowacyjności w ramach Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej 2007-2013* zapisu, który zobowiązywał wnioskodawców do zapewnienia wszystkim podmiotom uczestniczącym w realizacji projektu, równego, bezpłatnego dostępu do usług, materiałów, wartości niematerialnych i prawnych oraz środków trwałych nabytych lub wytworzonych przez podmiot otrzymujący wsparcie. Zapis ten miał również odzwierciedlenie w umowach o dofinansowanie podpisanych z beneficjentami;
3. nabór części projektów w trybie konkursowym, z zachowaniem zasady równego dostępu do wsparcia i obiektywnych kryteriów oceny przedsięwzięcia, od których zależało przyznanie dofinansowania (punkty rankingowe);
4. zamieszczanie informacji o naborze wniosków o dofinansowanie w prasie ogólnopolskiej oraz prasie regionalnej w każdym z województw Polski Wschodniej, a wszelkie szczegóły dotyczące konkursów oraz dokumentacja programowa udostępniane były na stronie internetowej PARP. W ramach konkursów wskazywane były również źródła (np. informatorium PARP, specjalny adres e-mail), które umożliwiały uzyskanie dodatkowych informacji oraz wyjaśnienie ewentualnych wątpliwości związanych z zasadami prowadzenia konkursu. Odpowiedzi na pytania składane pocztą elektroniczną były publikowane na stronie internetowej konkursu. Taki mechanizm pozwalał na poinformowanie maksymalnie dużej grupy potencjalnych beneficjentów zainteresowanych uzyskaniem dofinansowania na realizację projektów. Wszelkie informacje dotyczące udzielonego wsparcia podawane były do publicznej wiadomości m.in. na stronach www dot. Programu.

Na etapie monitorowania PO RPW zasada realizowana była:

1. na bieżąco w systemie sprawozdawczym za pomocą odpowiednich części formularza wniosku o płatność, gdzie beneficjent zobowiązany był informować, czy projekt realizowany jest zgodnie ze wszystkimi politykami wspólnotowymi, w tym polityką równości szans. W przypadku, gdyby wystąpiły jakiegokolwiek naruszenia tego obowiązku, IP PO RPW zobowiązana była weryfikować proponowane przez beneficjenta działania naprawcze i zapobiegające występowaniu podobnych przypadków w przyszłości,
2. w trakcie kontroli realizacji projektów na miejscu, szczególnie w trakcie kontroli na zakończenie realizacji projektu, kiedy beneficjent przedstawiał informację o przestrzeganiu

polityk wspólnotowych. W sytuacji, gdy występowało podejrzenie naruszenia którejkolwiek z polityk, ustalenie takie było szczegółowo wyjaśniane z beneficjentem, a w przypadku, gdyby konieczne było prowadzenie działań naprawczych, mogły być one przedmiotem zaleceń pokontrolnych, których wykonanie przez beneficjenta było obowiązkowe,

3. poprzez wprowadzenie ankiet dla beneficjentów projektów, którzy złożyły wnioski o płatność końcową. Celem ankiet było monitorowanie i analiza sposobu w jaki projekty realizowały zasadę równości szans. W tym celu na stronie internetowej www.polskawschodnia.gov.pl została stworzona zakładka *Monitorowanie*, zawierająca informacje o obowiązku sprawozdawania beneficjentów do IZ z realizacji ww. zasady. Wnioski z otrzymanych 274 ankiet od beneficjentów, zostały zaprezentowane w załączniku nr XIV do sprawozdania,
4. poprzez udział w pracach KM PO RPW przedstawicieli strony pozarządowej, którzy mieli możliwość aktywnego uczestnictwa w jego posiedzeniach oraz akceptacji dokumentów przyjmowanych przez KM.

W ramach ewaluacji dokonano weryfikacji stosowania zasady w projektach PO RPW poprzez:

1. przeprowadzenie w 2010 r. badania ewaluacyjnego *Zasada równości szans w projektach PO RPW*, w wyniku którego zgromadzono przykłady praktyk możliwych do stosowania w określonych typach projektów realizowanych w Programie.
2. dodatkowo wypracowano wzory ankiet monitorujących realizację zasady równości szans. Wnioski z zebranych od 2011 r. ankiet stały się podstawowym źródłem informacji przy sporządzaniu oceny ex-post realizacji zasady równości szans w PO RPW i zostały zaprezentowane w załączniku nr XIV do sprawozdania.

2.2.2. Zasada partnerstwa

Zasada partnerstwa nakładała obowiązek współpracy z odpowiednimi władzami, instytucjami i organizacjami szczebla krajowego, regionalnego i lokalnego, w celu przygotowania i realizacji PO RPW 2007-2013. Zgodnie z art. 11 rozporządzenia Rady (WE) 1083/2006 oraz wymaganiami prawa krajowego, zasada partnerstwa była zachowana na wszystkich etapach realizacji Programu tj. programowania, wdrażania, monitorowania i ewaluacji. Stosowanie tej zasady zapewniło przejrzystość procesu przyznawania oraz wykorzystania środków w ramach PO RPW.

Zasadę tę w Programie zrealizowano poprzez:

- procedurę konsultacji (publicznych, społecznych i innych), w ramach której uzgadniano przede wszystkim aktualizację zapisów Programu, prognozę oddziaływania projektu PO RPW na środowisko, kolejne wersje Listy Projektów Indywidualnych, koncepcje badań ewaluacyjnych i raportów z badań ewaluacyjnych,
- zapewnienie udziału w pracach Komitetu Monitorującego PO RPW przedstawicieli władz samorządowych (8 osób) oraz partnerów społeczno-gospodarczych (13 osób), na którym cyklicznie przedstawiane były sprawozdania z realizacji Programu oraz wszelkie inne informacje dotyczące postępu w jego realizacji,
- powołanie ciał konsultacyjno – doradczych w ramach PO RPW⁶⁹ tj.:
 - Grupy roboczej ds. wdrażania projektu Program Promocji Gospodarczej Polski Wschodniej w działaniu I.4 Promocja i współpraca;
 - Grupy roboczej ds. wdrażania działania II.1 Sieć szerokopasmowa Polski Wschodniej;
 - Komitetu Sterującego w działaniu II.1 Sieć szerokopasmowa Polski Wschodniej;
 - Grupy roboczej ds. wdrażania działania V.1 Promowanie zrównoważonego rozwoju turystyki;
 - Grupy roboczej ds. wdrażania działania V.2. Trasy rowerowe w Polsce Wschodniej;
 - Komitetu Sterującego w działaniu V.2. Trasy rowerowe w Polsce Wschodniej;

⁶⁹ Informacje o celu działania, składzie i okresie działania poszczególnych grup i komitetów znajduje się w pkt. 2.6.1.1. sprawozdania

- Grupy Sterującej Ewaluacją PO RPW.
- upowszechnianie informacji na temat: postępów we wdrażaniu Programu (w tym sprawozdania, wyniki badań ewaluacyjnych), posiedzeń KM PO RPW oraz zespołów funkcjonujących w ramach PO RPW. Informacje publikowane były na stronach internetowych: www.polskawschodnia.2007-2013.gov.pl, www.parp.gov.pl/porpw i www.mr.gov.pl, a także udostępniane na różnego rodzaju forach np. konferencjach, spotkaniach, Facebooku itp.

Realizacja zasady partnerstwa na etapie ewaluacji polegała na udziale wszystkich kluczowych partnerów zaangażowanych w realizację Programu w procesie ewaluacji PO RPW poprzez uczestnictwo:

- w pracach Grupy Sterującej Ewaluacją PO RPW (składającej się z przedstawicieli IZ PO RPW, IP PO RPW, urzędów marszałkowskich pięciu województw Polski Wschodniej oraz Krajowej Jednostki Oceny), która została powołana przez IZ PO RPW zgodnie z Wytycznymi Ministra Rozwoju Regionalnego w zakresie ewaluacji programów operacyjnych na lata 2007-2013 i która opiniowała m.in. następujące dokumenty: projekty Szczegółowych Opisów Przedmiotu Zamówienia i dokumentacji przetargowej oraz Okresowego Planu Ewaluacji;
- w spotkaniach roboczych polegających na konsultacji koncepcji badań ewaluacyjnych oraz raportów z badań ewaluacyjnych, itp.

Realizacja zasady partnerstwa obejmowała zarówno działania inicjowane przez IP, jak i IZ PO RPW. Wszystkie dokumenty, będące przedmiotem konsultacji IP i IZ PO RPW były opiniowane przez właściwe komórki w obu instytucjach.

2.3. Napotkane problemy wraz z podjętymi działaniami zaradczymi

W okresie realizacji PO RPW, Instytucja Audytowa działając w ramach procedury o której mowa w art. 62 (1) (d) (i) rozporządzenia nr 1083/2006⁷⁰, nie zidentyfikowała problemów w systemie zarządzania i kontroli PO RPW. Ponadto, IZ nie zidentyfikowała znaczących problemów związanych z przestrzeganiem prawa wspólnotowego.

W trakcie wdrażania PO RPW, najważniejszymi problematycznymi zjawiskami były:

- problemy wynikające z prowadzenia i rozstrzygnięcia postępowań o udzielenie zamówień publicznych. Występowały sytuacje, w których proces ten kończył się unieważnieniem postępowania i koniecznością jego ponownego wszczęcia. Pojawiały się także przypadki konieczności rozwiązania umowy z realizatorem projektu w związku z jego nieprzygotowaniem do realizacji i niewywiązywania się z zapisów umowy. Sytuacje te znacząco opóźniały realizację rzeczową i finansową poszczególnych projektów. Postęp realizacji projektów, w których zanotowano ww. problemy, był monitorowany przez IZ i IP w celu określania i rozwiązywania na bieżąco sytuacji problematycznych. W wyniku zidentyfikowanych potrzeb przeprowadzane były również odpowiednie szkolenia dla beneficjentów m.in. z zakresu nowelizacji ustawy PZP oraz finansów publicznych.
- opóźnienia w rzeczowej realizacji projektów, skutkujące m.in. niskim poziomem płatności w poszczególnych osiach priorytetowych.
W celu rozwiązania problemu, IZ i IP zdecydowały o objęciu od 2013 r. projektów systemem monitorowania. Pozwalało to śledzić postęp prac w ramach projektów i umożliwiło podejmowanie właściwych działań w celu zapobiegania opóźnieniom w ich realizacji. Dzięki temu wydatki kwalifikowane w zrealizowanych projektach poniesiono w zaplanowanym terminie tj. do końca 2015 r.

⁷⁰ Instytucja audytowa programu operacyjnego odpowiada w szczególności za przedłożenie do dnia 31 grudnia każdego roku w latach 2008–2015 Komisji rocznego sprawozdania audytowego, przedstawiającego wyniki audytów przeprowadzonych w okresie poprzednich 12 miesięcy, zakończonym dnia 30 czerwca danego roku, zgodnie ze strategią audytu dla programu operacyjnego oraz informującego o wszelkich brakach wykrytych w systemach zarządzania i kontroli programu

Ww. problemy zostały opisane w ramach poszczególnych osi priorytetowych PO RPW w pkt 3 sprawozdania.

2.4. Zmiany w kontekście realizacji programu operacyjnego

W latach 2007 – 2015⁷¹ sytuacja społeczno-gospodarcza na obszarze województw Polski Wschodniej była na bieżąco monitorowana przez IZ PO RPW, zwłaszcza pod kątem identyfikowania potencjalnych ryzyk mogących zagrozić sprawnej realizacji Programu. IZ PO RPW nie odnotowała istotnych negatywnych zjawisk, które mogły mieć znaczący wpływ na proces wdrażania projektów dofinansowywanych ze środków PO RPW. Z danych statystycznych wynika, że trendy społeczno-gospodarcze obserwowane w województwach objętych wsparciem w ramach PO RPW nie miały zauważalnego wpływu na realizację Programu.

Podstawę działań zorientowanych na wspieranie rozwoju Polski Wschodniej stanowiła *Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020 (SPW)*, która określa kierunki wykorzystania niepowtarzalnej możliwości pobudzenia rozwoju społeczno-gospodarczego w makroregionie. Natomiast program PO RPW stanowił dodatkowy element wsparcia z funduszy strukturalnych oraz wzmacniał działanie innych programów na obszarze Polski Wschodniej. Efektem miało być zahamowanie tendencji stagnacyjnych decydujących o marginalizacji i peryferyjności województw Polski Wschodniej oraz pobudzenie czynników wzrostu w tych województwach.

SPW zakłada poprawę pozycji rozwojowej i konkurencyjnej makroregionu w oparciu o realizację skoordynowanych działań w ramach trzech obszarów: innowacyjności, zasobów pracy oraz infrastruktury. Wspieranie tych obszarów powinno przyczynić się w dłuższym okresie do wzrostu wydajności pracy we wszystkich sektorach gospodarki oraz do zmian w strukturze zatrudnienia (stopniowe zmniejszenie zatrudnienia w rolnictwie i zwiększenie w pozostałych sektorach gospodarki). To także powinno spowodować wzrost dochodów mieszkańców makroregionu oraz pobudzić jego rozwój gospodarczy.

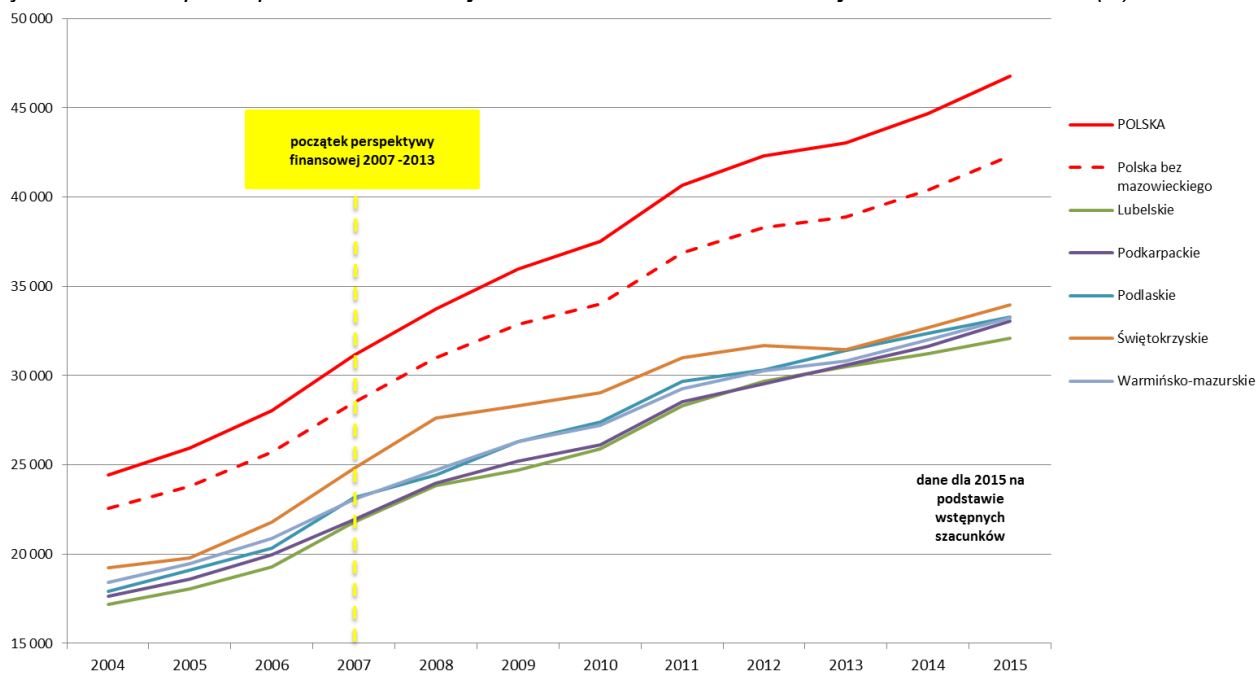
Sytuacja makroekonomiczna

Wartości wskaźników makroekonomicznych, za pomocą których wyrażany jest rozwój gospodarczy kraju i jego regionów, uległy w latach 2007-2015 w Polsce Wschodniej pozytywnym zmianom, co świadczy o trendach rozwojowych na tym obszarze.

⁷¹ Dane są prezentowane dla lat od 2007 r. do 2013 r., 2014 r. lub 2015 r. (w zależności od dostępności danych)

Wykres 13. PKB per capita w Polsce i województwach Polski Wschodniej w latach 2004-2015 (zł)

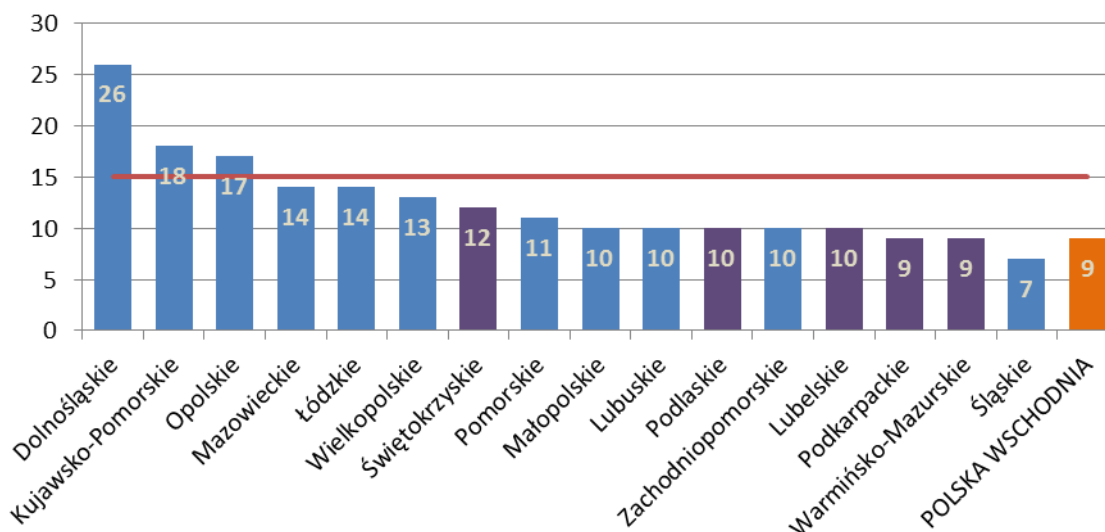

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

W latach 2007-2014 zaszło wiele pozytywnych zmian w makroregionie Polski Wschodniej. Znacząco zmniejszył się dystans dzielący Polskę Wschodnią od średniego poziomu rozwoju w UE-28, wyrażany wysokością PKB *per capita*. Makroregion odrobił ok. 1/5 dystansu rozwojowego w stosunku do krajów UE-28. PKB *per capita* w makroregionie w 2007 r. wynosiło 39%, a w 2014 r. 48% średniej unijnej. Aż około 50% zmiany PKB *per capita* w makroregionie w tych latach można przypisać programom finansowanym z polityki spójności - jest to dwukrotnie więcej niż w całej Polsce. Środki te miały kluczowe znaczenie dla realizacji celów rozwojowych Polski Wschodniej.⁷²

Pomimo tego, że województwa Polski Wschodniej wciąż zaliczane są do najsłabiej rozwiniętych regionów Unii Europejskiej, warto zaznaczyć, że „doganianie” bardziej rozwiniętych obszarów rozpoczęły od dużo niższego pułapu rozwoju niż większość pozostałych województw. Przykładem tych pozytywnych zmian może być województwo świętokrzyskie, które w latach 2007-2014 szczególnie zmniejszyło swój dystans do średniej UE tj. o 12 p.p.

⁷² Na podstawie badania ewaluacyjnego *Wpływ funduszy europejskich 2007-2013 na rozwój społeczno-gospodarczy Polski Wschodniej*, 2016, IMAPP sp. z o.o. oraz PC++

Wykres 14. Zmiana PKB per capita w PPS⁷³ w relacji do UE 28 w latach 2007-2014 (p.p.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Dynamika produktu krajowego brutto w 2015 r.⁷⁴ w stosunku do roku poprzedniego dla wszystkich województw Polski Wschodniej była niższa niż średnio w kraju (w Polsce wzrost o 4,6% w stosunku do roku poprzedniego). Największy wzrost wśród województw Polski Wschodniej odnotowało województwo podkarpackie (4,4%) następne po nim jest województwo warmińsko-mazurskie (3,6%). Wzrost w województwach podlaskim i lubelskim (2,5%) był najniższy w kraju w 2015 r.

Struktura gospodarki mierzona wartością dodaną brutto (WDB) w województwach Polski Wschodniej w latach 2007-2014 była podobna do struktury krajowej tzn. największy udział miał sektor usługowy⁷⁵ (62,2 %), następnie sektor przemysłu⁷⁶ (33,1%), a najmniejszy udział miało rolnictwo⁷⁷ (4,6%). Niemniej jednak udział rolnictwa w tworzeniu WDB we wszystkich województwach Polski Wschodniej poza podkarpackim jest większy niż średnio w kraju (wartość dla kraju równa 2,8%).

⁷³ Purchasing Power Standard, czyli standard siły nabywczej

⁷⁴ Dane na podstawie wstępnych szacunków GUS, *Wstępne szacunki produktu krajowego brutto według województw w 2015 r.*, GUS, Warszawa, 30.12.2016 r.

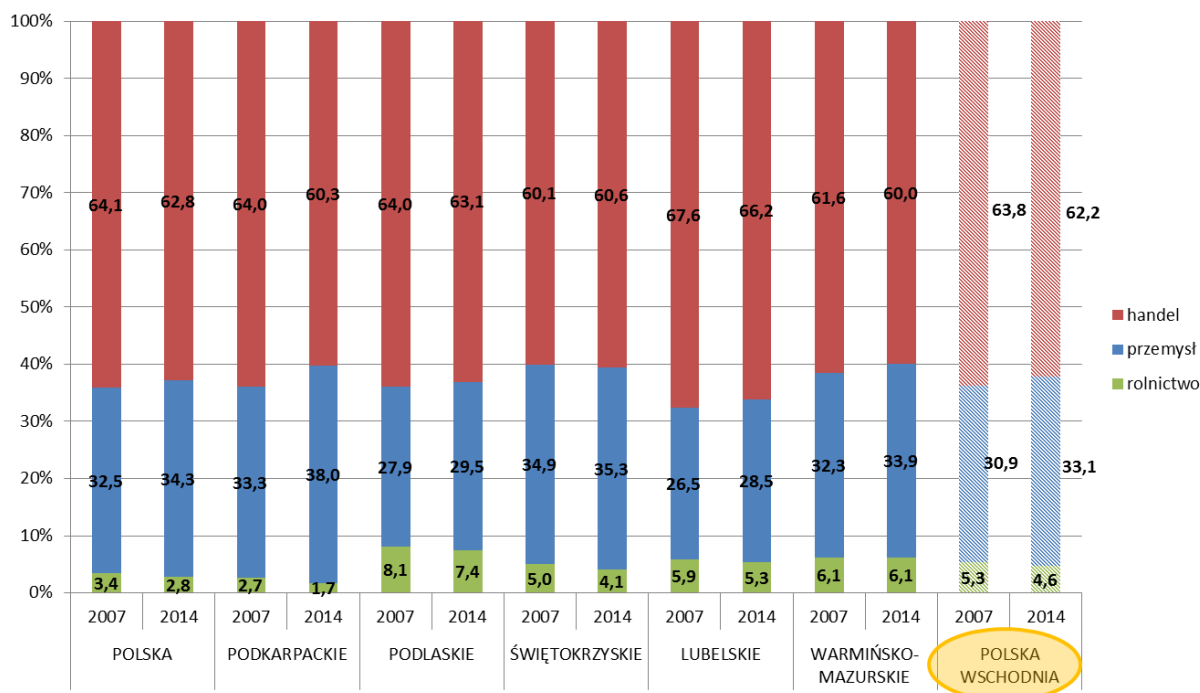
⁷⁵ sekcja G-U gospodarki

⁷⁶ sekcja B-F gospodarki

⁷⁷ sekcja A gospodarki

Wykres 15. Struktura wartości dodanej brutto w 2007 i 2014 r. (% wartości dodanej brutto ogółem)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Pod względem wydajności pracy w latach 2007-2014 zaobserwowano pewną poprawę w województwach Polski Wschodniej. W makroregionie wartość ta w 2014 r. wynosiła 20,03 tys. EUR (wzrost od 2007 r. o 44% - z 13,94 tys. EUR). Niemniej jednak, wciąż wydajność pracy w Polsce Wschodniej oraz w poszczególnych województwach makroregionu jest najniższa w Polsce i zawiera się pomiędzy wartościami 18,77 tys. EUR (woj. lubelskie) i 23,21 tys. EUR (woj. warmińsko-mazurskie).

Demografia

Województwa tworzące makroregion Polski Wschodniej zamieszkuje w sumie ok. 8,2 mln ludzi, co stanowi 21,2% ludności kraju. Na przestrzeni lat 2007-2015 udział ten zmalał o 0,2 p.p. Wpływ na to ma szereg zjawisk demograficznych związanych przede wszystkim z dzietnością⁷⁸ oraz migracjami⁷⁹.

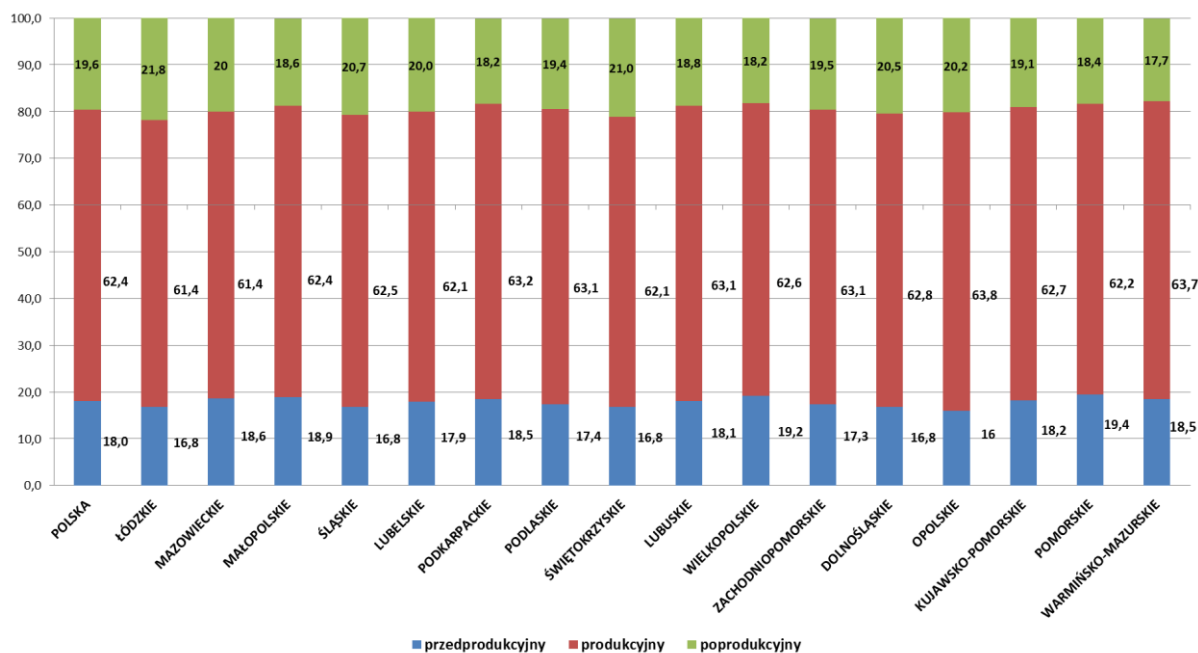
Struktura demograficzna województw Polski Wschodniej jest zróżnicowana w obrębie województw. W dwóch z nich (warmińsko-mazurskim i podkarpackim) w 2014 r. zanotowano największy udział ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym w kraju (odpowiednio 18,8% i 63,5% w podkarpackim i 18,8% i 64,2% w warmińsko-mazurskim). Taka struktura demograficzna może być korzystna dla rozwoju gospodarki, o ile spełnione zostaną dodatkowe warunki: stworzenie miejsc pracy, które mogą pomóc zatrzymać migrację z województw Polski Wschodniej do innych regionów i za granicę (dot. szczególnie ludzi młodych) oraz zwiększenie odsetka zatrudnionych i poprawa wydajności pracy.

⁷⁸Współczynnik dzietności w województwach Polski Wschodniej zmniejszył się w latach 2007-2015 bardziej niż w całym kraju. W 2015 r. wskaźnik dzietności wynosił w województwach Polski Wschodniej od 1,181 do 1,257, a w Polsce 1,289

⁷⁹ W województwach Polski Wschodniej, oprócz podkarpackiego, saldo migracji wewnętrznych zwiększyło się w latach 2007-2015, ale wciąż pozostaje we wszystkich województwach ujemne i przyjmuje wartości jedne z najniższych w kraju

Wykres 16. Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w 2015 r (% ludności ogółem)

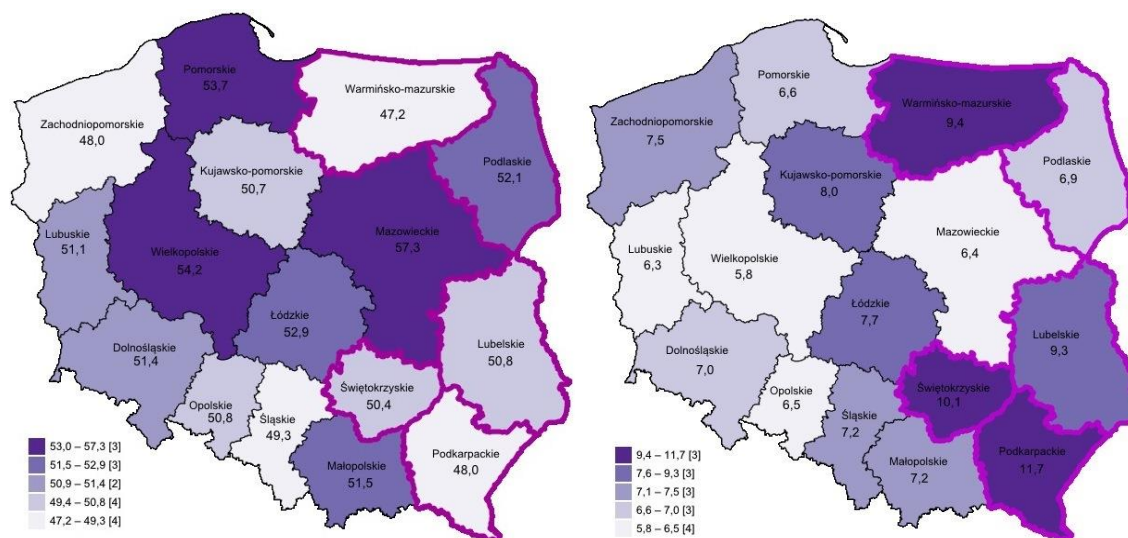
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Rynek pracy

Zmiany zachodzące na rynku pracy Polski Wschodniej przekładają się na sytuację makroekonomiczną tego obszaru. Poprawiają się wartości wskaźników związanych z poziomem zatrudnienia i wynagrodzeń, bezrobociem i zagrożeniem ubóstwem. W niektórych przypadkach pomimo wyraźnej poprawy, województwa lub makroregion nadal zamykają ogólnopolskie zestawienia. Niemniej jednak kierunek zmian jest pozytywny – zwłaszcza, że procesy na rynku pracy są długotrwałe, a wszelkie zmiany zachodzące w tym obszarze mają bardzo powolny charakter.

W 2015 r. wskaźnik zatrudnienia BAEL wynosił w Polsce 51,9%, natomiast w Polsce Wschodniej 49,6%. Spośród pięciu województw Polski Wschodniej tylko w województwie podlaskim osiągnięto wartość wyższą niż wartość dla kraju tj. 52,1%.

Mapa 1. Wskaźnik zatrudnienia i stopa bezrobocia wg BAEL w 2015 r (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Systemu Monitorowania Rozwoju STRATEG

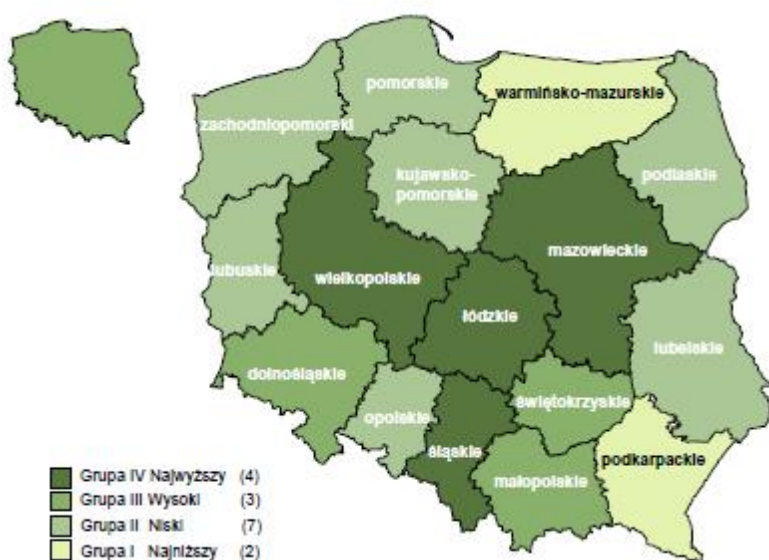

W województwach Polski Wschodniej stopa bezrobocia wg BAEL w 2015 r. wynosiła 9,5% i spadła o 1 p.p. w porównaniu do roku 2010. W latach 2010-2015 we wszystkich województwach Polski Wschodniej z wyjątkiem woj. podkarpackiego (stopa bezrobocia wzrosła o 0,1 p.p.) sytuacja polepszyła się i nastąpiło zmniejszenie stopy bezrobocia.

Jakość życia w Polsce Wschodniej

W 2014 r. żadne z województw Polski Wschodniej nie odnotowało najwyższego poziomu życia ludności. W makroregionie najkorzystniej wypada województwo świętokrzyskie, które znajduje się w grupie województw o wysokim poziomie życia. Poziom życia relatywnie niski stwierdzono w woj. podlaskim i lubelskim. Natomiast woj. podkarpackie i warmińsko-mazurskie stanowiły grupę województw o najniższym poziomie życia ludności. Miernik syntetyczny woj. warmińsko-mazurskiego z najmniej korzystnym poziomem życia musiałby wzrosnąć 1,4-krotnie, aby osiągnąć poziom miernika w woj. mazowieckim, w którym ludziom żyło się najlepiej.

Mapa 2. Poziom życia ludności według województw w 2014 r.

Źródło: Beneficjenci pomocy społecznej i świadczeń rodzinnych w 2014 r., GUS, Kraków 2014 r.

Na jakość życia wpływają m.in. takie wskaźniki jak:

- wysokość dochodów przypadających na mieszkańca
- dostęp do usług opieki zdrowotnej
- stan zanieczyszczenia środowiska naturalnego.

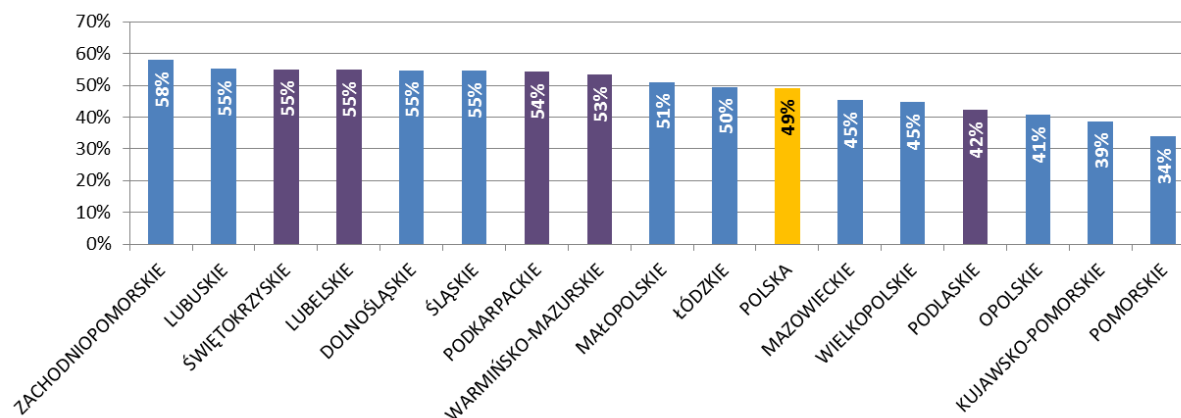
Sytuacja dochodowa ludności Polski Wschodniej⁸⁰ ulega pozytywnym zmianom. Analiza dynamiki zmian przeciętnego miesięcznego dochodu rozporządzalnego na 1 osobę w latach 2007-2015 pokazuje, że dwa województwa Polski Wschodniej uplasowały się w krajowej czołówce (3 i 4 miejsce): woj. świętokrzyskie i woj. lubelskie (wzrost dochodu o 55%). Województwa: podkarpackie (wzrost o 54%) i warmińsko-mazurskie (wzrost o 53%) zajęły odpowiednio 7. i 8. miejsce w kraju. Województwo podlaskie (13. miejsce w kraju) odnotowało zmianę niższą od średniej dla kraju tj. wzrost dochodu o 42% (średnia dla Polski: 49%). Oznacza to, że województwa makroregionu pod względem wzrostu dochodu rozporządzalnego wyprzedziły m.in. woj. mazowieckie, opolskie, pomorskie i kujawsko-pomorskie. Pomimo tego, że pod względem wysokości przeciętnego miesięcznego dochodu rozporządzalnego w przeliczeniu na 1 osobę w 2015 r. trzy województwa makroregionu

⁸⁰ Brak danych dla makroregionu, analiza dotyczy poszczególnych województw Polski Wschodniej

zamykały krajowe zestawienie, a wszystkie znajdowały się poniżej średniej dla Polski (1386,16 zł), to zanotowano znaczącą poprawę w stosunku do lat ubiegłych.

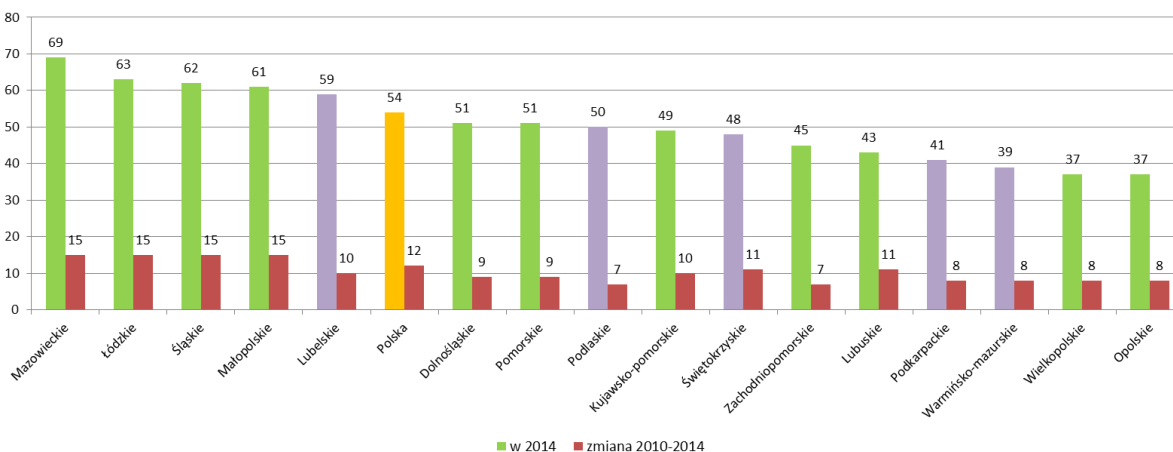
Wykres 17. Zmiana przeciętnego miesięcznego dochodu rozporządzalnego na 1 osobę w latach 2007-2015 (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Na poprawę jakości życia mieszkańców Polski Wschodniej wpływa coraz lepszy dostęp do infrastruktury opieki zdrowotnej. W latach 2010⁸¹ - 2014 w makroregionie wzrosła liczba lekarzy na 10 tys. mieszkańców. Szczególnie dobra sytuacja jest w województwie lubelskim, w którym przypada 59 lekarzy na 10 tys. osób (5. pozycja w kraju⁸²). W pozostałych województwach makroregionu liczba lekarzy na 10 tys. mieszkańców była niższa niż średnio w kraju, ale uległa poprawie w ostatnich latach.

Wykres 18. Liczba lekarzy (personel pracujący ogółem) w 2015 r. i zmiana w latach 2010-2015 (osoby/10 tys. ludności)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

O coraz lepszej jakości życia mieszkańców Polski Wschodniej świadczy także zmniejszająca się liczba zgonów z powodu chorób układu krążenia i nowotworowych oraz wydłużający się czas życia kobiet⁸³.

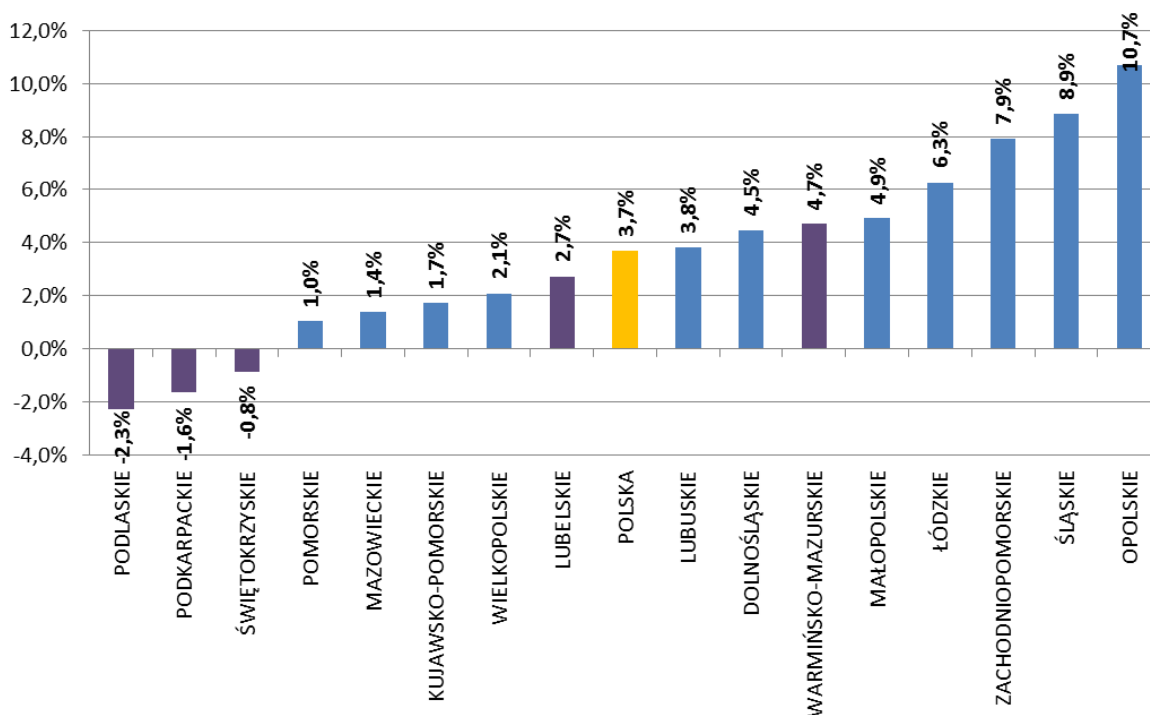
⁸¹ Dane umożliwiające porównanie są dostępne od 2010 r.

⁸² Średnia dla Polski wynosi 54 lekarzy na 10 tys. osób

⁸³ Przeciętne dalsze trwanie życia kobiet w podkarpackim, podlaskim, lubelskim i świętokrzyskim w 2015 r. wynosiło od 82,6 do 82,2 lat przekraczając średnią krajową (81,6 lat). W województwie lubelskim długość życia kobiet w latach 2007-2015 wzrosła najbardziej w kraju – o 2,2 lata

Wykres 19. Zmiana liczby zgonów z powodu nowotworów w latach 2007 i 2014 (osoby/100 tys. ludności)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Polskę Wschodnią cechuje bardzo dobry stan środowiska przyrodniczego. We wszystkich województwach makroregionu, w latach 2007-2015 zmniejszyła się ilość zanieczyszczeń. Obrazuje to wskaźnik emisji zanieczyszczeń środowiska na 1 km² ⁸⁴. Cztery województwa makroregionu mają najniższe wartości tego wskaźnika (od 0,04 do 0,08 t/r⁸⁵ w 2015 r.). Wyjątkiem jest woj. świętokrzyskie, dla którego wartość wskaźnika jest wyższa od średniej krajowej (Polska = 0,14 t/r) i wynosi 0,17 t/r.

Makroregion Polski Wschodniej jest krajowym liderem pod względem powierzchni obszarów chronionych. Zajmują one 39,4% powierzchni makroregionu (wzrost o 0,4% od 2007 r.). Województwo świętokrzyskie zajmuje 1. miejsce w Polsce (ponad 65% jego powierzchni podlega ochronie – od 2007 r. wzrost o 2%), a warmińsko-mazurskie (46,7%) i podkarpackie (44,9%) osiągają wyniki powyżej wartości dla kraju (32,5%). W pozostałych województwach wartości znajdują się poniżej średniej krajowej.

Gospodarka: inwestycje, innowacje, przedsiębiorczość

W ramach PO RPW udzielono wsparcia na rzecz rozwoju infrastruktury B+R oraz stworzono zaplecze na rzecz rozwoju innowacyjnej przedsiębiorczości (powstały parki przemysłowe, technologiczne i inkubatory przedsiębiorczości oraz uzbrojono tereny inwestycyjne). Warunki te stworzyły możliwości rozwoju działalności gospodarczej w makroregionie. Działania te miały pośredni wpływ na przedstawione poniżej wskaźniki makroekonomiczne, niemniej jednak stworzyły podstawy do prowadzenia działalności o charakterze innowacyjnym w Polsce Wschodniej.

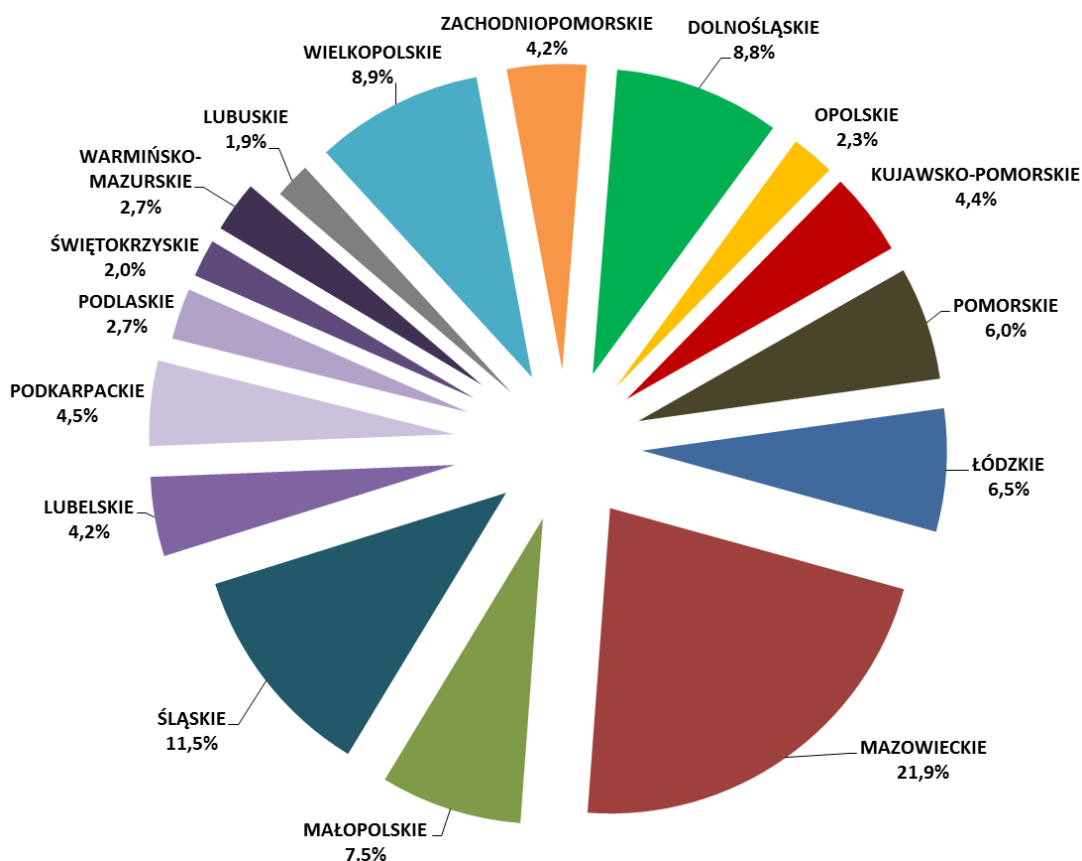
Nakłady inwestycyjne w gospodarce narodowej wyniosły w Polsce Wschodniej w 2014 r. 9,65 mld EUR, co stanowiło 16,1% nakładów ogółem w kraju.

⁸⁴ Z zakładów szczególnie uciążliwych

⁸⁵ Tona na rok

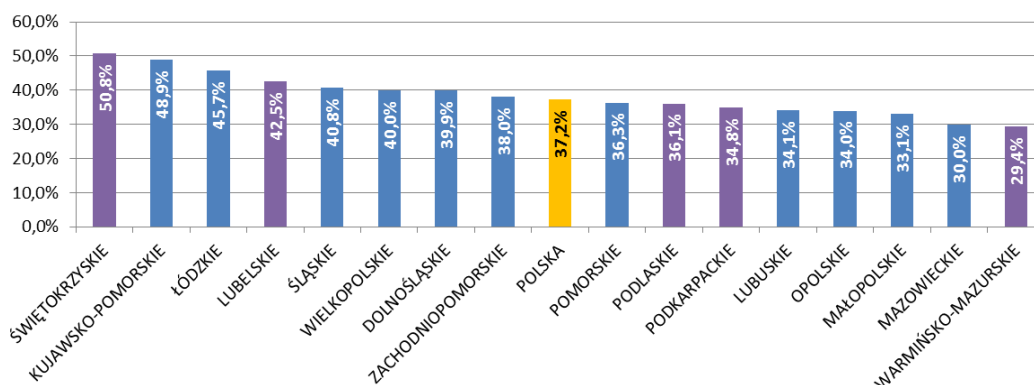
Wykres 20. Udział województw w nakładach inwestycyjnych ogółem w 2014 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Dwa z pięciu województw Polski Wschodniej notują szybszy wzrost wartości środków trwałych w przedsiębiorstwach niż średnio w kraju. Województwa: świętokrzyskie i lubelskie zajęły pod tym względem 2. i 5. miejsce w Polsce, notując w latach 2008-2014 wzrost o odpowiednio 49,6% i 41,6% (średnio w Polsce 38,5%). Wynik woj. podkarpackiego to 36,7%, podlaskiego 36,2%, a woj. warmińsko-mazurskiego 31,0%.

Wykres 21. Zmiana wartości brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca w latach 2007 – 2014 (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

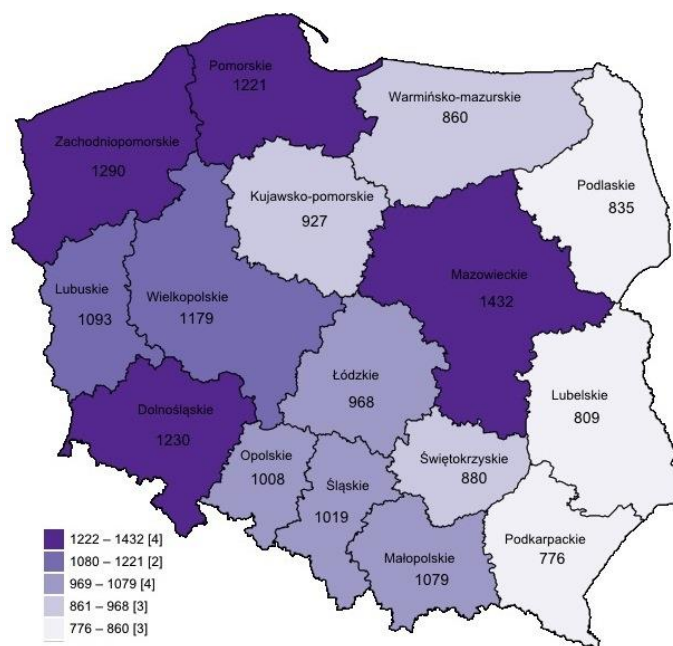
W 2013 r. w porównaniu z 2007 r. stopa inwestycji w większości województw w Polsce spadła i wynosiła 18,8%. Jednakże dwa województwa Polski Wschodniej odnotowały wzrost: woj. podkarpackie o 2,8 p.p. (23,9%) i woj. lubelskie o 1,6 p.p. (20,0%). Niższe wartości spadku w

latach 2007-2013 niż średnio w kraju (spadek 3,1 p.p.) reprezentowały dwa województwa Polski Wschodniej: woj. podlaskie – spadek o 2,2 p.p. (20,7%) i woj. świętokrzyskie – spadek o 1,4 p.p. (16,7%).

W Polsce Wschodniej można zaobserwować intensywną dynamikę zmiany liczby podmiotów wpisanych do rejestru REGON pomiędzy 2007 a 2015 r. W woj. lubelskim liczba podmiotów gospodarczych na 10 tys. mieszkańców zwiększyła się w sumie o 187 podmiotów (7. miejsce w kraju), w podkarpackim o 154 podmioty (10. miejsce), a w podlaskim o 138 (12. miejsce). Co prawda, w tym czasie średnio w kraju przybyły 242 podmioty na 10 tys. mieszkańców, jednak wartość tę przekracza tylko 5 województw. Biorąc pod uwagę bezwzględną liczbę podmiotów, województwa Polski Wschodniej zamykają krajowe zestawienie (patrz mapka 4).

Mapa 3. Liczba podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w rejestrze REGON w 2015 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Systemu Monitorowania Rozwoju STRATEG

W rankingu konkurencyjności regionów (*EU Regional Competitiveness Index 2013*) dwa województwa Polski Wschodniej – lubelskie i podlaskie w 2013 r. odnotowały awans w stosunku do roku 2010. W ramach *EU RIS (Regional Innovation Scoreboard 2014)* woj. podkarpackie poprawiło swoją pozycję w rankingu dot. innowacyjności i jako jedyny polski region znalazło się wśród 39 regionów (NUTS2) w UE o największej dynamice wydatków na B+R w stosunku do PKB w latach 2004-2010.

W latach 2007-2014 w Polsce Wschodniej znacząco zwiększyły się nakłady na działalność badawczo-rozwojową (w tym w sektorze przedsiębiorstw) oraz nakłady na działalność innowacyjną przedsiębiorstw usługowych i przemysłowych.

Dynamika nakładów na działalność badawczo-rozwojową w 2015 r. w stosunku do 2007 r. (=100%) wynosiła w Polsce Wschodniej ok. 480% i była wyższa od dynamiki nakładów w kraju (271%). W tym zakresie województwa Polski Wschodniej są bardzo niejednolite – reprezentują największe wzrosty w okresie 2007-2015 w kraju (woj. świętokrzyskie – 733%, woj. podkarpackie – 581% i woj. podlaskie – 543%), ale też najmniejsze wzrosty w kraju – woj. warmińsko-mazurskie z 160% wzrostem zajmuje ostatnią pozycję wśród województw.

Pod względem zmiany wielkości nakładów na B+R w relacji do PKB w latach 2007-2013 woj. podkarpackie osiągnęło najlepszy wynik w kraju (wzrost o 0,86 p.p.). Województwo podlaskie ze wzrostem o 0,35 p.p. uplasowało się powyżej średniej w kraju⁸⁶ (5. pozycja). Pozytywne

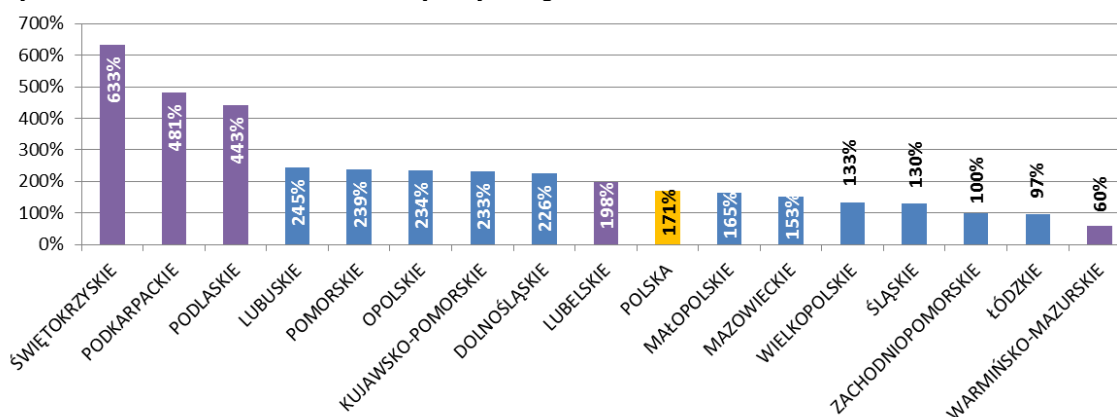
⁸⁶ Średni wzrost dla Polski w latach 2007-2013 wyniósł 0,3 p.p.

zmiany widać również w przypadku woj. świętokrzyskiego (wzrost o 0,23 p.p.). Województwa warmińsko-mazurskie i lubelskie osiągnęły wzrost o 0,07 p.p.

Dynamika nakładów na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach w 2015 r. w stosunku do 2006 r.⁸⁷ (=100%) w większości województw makroregionu była niższa od dynamiki w Polsce (Polska = 171%) i wynosiła od 74% (woj. podlaskie) do 163% (woj. warmińsko-mazurskie). Wyższą dynamiką niż w Polsce charakteryzowało się woj. podkarpackie (192%).

Wykres 22. Zmiana nakładów wewnętrznych ogółem na działalność B+R w latach 2007 – 2015 (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Liczba studentów szkół wyższych na 1000 mieszkańców zmniejszyła się w latach 2007-2015 zarówno w całym kraju, jak i w województwach Polski Wschodniej. W województwach lubelskim i podkarpackim spadek ten jest zbliżony do wartości dla Polski, ale jednak minimalnie mniejszy. W 2015 r. w tych województwach studiowało 75% ilości studentów na 1000 mieszkańców w stosunku do roku 2007. W kraju ta wartość wynosiła 72%. Niestety w pozostałych województwach Polski Wschodniej wartość ta znacznie się zmniejszyła.

Coraz więcej gospodarstw domowych, przedsiębiorstw i mieszkańców Polski Wschodniej ma dostęp do sieci internetowej. Wpływa to na zwiększenie dostępu do innowacji, możliwość prowadzenia działalności gospodarczej, uczenie się przez całe życie i podniesienie atrakcyjności makroregionu.

Od 2015 r. zanika dysproporcja wyposażenia gospodarstw domowych w komputery w poszczególnych makroregionach⁸⁸. Wskaźnik ten w Polsce Wschodniej wynosił 78,9% i był niższy od wskaźnika dla Polski Zachodniej o 0,2 p.p., a wyższy od Polski Centralnej o 1,8 p.p. Natomiast odsetek osób regularnie korzystających z komputera w Polsce Wschodniej był najniższy wśród makroregionów i wynosił 62,2%.

Udział gospodarstw domowych z dostępem do Internetu, w Polsce Wschodniej wzrastał najszybciej w kraju – w 2015 r. wynosił 77,2%. W makroregionie wzrósł również odsetek gospodarstw domowych z dostępem do Internetu szerokopasmowego (w latach 2011-2015 wzrost o 20,6 p.p.) i w 2015 r. był on największy w kraju i wynosił 73,4%. W 2015 r. we wszystkich makroregionach Polski o wysokim stopniu zurbanizowania odsetek gospodarstw domowych posiadających szerokopasmowe łącza internetowe w domu przekraczał 74% (najwięcej w Polsce Wschodniej wynosił 81,8%)⁸⁹.

Na tak wysokie wartości wskaźników związanych z dostępem do Internetu szerokopasmowego częściowo miały wpływ dofinansowane projekty z PO RPW, które przyczyniły się do wybudowania ponad 14,8 tys. km sieci Internetu szerokopasmowego.

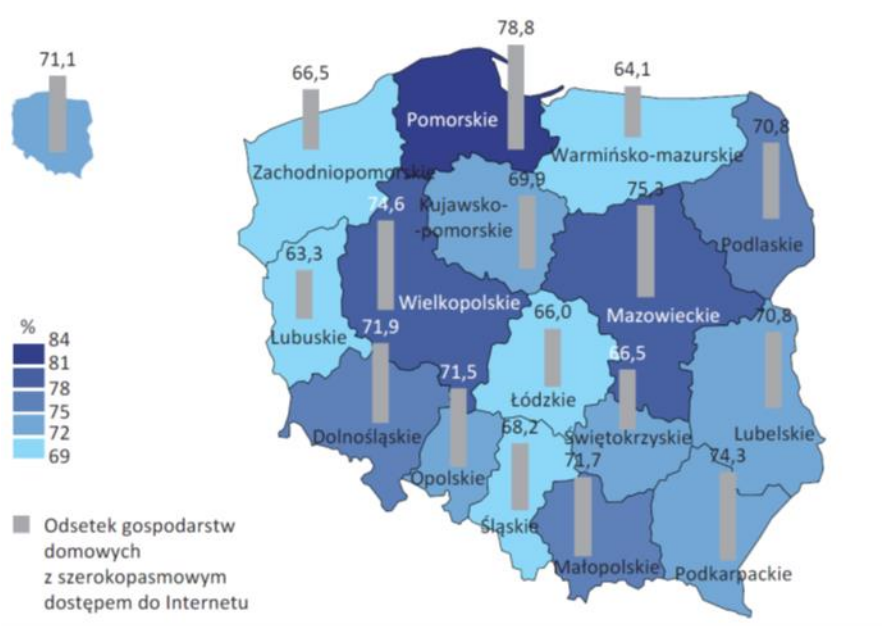
⁸⁷ Brak danych na rok 2007

⁸⁸ Publikacja GUS *Spółeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2011-2015*, GUS, Warszawa 2015. W tym zestawieniu, Polska Wschodnia rozumiana jest jako obszar 5 województw objętych PO RPW, Polska Centralna to województwo kujawsko-pomorskie, łódzkie, małopolskie, mazowieckie, pomorskie, śląskie, Polska Zachodnia województwo dolnośląskie, lubuskie, opolskie, wielkopolskie, zachodniopomorskie

⁸⁹ *Spółeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2011-2015*, GUS, Warszawa 2015

Mapa 4. Dostęp do Internetu w gospodarstwach domowych w 2014 r.

Źródło: Społeczeństwo informacyjne w Polsce w 2014 r. – GUS w Szczecinie, Warszawa, październik 2014

Infrastruktura

Rozwój infrastruktury transportowej bezpośrednio przyczynia się do zwiększenia atrakcyjności inwestycyjnej makroregionu. Zwiększenie dostępności i spójności komunikacyjnej wpływa na poprawę jakości życia mieszkańców, ich poziom bezpieczeństwa oraz lepsze możliwości korzystania z usług społecznych.

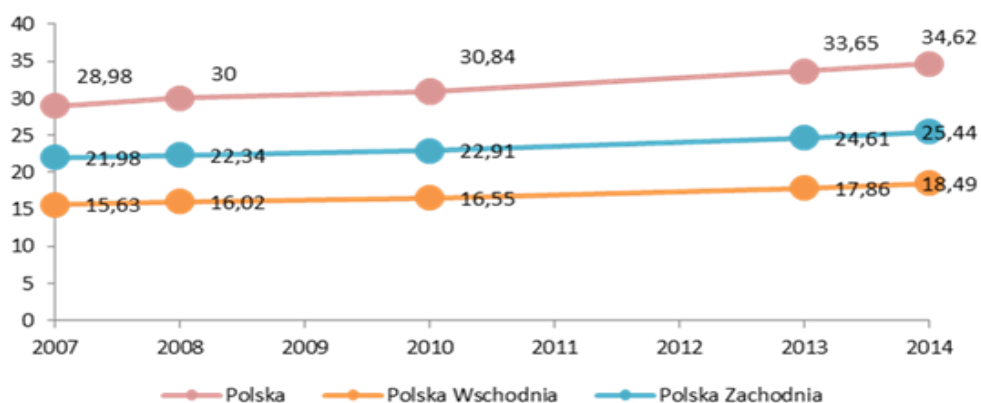
Makroregion i tworzące go województwa stają się bardziej dostępne dzięki inwestycjom w sieć drogową i kolejową. W Polsce Wschodniej w 2015 r. było 8 247 km dróg wojewódzkich (w 2007 r. było o 142 km mniej – 8 105 km). W wyniku realizacji projektów infrastrukturalnych PO RPW wybudowano 176 km nowych dróg, a przebudowano 177 km dróg⁹⁰. Efektem poprawy infrastruktury drogowej jest również spadek liczby wypadków, w Polsce Wschodniej w latach 2007-2015 liczba ta zmniejszyła się o 33%.

Od roku 2004 następuje stopniowa poprawa dostępności transportowej Polski Wschodniej, najbardziej widoczna w wymiarze międzynarodowym (głównie za sprawą autostrad A2 i A4). Wpływ na poprawiającą się dostępność makroregionu mają także inwestycje w drogi krajowe, wojewódzkie i lokalne (głównie obwodnice miast subregionalnych i odcinki wyprowadzające ruch z miast wojewódzkich). Pomimo zrealizowania wielu inwestycji, makroregion jest stosunkowo mało dostępny transportowo i dodatkowo, silnie zróżnicowany wewnątrz. Międzygałęziowy wskaźnik dostępności transportowej (WMDT) osiągnął w 2014 r. wartość 18,49 pkt, przy średniej ogólnopolskiej 34,62 pkt. Wart podkreślenia jest natomiast jego systematyczny wzrost. Pod tym względem wyróżnia się woj. podkarpackie, które na przestrzeni lat 2007-2014 odnotowało wzrost o 4,43 punktu przy średniej dla Polski Wschodniej ok. 1 pkt. Z kolei woj. świętokrzyskie ze względu na centralne położenie osiąga wyniki lepsze od krajowych (przy 100 dla Polski woj. świętokrzyskie notuje wynik 108,7 pkt).

⁹⁰ W PO RPW realizowane były projekty polegające na budowie obwodnic w ciągu drogi krajowej i wojewódzkiej oraz na budowie/przebudowie drogi wojewódzkiej

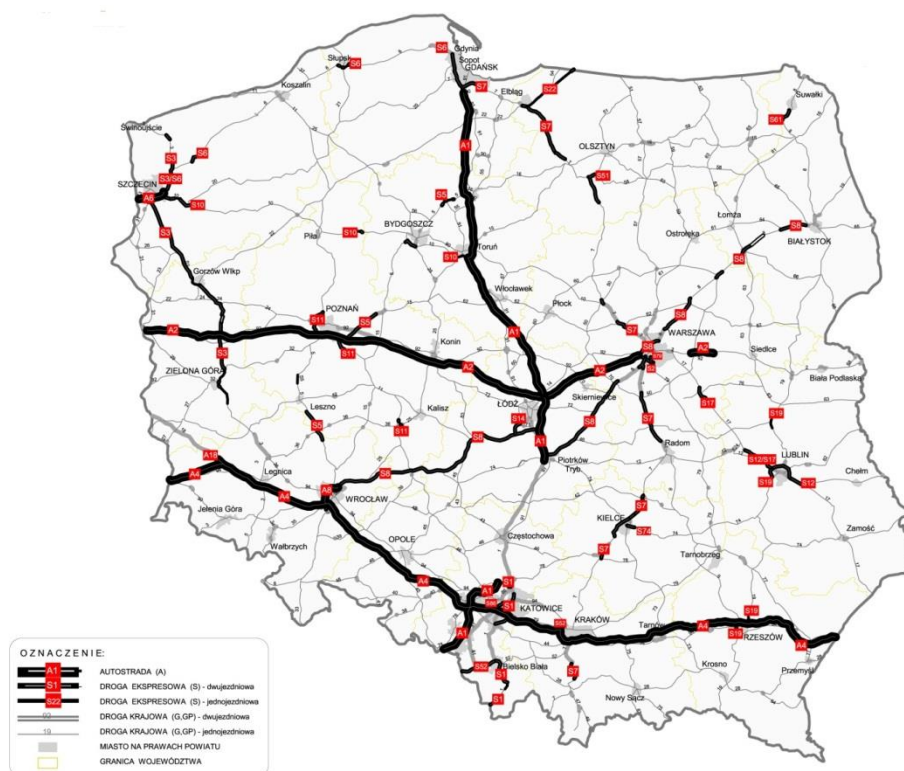
Wykres 23. Wskaźnik międzygałęziowej dostępności transportowej (WMDT) w latach 2007 – 2014

Źródło: Wpływ funduszy europejskich perspektywy finansowej 2007-2013 na rozwój społeczno-gospodarczy Polski Wschodniej, raport cząstkowy 1, s. 81

Duży wpływ na dostępność makroregionu mają autostrady A2 i A4 oraz drogi ekspresowe S7 i S8. Dzięki budowie S7 skrócił się czas przejazdu w relacji Kielce – Warszawa (o 19,5 min./100 km) i Kielce – Białystok (o 15,1 min./100 km). Kielce zwiększyły również znacząco swoje oddziaływanie na Radom i południową część woj. mazowieckiego. Z kolei dzięki budowie 127 km autostrady A4 w woj. podkarpackim zaobserwowano znaczny spadek w czasie przejazdu między woj. podkarpackim, a silnymi ośrodkami południowej Polski: Krakowem, konurbacją śląską i Wrocławiem. Czas przejazdu pomiędzy Rzeszowem, a Krakowem skrócił się ponad 30 min./100 km. Tym samym nastąpiło przestrzenne połączenie krakowskiego i rzeszowskiego rynku pracy. Oddziaływanie Rzeszowa rozszerzyło się również na wschodnie obszary województwa i objęło Przemyśl.

Mapa 5. Sieć dróg krajowych w Polsce stan na 8 lutego 2017 r.

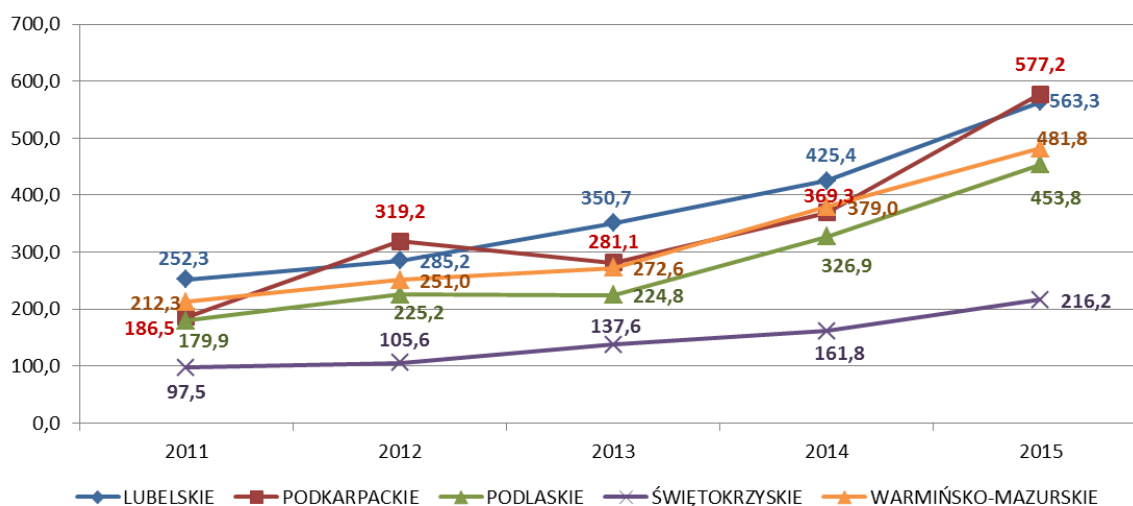
Źródło: GDDKiA

W latach 2007-2015 nastąpił też rozwój komunikacji miejskiej w Polsce Wschodniej, dzięki któremu w makroregionie nie zarejestrowano dużego spadku liczby przewozów komunikacją miejską jak w niektórych województwach w kraju (spadek ok. 22 przejazdy, wartość w makroregionie w 2015 r. 407,4). Bardzo duży wzrost (drugi co do wielkości w kraju) miał miejsce w woj. lubelskim – ilość przewozów wzrosła o 47.

W makroregionie Polski Wschodniej na przestrzeni lat 2011-2015 nastąpił znaczący wzrost długości ścieżek rowerowych (z 977 km do 2 334 km), w tym największy postęp nastąpił pomiędzy rokiem 2014 a 2015 – około 600 km. Największą liczbę kilometrów ścieżek posiada woj. podkarpackie, które zanotowało najbardziej dynamiczny wzrost – w ciągu 5 lat liczba kilometrów ścieżek potroiła się osiągając 577,2 km. Dużo ścieżek rowerowych jest także w woj. lubelskim – 563,3 km. Również województwa: podlaskie i warmińsko-mazurskie uzyskały bardzo dobre wyniki (odpowiednio 453,8 km i 481,8 km). Liczba kilometrów ścieżek w województwie świętokrzyskim jest najmniejsza i wynosi 216,2 km. Do polepszenia sytuacji w tym zakresie przyczyniła się realizacja projektów dofinansowanych ze środków PO RPW. Dzięki nim wytyczono i oznakowano ponad 2 tys. km tras rowerowych, w tym wybudowano ok. 466 km nowych ścieżek rowerowych⁹¹.

Wykres 24. Długość ścieżek rowerowych w województwach Polski Wschodniej w latach 2011-2015 (km)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

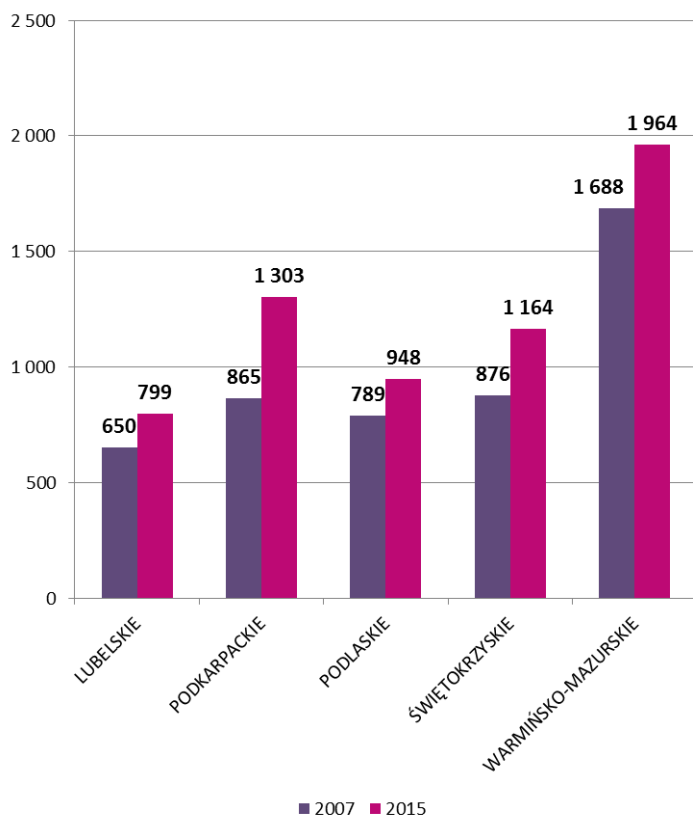
W latach 2007-2015 liczba udzielonych noclegów w turystycznych obiektach zbiorowego zakwaterowania na 1 tys. mieszkańców w Polsce Wschodniej znacznie wzrosła. Wpływ na tą zmianę mógł mieć dofinansowany ze środków PO RPW projekt promocji turystycznej Polski Wschodniej⁹².

⁹¹ Należy rozróżnić pojęcie ścieżki rowerowej (zgodnie z ustawą z dnia 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. z 2012 r. poz. 1137), a trasy rowerowej (oznakowane trasy rowerowe, mogą prowadzić zarówno po drogach rowerowych jak i zwykłymi drogami publicznymi lub niepublicznymi)

⁹² Więcej informacji znajduje się w pkt. 3.5 sprawozdania

Wykres 25. Liczba udzielonych noclegów w turystycznych obiektach noclegowych na 1 tys. mieszkańców w Polsce Wschodniej w latach 2007 - 2015

Źródło: Dane GUS BDL

2.5. Zasadnicze modyfikacje w rozumieniu art. 57 rozporządzenia nr 1083/2006

W okresie realizacji PO RPW nie stwierdzono przypadków zasadniczych modyfikacji w projektach, o których mowa w art. 57 rozporządzenia 1083/2006. Wniosek ten wynika z informacji pozyskanych w oparciu o stworzony w ramach PO RPW system monitorowania trwałości projektów⁹³. W jego ramach, podobnie jak w latach ubiegłych, w 2016 r. IP PO RPW przeprowadziła wśród beneficjentów osi priorytetowych I-V Programu, badanie dot. efektów i trwałości zakończonych projektów⁹⁴. Badaniem objętych zostało 251 umów⁹⁵. Z badania wynika, że:

- zachowano cele projektów po ich zakończeniu,
- nie nastąpiło zaprzestanie działalności produkcyjnej beneficjentów rozumianej jako trwałe przerwanie działań bezpośrednio związanych z projektem realizowanym w ramach PO RPW,
- nie nastąpiła istotna zmiana charakteru własności elementu infrastruktury wytworzonej w ramach projektów⁹⁶.

⁹³ Obowiązuje od 2010 r. Szczegółowe informacje znajdują się w pkt. 2.7 sprawozdania

⁹⁴ na jego podstawie IP, opracowuje od 2011 r. raporty. Dane w sprawozdaniu prezentowane są w oparciu o raport opracowany w lutym 2017 r.

⁹⁵ Z 286 projektów osi I-V, badaniem nie objęto 1 umowy dot. instrumentów inżynierii finansowej (zgodnie z *Notą KE w zakresie IIF dot. art. 44 Rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006*, nie stosuje się art. 57 rozporządzenia 1083/2006 nie stosuje się do IIF) oraz 34 umów dla których w 2016 r. zakończył się obowiązek sprawozdawania z efektów i trwałości. Obowiązek w tym zakresie jest realizowany przez 5 pełnych lat od zakończenia realizacji projektu (3 lata w przypadku gdy beneficjentem jest MSP). Wyjątkiem jest działanie I.4, względem którego obowiązek sprawozdawczy obowiązuje przez 2 lata od zakończenia realizacji projektu. Natomiast weryfikacja zachowania trwałości projektów z Pomocy Technicznej jest dokonywana w corocznie realizowanych przez IZ kontrolach trwałości.

⁹⁶ Jeden beneficjent zadeklarował zmianę formy prawnej (na sp. z o.o.), a drugi zmianę w swojej strukturze własnościowej (akcjonariatu w wyniku emisji akcji skierowanej do dotychczasowych akcjonariuszy)- nie miały one jednak wpływu na charakter

W zakresie weryfikacji trwałości projektów zrealizowanych w ramach VI osi priorytetowej *Pomoc Techniczna*, IZ nie stwierdziła żadnych przypadków niezachowania trwałości projektów.

2.6. Komplementarność pomocy z innymi instrumentami wsparcia

W dokumentach programowych dotyczących polityki spójności realizowanej w latach 2007-2013 uwzględniono jedną z kluczowych zasad polityki spójności tj. **zasadę komplementarności**. Postulat zapewnienia komplementarności w dokumentach programowych został uwzględniony w ramach każdego programu operacyjnego, w tym także w ramach PO RPW oraz między programami. Na poziomie krajowym koordynacja pomiędzy instrumentami finansowymi polityk UE: spójności, rolnej oraz rybackiej była monitorowana i usprawniana przez Komitet Koordynacyjny NSRO 2007-2013, w którego pracach uczestniczył przedstawiciel IZ PO RPW.

Zgodnie z zapisami PO RPW, jego działania nie stanowią wsparcia w obszarze interwencji w ramach Wspólnej Polityki Rolnej - Europejski Fundusz Rolny Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i Wspólnej Polityki Rybackiej - Europejski Fundusz Rybacki (EFR), jednakże część inwestycji realizowanych w ramach PO RPW bezpośrednio oddziaływała na obszary wiejskie, ludność tam zamieszkałą, a także na działalność producentów i przetwórców produktów rolnych i rybnych.

2.6.1. Opis osiągniętej komplementarności i uzyskanych efektów synergii Przykłady zastosowanych mechanizmów wraz z opisem projektów komplementarnych

W latach 2007-2015 w ramach PO RPW stosowano narzędzia mające zapewnić koordynację i komplementarność projektów realizowanych w Programie. Były to:

- regularne uczestnictwo przedstawicieli IZ PO RPW w pracach Grupy roboczej ds. koordynacji i komplementarności w ramach Komitetu Koordynacyjnego (KK) NSRO, której efektem prac było m.in. sformułowanie definicji związanych z komplementarnością i koordynacją wsparcia w ramach polityki spójności,
- uwzględnienie w systemie kryteriów wyboru projektów PO RPW kryterium komplementarności wśród kryteriów rankingowych dla projektów indywidualnych i projektów wyłanianych w ramach konkursów. Zapewniło to realizację jednej z rekomendacji sformułowanych w wyniku prac Grupy ds. koordynacji i komplementarności KK NSRO⁹⁷,
- zastosowanie mechanizmu finansowania elastycznego (*cross-financing*), ujęty w II osi priorytetowej PO RPW, w ramach której przewidziano komponent szkoleń z zakresu korzystania z internetu – szczegółowo został opisany w pkt. 2.6.2 sprawozdania,
- regularne uczestnictwo IZ PO RPW w spotkaniach Grup roboczych, funkcjonujących w ramach projektów indywidualnych wdrażanych w PO RPW,
- ustanowienie linii demarkacyjnej pomiędzy Programami Operacyjnymi Polityki Spójności, Wspólnej Polityki Rolnej i Wspólnej Polityki Rybackiej.

Koordynacja i komplementarność wsparcia zapewnione były także poprzez funkcjonowanie na poziomie PO RPW następujących podmiotów:

- **Komitetu Monitorującego PO RPW**, który został powołany Zarządzeniem nr 27 Ministra Rozwoju Regionalnego z dnia 13 listopada 2007 r. w celu monitorowania efektywności i jakości wdrażania Programu. Spotkania jego członków odbywały się regularnie co najmniej raz w roku. Informacje o posiedzeniach KM PO RPW znajdują się w pkt 2.7 sprawozdania,

i warunki zrealizowanych operacji, ani nie powodowały uzyskania nieuzasadnionych korzyści przez beneficjentów lub inne podmioty.

⁹⁷ Grupa robocza ds. koordynacji i komplementarności w ramach Komitetu Koordynacyjnego NSRO wypracowała rekomendacje horyzontalne dla instytucji zaangażowanych we wdrażanie i koordynację PO/ RPO w ramach NSRO 2007-2013 w zakresie koordynacji i komplementarności podejmowanych działań

- **Komitetu Sterującego ds. projektu Sieć szerokopasmowa Polski Wschodniej**, w skład którego wchodził przedstawiciele IZ PO RPW oraz samorządów województw Polski Wschodniej⁹⁸. Komitet funkcjonował w latach 2009-2016, a jego zadaniem była koordynacja i nadzór nad realizacją projektów SSPW w ujęciu ponadregionalnym. Komitet formułował rekomendacje i zalecenia dotyczące realizacji projektów. W sumie przeprowadzono 22 posiedzenia Komitetu,
- **Komitetu Sterującego ds. działania V.2 Trasy rowerowe**, którego celem było rekomendowanie do zatwierdzenia zarządom województw dokumentów niezbędnych do realizacji projektów tras rowerowych w Polsce Wschodniej, w szczególności studiów wykonalności projektów. W związku z zakończeniem prac nad studiami wykonalności inwestycji. Komitet został zlikwidowany decyzją Ministra Rozwoju Regionalnego z dnia 15 czerwca 2013 r.,
- **Grupy roboczej ds. wdrażania działania II.1 PO RPW Sieć szerokopasmowa Polski Wschodniej**, która działała w latach 2011–2015, a jej organizację zapewniała IP PO RPW. Stanowiła forum wymiany informacji i doświadczeń z realizacji projektów SSPW. Zapewniała monitoring postępu prac po stronie województw. W skład grupy wchodził przedstawiciele IZ i IP PO RPW, samorządów województw Polski Wschodniej, Urzędu Komunikacji Elektronicznej (UKE), Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji (MAiC), Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad (GDDKiA), Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska (GDOŚ),
- **Grupy roboczej ds. wdrażania V.1 PO RPW Promowanie zrównoważonego rozwoju turystyki**, która działała w latach 2008-2009, a jej organizację zapewniała IP PO RPW. W ramach jej działań opiniowano realizację projektu promującego makroregion Polski Wschodniej oraz koordynowano działania w zakresie promocji turystycznej i gospodarczej zarówno w ramach PO RPW jak i Regionalnych Programów Operacyjnych. W skład grupy wchodził przedstawiciele IZ i IP PO RPW, samorządów województw Polski Wschodniej, Polskiej Organizacji Turystycznej, Polskiej Agencji Informacji i Inwestycji Zagranicznych, Ministerstwa Sportu i Turystyki oraz Ministerstwa Gospodarki.
- **Grupy roboczej ds. wdrażania działania V.2 Trasy rowerowe**, która działała w okresie realizacji projektów budowy i oznakowania tras rowerowych. Tworzyli ją przedstawiciele IZ i IP PO RPW, województw Polski Wschodniej oraz Ministerstwa Sportu i Turystyki (MSiT). Do jej zadań należało m. in. bieżące konsultowanie przebiegu tras rowerowych, wypracowywanie jednolitych standardów technicznych tras rowerowych, wypracowanie kryteriów dla wyboru przebiegu tras rowerowych i udział w opracowaniu zakresu raportu oddziaływania na środowisko.
- **Grupy roboczej do spraw wdrażania projektu Program Promocji Gospodarczej Polski Wschodniej w działaniu I.4**, która działała w latach 2008-2015. Tworzyli ją przedstawiciele samorządów województw i miast wojewódzkich Polski Wschodniej, przedstawiciele Ministerstwa Gospodarki, Polskiej Organizacji Turystycznej, organizacji zrzeszającej przedsiębiorców, IZ i IP PO RPW. Jej celem było monitorowanie realizacji projektu, a także dbanie o komplementarność działań realizowanych w ramach projektu z analogicznymi działaniami podejmowanymi w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych oraz w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka.

W skład ww. podmiotów wchodził przedstawiciele różnych instytucji odpowiedzialnych za realizację programów w ramach NSRO. Stwarzało to możliwości przepływu informacji między nimi oraz zachowanie komplementarności między projektami realizowanymi z różnych programów operacyjnych.

W załączniku XI do sprawozdania znajdują się przykłady projektów realizowanych w ramach PO RPW, komplementarnych z projektami z innych programów operacyjnych.

⁹⁸ Komitet został powołany Zarządzeniem nr 16 Ministra Rozwoju Regionalnego z dnia 21 października 2009 r. i funkcjonował do lutego 2016 r.

2.6.1.2. W świetle badań ewaluacyjnych

W związku z przeznaczeniem dla regionów Polski Wschodniej dodatkowych⁹⁹ środków funduszy strukturalnych w formie PO RPW, istotne było monitorowanie komplementarności wsparcia adresowanego do regionów Polski Wschodniej. W związku z tym, IZ PO RPW¹⁰⁰ podjęła kilka działań istotnych dla realizacji zasady komplementarności w Programie i zapewnienia komplementarności działań na terenie makroregionu.

1. W 2009 r. zrealizowano badanie *Komplementarność i synergia projektów realizowanych na terenie Polski Wschodniej w ramach Programów Operacyjnych Polityki Spójności oraz Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007- 2013 w kontekście priorytetów Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020*. W wyniku badania: zdefiniowano pojęcia komplementarności i synergii projektów, dokonano oceny faktycznego stanu wdrażania zasady komplementarności w odniesieniu do programów operacyjnych na lata 2007-2013 realizowanych w Polsce Wschodniej oraz zaprojektowano mechanizmy zapewniające komplementarność projektów realizowanych w Polsce Wschodniej tj:

- system monitorowania komplementarności projektów w Polsce Wschodniej,
- platformę wymiany informacji o projektach komplementarnych w Polsce Wschodniej.

2. W 2010 r. zrealizowano ewaluację wewnętrzną ścieżek komplementarności istotnych dla realizacji celów *Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej*. Jej realizacja pozwoliła m.in. przetestować skuteczność ww. systemu monitorowania realizacji zasady komplementarności w Polsce Wschodniej¹⁰¹. W wyniku ewaluacji udoskonalono kwestionariusze monitorowania zasady komplementarności kierowane do beneficjentów oraz zintensyfikowano działania informacyjne w celu uświadomienia beneficjentom korzyści wynikających ze stosowania ww. zasady i zachęcenie ich do realizacji przedsięwzięć komplementarnych. W tym celu uruchomiono stronę internetową zawierającą pakiet użytecznych dla beneficjentów informacji o zasadzie komplementarności¹⁰², przeprowadzono warsztaty z beneficjentami projektów realizowanych w Polsce Wschodniej oraz opublikowano na ww. temat broszurę i artykuł w czasopiśmie *Wspólnota*.

3. Od 2012 r. dokonywano w ramach ewaluacji wewnętrznej corocznej oceny realizacji zasady komplementarności w projektach PO RPW. Wnioski formułowano w raportach będących wynikiem analizy danych gromadzonych cyklicznie w oparciu o kwestionariusze monitorowania PO RPW, wypełniane jednorazowo przez beneficjentów, którzy złożyli wnioski o płatność końcową. W ramach ankiet beneficjenci wskazywali przedsięwzięcia, z którymi dany projekt PO RPW uzupełniał się, przyczyniając się do realizacji wspólnych celów. Analizując wyniki brano pod uwagę to, że sposób rozumienia komplementarności zależy od przyjętej skali, czy szczegółowości określenia celów, którym projekty miały służyć.

Dla 304 badanych umów odesłano 274 wypełnione ankiety¹⁰³. Poszczególni beneficjenci wskazywali od 0 do 13 projektów komplementarnych do projektu dofinansowanego ze środków PO RPW. W analizowanych ankietach wskazano 1027 projektów komplementarnych, co daje średnio 3,7 projektu komplementarnego na 1 projekt dofinansowany ze środków PO RPW. W większości przypadków beneficjenci w ankietach wskazywali projekty, które sami realizowali (766 z 1 027 projektów). Analizując źródło finansowania projektów, które wskazywane były przez beneficjentów wynika, że ze środków unijnych sfinansowane zostały 893 projekty komplementarne. Dodatkowo, jak zadeklarowali beneficjenci, 579 projektów było finansowanych z ich własnych środków.

⁹⁹ Każdy z regionów Polski Wschodniej w latach 2007-2013 wdrażał regionalny program operacyjny, a ponadto na terenie makroregionu były wdrażane krajowe programy operacyjne 2007-2013

¹⁰⁰ Jednostka Ewaluacji zlokalizowana w IZ PO RPW, o której mowa w pkt. 2.7 sprawozdania

¹⁰¹ Zarekomendowany do wdrożenia w 2009 r. w wyniku ewaluacji opisanej w pkt. 2.6.1.2 sprawozdania – podpunkt 1

¹⁰² Definicje, macierz powiązań komplementarnych między różnymi typami projektów realizowanych z programów operacyjnych w Polsce Wschodniej, przykłady powiązań komplementarnych między konkretnymi projektami (tzw. „ścieżki komplementarności”) oraz bazę projektów realizowanych w Polsce Wschodniej

¹⁰³ W PO RPW dofinansowano 304 umowy, w tym 18 z Pomocy Technicznej. Analizą objęto 274 umowy, dla których beneficjenci odesłali wypełnione ankiety. Jedna ankieta odpowiada jednej podpisanej umowie.

Beneficjenci zostali poproszeni również o określenie czy projekty uzupełniały się przestrzennie, przedmiotowo czy też zarówno przestrzennie, jak i przedmiotowo. W ponad połowie przypadków projekty uzupełniają się zarówno przestrzennie jak i przedmiotowo.

Na jednego beneficjenta przypadał ponad jeden projekt komplementarny (dokładnie 1,1 projektu) realizowany przez innego beneficjenta. Beneficjenci PO RPW podali, że współpracowali **w fazie przygotowania projektu** z beneficjentami projektów komplementarnych w przypadku 217 takich przedsięwzięć. Współpraca między beneficjentami dotyczyła przede wszystkim uzgodnień zakresu projektu (152 projekty). W przypadku 51 projektów polegała ona na uzgodnieniu rozwiązań organizacyjnych w planowanych do realizacji projektach. **Na etapie realizacji projektu** współpraca miała miejsce przy 200 projektach – głównie w związku z uzgodnieniami rozwiązań organizacyjnych w projektach komplementarnych.

Szczegółowe informacje z ww. analizy znajdują się w załączniku XI do sprawozdania.

2.6.2. Cross – financing

Zgodnie z art. 34 ust. 2 rozporządzenia nr 1083/2006 w PO RPW w II osi priorytetowej *Infrastruktura społeczeństwa informacyjnego* zrealizowano szkolenia dla osób zagrożonych wykluczeniem cyfrowym. Wielkość środków wydatkowanych na ten cel wyniosła 1,2 mln EUR i nie przekroczyła poziomu 10% kosztów kwalifikowanych projektów realizowanych w ramach osi.¹⁰⁴ Szkolenia przeprowadzono w ramach 5 projektów indywidualnych. We wszystkich 5 województwach przeszkolono 8,2 tys. osób wykluczonych cyfrowo¹⁰⁵.

2.6.3. Mechanizmy unikania podwójnego finansowania działań realizowanych w ramach polityki spójności z działaniami realizowanymi w ramach Wspólnej Polityki Rolnej oraz Wspólnej Polityki Rybackiej

Podstawowym instrumentem określającym podział interwencji udzielanej z funduszy polityki spójności w ramach Programów Operacyjnych była Linia demarkacyjna pomiędzy programami operacyjnymi Polityki Spójności, Wspólnej Polityki Rolnej i Wspólnej Polityki Rybackiej, która pełniła rolę granicy pomiędzy ww. programami. IZ PO RPW uczestniczyła w opiniowaniu propozycji zmian linii demarkacyjnej pomiędzy PO RPW, a innymi Programami Operacyjnymi, w tym PROW i PO RYBY. Podczas wdrażania PO RPW nie wystąpiły problemy z zapewnieniem przestrzegania zapisów Linii demarkacyjnej.

W celu zapewnienia mechanizmów unikania podwójnego finansowania, beneficjent ubiegający się o dofinansowanie ze środków PO RPW, składając wniosek o dofinansowanie załączał oświadczenie następującej treści: *Oświadczam, że projekt który będzie współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej nie będzie w tym samym czasie współfinansowany z innych programów operacyjnych Unii Europejskiej oraz że środki współfinansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej nie były i nie będą współfinansowane przy pomocy innych wspólnotowych instrumentów finansowych zgodnie z art. 54 ust. 3 lit. b i ust. 5 Rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 r.*

Ponadto, kluczowym mechanizmem unikania podwójnego finansowania działań realizowanych w ramach polityki spójności z działaniami realizowanymi w ramach Wspólnej Polityki Rolnej oraz Wspólnej Polityki Rybackiej były kontrole krzyżowe. Szczegółowe informacje na ich temat znajdują się w pkt 2.6.4 sprawozdania.

¹⁰⁴ Zgodnie z pkt 1.8 i 2.8 PO RPW

¹⁰⁵ Więcej informacji znajduje się w części 3 sprawozdania w pkt. dotyczącym osi II

2.6.4. Kontrole krzyżowe

System kontroli PO RPW

Jednym z obowiązków spoczywających na IZ w perspektywie finansowej 2007-2013 było prowadzenie kontroli operacji współfinansowanych ze środków pochodzących z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności. Obowiązek ten wypełniany był w ramach systemu kontroli, w celu uzyskania pewności, że środki wspólnotowe wykorzystywane były w sposób efektywny oraz zgodny z prawem i procedurami określonymi w aktach prawnych Unii Europejskiej¹⁰⁶. Funkcjonowanie systemu kontroli regulowała ustawa o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz *Wytyczne w zakresie procesu kontroli w ramach obowiązków Instytucji Zarządzającej Programem Operacyjnym*¹⁰⁷. Zadania związane z kontrolą PO RPW były realizowane przez IZ i IP¹⁰⁸ w oparciu o opracowywane na dany rok roczne plany kontroli. IZ realizowała:

1. Kontrole projektów na miejscu (planowane oraz ad hoc)
2. Kontrole systemowe w IP obejmujące:
 - kontrole dokumentacji
 - kontrole na miejscu (planowane oraz ad hoc)
3. Kontrole krzyżowe Programu oraz kontrole krzyżowe horyzontalne z projektami PROW 07-013 oraz PO RYBY 07-013
4. Weryfikację wydatków IP w ramach Pomocy Technicznej obejmujące kontrole dokumentacji i kontrole na miejscu (planowane oraz ad hoc)

IZ delegowała¹⁰⁹ IP zadania z zakresu kontroli, obejmujące:

1. Kontrole dokumentacji wraz z kontrolami PROW 07-013 oraz PO RYBY 07-013
2. Kontrole projektów na miejscu uwzględniające:
 - wszystkie projekty na zakończenie ich realizacji wraz z kontrolą PROW 07-013 oraz PO RYBY 07-013
 - próbę projektów na podstawie analizy ryzyka wraz z kontrolą PROW 07-013 oraz PO RYBY 07-013

System kontroli krzyżowych w ramach NSRO

W celu wykrywania i eliminowania podwójnego finansowania projektów w ramach programów operacyjnych funkcjonował mechanizm kontroli krzyżowych, który był dostosowany do systemu obowiązującego w ramach NSRO. W trybie kwartalnym IK NSRO prowadziła kontrole krzyżowe wydatków beneficjentów realizujących równoległe projekty w ramach co najmniej dwóch programów operacyjnych (tzw. kontrole krzyżowe horyzontalne). Weryfikacje prowadzone były na danych gromadzonych w KSI SIMIK 07-13. Prowadzenie czynności wyjaśniających dokonywane było w ścisłej współpracy z IZ. Prowadzone także były kontrole krzyżowe międzyokresowe, czyli kontrole beneficjentów realizujących równoległe projekty w ramach dwóch perspektyw finansowych. Weryfikacje te prowadzone były na danych gromadzonych w KSI SIMIK 07-13 oraz w systemie SIMIK 2004-2006. Pod koniec perspektywy finansowej w realizację kontroli krzyżowych włączona została także Instytucja Certyfikująca.

System kontroli krzyżowych w PO RPW

¹⁰⁶ Zgodnie z zapisami rozporządzenia Rady (WE) 1083/2006, rozporządzenia Komisji (WE) 1828/2006 oraz rozporządzenia (WE) nr 1080/2006

¹⁰⁷ W perspektywie finansowej 2007-2013 Wytyczne te były aktualizowane pięciokrotnie (ostatnio w 2014 r.).

¹⁰⁸ Zgodnie z zapisami Opisu Systemu Zarządzania i Kontroli w PO RPW

¹⁰⁹ Na podstawie Porozumienia z dnia 6 czerwca 2007 r. pomiędzy IZ a IP

Kontrole krzyżowe Programu miały na celu sprawdzenie czy nie wystąpiło podwójne finansowanie wydatków w ramach różnych osi priorytetowych i działań PO RPW. Były prowadzone przez IZ i IP PO RPW.

Kontrole krzyżowe w IZ

Prowadzeniem kontroli krzyżowych Programu oraz przekazywaniem danych do IP PO RPW z OFSA PROW (tzw. raportów pogłębionych) zajmowało się 2 pracowników Wydziału Finansów IZ PO RPW. W latach 2007-2015, IZ przeprowadziła kontrole krzyżowe:

- 50 wniosków o płatność złożonych przez IP oraz
- 43 wniosków o płatność IZ w ramach VI osi priorytetowej.

W wyniku przeprowadzonych kontroli nie stwierdzono nieprawidłowości.

Kontrole krzyżowe w IP

Kontrole IP były prowadzone na etapie weryfikacji dokumentacji wniosku o płatność przy wprowadzaniu danych do Lokalnego Systemu Informatycznego (LSI). W przypadku stwierdzenia uchybień, IP wszczyniała czynności wyjaśniające, mające na celu określenie, czy wystąpiło podwójne finansowanie w projekcie. W ramach przeprowadzonych kontroli nie stwierdzono podwójnego finansowania wydatków w PO RPW.

Kontrole krzyżowe horyzontalne z PROW 07-13 i z PO RYBY 07-13 miały na celu wykrywanie i eliminowanie podwójnego finansowania wydatków poniesionych równoległe w PO RPW i w PROW 07-13 oraz w PO RYBY.

Zgodnie z *Systemem kontroli w ramach PO RPW 2007-2013* - kontrola krzyżowa horyzontalna z projektami PROW 07-13 lub PO RYBY 07-13 prowadzona była w trakcie weryfikacji wniosku o płatność końcową. Weryfikacja polegała na sprawdzeniu przez IP PO RPW, czy żaden z wydatków rozliczonych w projekcie PO RPW, w którym złożono wniosek o płatność końcową, nie został wcześniej sfinansowany w ramach PROW 07-13 lub PO RYBY 07-13.

Przeprowadzono 40 kontroli krzyżowych horyzontalnych z projektami PO RYBY 2007-2013 i 74 kontroli z projektami PROW 2007-2013. Żadna z przeprowadzonych analiz nie wykazała podwójnego finansowania. Ponadto, w przypadku 7 beneficjentów proces weryfikacji możliwości wystąpienia podwójnego finansowania nie został jeszcze zakończony¹¹⁰.

2.7. Monitorowanie i ocena

System monitorowania PO RPW

Obowiązki IZ PO RPW dotyczące systemu monitorowania i sprawozdawczości były realizowane zgodnie z rozporządzeniem Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 r. *ustanawiającym przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu spójności i uchylającym rozporządzenie (WE) nr 1260/1999* (Dz. Urz. UE L 210 z 31 lipca 2006 r.).

W system monitorowania realizacji PO RPW włączone były: IZ PO RPW, IP PO RPW, beneficjenci oraz członkowie KM PO RPW. W IZ PO RPW wyodrębniono jednostkę odpowiedzialną za monitorowanie, sprawozdawczość i ewaluację PO RPW. Jej przedstawiciele, podczas wdrażania Programu uczestniczyli w pracach *Zespołu zadaniowego ds. monitorowania wskaźników realizacji programów* oraz *Grupy roboczej ds. sprawozdawczości*.

Proces monitorowania PO RPW był wspierany przez narzędzia informatyczne (Krajowy System Informatyczny SIMIK 07-13 i Lokalny System Informatyczny), w których gromadzone

¹¹⁰ Zgodnie ze stanem w lutym 2017 r.

były dane dotyczące projektów, w tym informacje z zakresu realizacji wskaźników rzeczowych i finansowych. Zasady zbierania tych danych określone były w *Wytycznych Ministra Rozwoju Regionalnego w zakresie warunków gromadzenia i przekazywania danych w formie elektronicznej*.

Monitorowanie realizacji Programu odbywało się zgodnie z zapisami *Wytycznych Ministra Rozwoju Regionalnego ds. sprawozdawczości* i miało charakter:

- analityczny (sprawozdania okresowe, roczne i końcowe),
- informacyjny (informacje miesięczne i kwartalne).

Oprócz sprawozdawczości, w celu zapewnienia dodatkowych potrzeb informacyjnych, w ramach PO RPW:

- od 2009 r. **monitorowano wpływ PO RPW na środowisko**. Obowiązek ten wynikał z art. 10 Dyrektywy 2001/42/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 czerwca 2001 r. w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko, jak również art. 55 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2016 r., poz. 353 z późn. zm.). Na podstawie danych zebranych od beneficjentów, co roku były opracowywane raporty wykorzystywane na potrzeby sprawozdań rocznych z realizacji PO RPW. Szczegółowe informacje na temat efektów monitorowania wpływu PO RPW na środowisko znajdują się w załączniku XIII do sprawozdania,
- od 2010 r. **monitorowano trwałość¹¹¹ projektów i ich efekty**. Dane przekazywane przez beneficjentów były gromadzone przez IP przy wykorzystaniu platformy internetowej. Analizowane dane były wykorzystywane m.in. do wprowadzania ew. korekt wniosków o płatność końcową, przeprowadzania kontroli trwałości projektów oraz ewaluacji wewnętrznych. Ich wyniki były uwzględniane w rocznych sprawozdaniach z realizacji Programu,
- od 2012 r. **monitorowano zasady horyzontalne¹¹²** zgodnie z art. 9 rozporządzenia 1083/2006. IZ gromadziła informacje o sposobie realizacji zasady komplementarności i zasady równości szans w ramach zakończonych projektów. Na podstawie kwestionariuszy wypełnionych przez beneficjentów powstawały cyklicznie podsumowania z realizacji ww. zasad. Raporty prezentowały najciekawsze przykłady realizacji ww. zasad i były wykorzystywane na potrzeby sprawozdań rocznych z realizacji PO RPW. Raport podsumowujący realizację ww. zasad w całym okresie wdrażania Programu znajduje się w załączniku XIV do sprawozdania.
- do 2013 r. **monitorowano proces przygotowania do realizacji projektów indywidualnych** zgodnie z *Wytycznymi MRR w zakresie jednolitego systemu zarządzania i monitorowania projektów indywidualnych¹¹³*,

W trakcie wdrażania PO RPW pojawiły się także potrzeby informacyjne, które wymagały wprowadzenia okresowego monitorowania projektów np. związanego z opóźnieniami w ich realizacji (projekty z II i V osi priorytetowej) lub wpływającego na ostateczne rozliczenie Programu¹¹⁴.

Komitet Monitorujący (KM PO RPW)

¹¹¹ Zgodnie z art. 57 rozporządzenia 1083/2006

¹¹² System monitorowania zasad opisany jest na stronie Programu www.polskawschodnia.gov.pl w zakładce: Poradnik beneficjenta – Monitorowanie

¹¹³ W związku z zaawansowanym stanem wdrażania Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia 2007-2013 w 2013 r. zrezygnowano z jednolitego systemu zarządzania i monitorowania przygotowania projektów indywidualnych (rozdział 4 wytycznych)

¹¹⁴ Monitorowanie obowiązywało w latach 2013-2016

KM PO RPW został powołany w 2007 r.¹¹⁵ w celu zapewnienia efektywnego wdrażania Programu. Liczba członków KM nie ulegała znacznym zmianom i wynosiła ponad 40 osób. Wśród nich byli przedstawiciele strony rządowej, samorządowej (8 osób) oraz partnerów społeczno-gospodarczych (13 osób). Zgodnie z regulaminem Komitetu, jego posiedzenia odbywały się co najmniej raz w roku. W sumie odbyło się 19 posiedzeń członków KM PO RPW, podczas których podjęto 34 uchwały, w tym 5 w trybie obiegowym. Najczęściej dotyczyły one przyjęcia kryteriów wyboru projektów, sprawozdania rocznego z realizacji Programu lub zmian zapisów PO RPW.

Działania z zakresu ewaluacji

Realizacja PO RPW, przez cały okres jego wdrażania, była na bieżąco wspierana przez proces ewaluacji. Za ewaluację PO RPW odpowiadała IZ PO RPW, która na mocy Porozumienia¹¹⁶ z dnia 6 czerwca 2007 r. powierzyła zadania z zakresu ewaluacji 5 z 6 osi priorytetowych Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości pełniącej rolę Instytucji Pośredniczącej (IP) w ramach realizacji PO RPW. Ewaluacje prowadzone przez IP miały służyć wsparciu sprawnego wdrażania osi priorytetowych I-V PO RPW. Natomiast IZ odpowiadała za działania związane z ewaluacją procesu wdrażania VI osi priorytetowej *Pomoc techniczna* oraz kwestii horyzontalnych dotyczących całego Programu. Do realizacji zadań związanych z ewaluacją w ramach IZ i IP powołano Jednostki Ewaluacyjne (JE IZ PO RPW i JE IP PO RPW). Zakres realizowanych przez nie zadań został określony w Planie Ewaluacji PO RPW na lata 2007-2013 oraz był co roku uszczegóławiany w ramach *Okresowych Planów ewaluacji PO RPW*¹¹⁷. Zgodnie z nimi, IP i IZ PO RPW realizowały zewnętrzne i wewnętrzne badania oraz działania ewaluacyjne. Przy ich realizacji JE współpracowała z członkami Grupy Sterującej Ewaluacją¹¹⁸ (GSE) oraz Komitetem Monitorującym PO RPW. Koncepcje badań, raporty metodologiczne i końcowe z badań były konsultowane z członkami GSE PO RPW. Wyniki ewaluacji były rozpowszechniane wśród członków KM PO RPW, na stronie internetowej poświęconej Programowi¹¹⁹ oraz zamieszczane na bieżąco w bazie badań ewaluacyjnych¹²⁰ prowadzonej przez Krajową Jednostkę Ewaluacji (KJE). W celu rozpowszechniania wyników badań i rekomendacji oraz zapewnienia ich skutecznego i efektywnego wdrażania w ramach PO RPW, w 2008 r. opracowano i wdrożono *System zarządzania rekomendacjami z badań ewaluacyjnych*.

W sumie, w latach 2008-2016 zrealizowano badania ewaluacyjne¹²¹ o wartości ok. 0,52 mln¹²² EUR. Zrealizowane badania miały charakter:

- I. Ewaluacji *on-going* PO RPW, których wyniki były wykorzystywane do bieżącej oceny realizacji PO RPW i usprawniania jego wdrażania,
- II. Ewaluacji *mid-term* PO RPW, zrealizowanych w połowie okresu wdrażania PO RPW w celu oceny pierwszych efektów i dokonania ewentualnych zmian w Programie,
- III. Ewaluacji *ex-post* PO RPW, prezentujące efekty wdrożonego Programu,
- IV. Ewaluacji horyzontalnych, wykraczających poza zakres PO RPW.

Ewaluacje *on-going* były realizowane w latach 2009-2011. Wśród nich było 6 ewaluacji, które dotyczyły: spójności systemu realizacji i wdrażania PO RPW (2009 r.), systemu i kryteriów oceny projektów (2009 r.), sposobu realizacji i monitorowania w PO RPW zasady równości szans (2010 r.), barier we wdrażaniu wybranych działań PO RPW (2011 r.), wskaźników

¹¹⁵ Na podstawie zarządzenia nr 27 Ministra Rozwoju Regionalnego z dnia 13 listopada 2007 r.

¹¹⁶ Porozumienie w sprawie realizacji Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej 2007-2013

¹¹⁷ Zgodnie z *Wytocznymi w zakresie ewaluacji programów operacyjnych na lata 2007-2013*

¹¹⁸ Członkami Grupy Sterującej Ewaluacją PO RPW byli: przedstawiciele IZ i IP PO RPW, przedstawiciele urzędów marszałkowskich i Krajowej Jednostki Oceny

¹¹⁹ <http://www.polskawschodnia.2007-2013.gov.pl/AnalizyRaportyPodsumowania/Strony/default.aspx#strona=1&zakladka=4>

¹²⁰ http://www.archiwum.ewaluacja.gov.pl/Wyniki/Strony/Wyniki_badan.aspx

¹²¹ Wśród nich były ewaluacje zewnętrzne finansowane ze środków Pomocy Technicznej i wewnętrzne (bezkosztowe, zrealizowane przez pracowników JE IZ i IP PO RPW)

¹²² Wartość nie uwzględnia płatności na rzecz ewaluacji *ex-post* zrealizowanych w 2016 i 2017 r. i sfinansowanych ze środków PO PW 2014-2020

postępu rzeczowego (2011 r.) oraz zapewnienia komplementarności pomiędzy działaniami ukierunkowanymi na promocję Polski Wschodniej (2011 r.). Dzięki wynikom ewaluacji:

- dokonano właściwych zmian w instrukcjach wykonawczych IZ i IP PO RPW w celu poprawy efektywności procesów wdrażania Programu i czytelności procedur,
- zrealizowano szkolenia tematyczne dla beneficjentów z działań *III.1 Systemy miejskiego transportu zbiorowego* i *IV.1 Infrastruktura drogowa* i zalecono im prowadzenie konsultacji projektów na wszystkich etapach ich realizacji oraz dodatkowo wypracowano system monitorowania postępów realizacji projektów w IP,
- uzupełniono opisy niektórych kryteriów, tak aby były bardziej zrozumiałe i użyteczne zarówno dla oceniających, jak i dla beneficjentów oraz wprowadzono zmiany w formularzu wniosku o dofinansowanie i instrukcji jego wypełniania oraz uzupełniono procedurę oceny wniosków o dofinansowanie, wprowadzając możliwość powrotu do poprzedniego etapu oceny,
- aneksowano wybrane umowy o dofinansowanie projektów w zakresie wskaźników, doprecyzowano zapisy instrukcji wypełniania wniosku o dofinansowanie projektu w zakresie wskaźników, opracowano poradnik *Zasady doboru wskaźników* użyteczny dla beneficjentów, IP PO RPW oraz komisji oceniającej projekty, zdefiniowano zakres audytu jakości danych wskaźnikowych wykonywanego przez IZ,
- w celu zwiększenia przepływu informacji między różnymi podmiotami realizującymi projekty promocyjne w Polsce Wschodniej zapewniono udział przedstawicieli 5 województw i Polskiej Organizacji Turystycznej w Grupie Roboczej przy poddziałaniu *I.4.1 Promocja i współpraca PO RPW*, zapraszano beneficjentów projektów RPO na spotkania beneficjentów projektów promocyjnych PO RPW,
- rozpowszechniono m.in. w formie broszury i w formie poradnika dla beneficjenta oraz na konferencji *Fundusze Europejskie – dla rozwoju Polski Wschodniej* (listopad 2010 r.) informacje na temat sposobów realizacji w projektach dofinansowywanych ze środków PO RPW zasady równości szans.

W tej grupie badań znajdują się także te podsumowujące wdrażanie wybranych zagadnień tj. zasad horyzontalnych - realizowane co roku przez IZ od 2012 r., których wyniki znajdują się w załączniku XIV do sprawozdania oraz trwałości i efektów projektów w PO RPW - realizowane co roku przez IP począwszy od 2010 r., których wyniki znajdują się w pkt. 2.5 sprawozdania.

Ewaluacje *mid-term* były realizowane w latach 2010-2012. Wśród nich było 6 ewaluacji, które dotyczyły: oceny adekwatności wskaźników realizacji celów Programu i weryfikacji ich wartości docelowych (2010 r.), oceny potencjału innowacyjnego w Polsce Wschodniej pod kątem kontynuacji wsparcia w ramach działania *I.3 Wspieranie innowacji* (2010 r.), kwestionariuszy monitorowania PO RPW (2011 r.), oceny rezultatów działań informacyjno-promocyjnych PO RPW (2011 r.), sposobów maksymalizacji efektów działań *I.1 Infrastruktura uczelni* i *I.3 Wspieranie innowacji* (2012 r.) oraz pierwszych efektów poddziałań *I.4.1 i I.4.2 Promocja i współpraca* (2012 r.). Sformułowane w wyniku ich realizacji wnioski i rekomendacje:

- umożliwiły weryfikację i korektę wartości docelowych wskaźników realizacji celów PO RPW na lata 2013 i 2015, a następnie wprowadzenie zmian do zapisów PO RPW w trakcie przeglądu śródkresowego,
- pozwoliły IZ podjąć decyzję o kontynuacji finansowania przedsięwzięć w ramach schematów działania *I.3. Wspieranie innowacji* na skutek podziału środków z Krajowej Rezerwy Wykonania,
- pozwoliły wskazać pierwsze, bezpośrednie efekty projektów z działań *I.1 Infrastruktura uczelni* i *I.3 Wspieranie innowacji* PO RPW,
- zainicjowały dyskusję na forum Grupy Roboczej funkcjonującej jako ciało doradcze przy Programie Promocji Polski Wschodniej na temat optymalnego czasu trwania wyjazdów na misje i targi oraz potwierdziły konieczność kontynuacji wsparcia infrastruktury, w tym w szczególności transportowej w Polsce Wschodniej, jako istotnego czynnika ograniczającego atrakcyjność inwestycyjną makroregionu,

- zintensyfikowały proces promowania efektów Programu poprzez stosowanie różnych kanałów komunikacji (telewizja - *product placement* w popularnym serialu czy prasa lokalna - cykl artykułów promujących tzw. lokalne historie sukcesu), zintensyfikowanie współpracy IZ z mediami, organizację szkoleń dla beneficjentów z rozliczania projektów oraz przybliżenie członkom KM PO RPW idei klastrów, organizację konkursu dla młodzieży w celu upowszechnienia wiedzy o PO RPW,
- doprecyzowały sposoby monitorowania w PO RPW poprzez określenie celów poszczególnych ankiet, ich wzorów i terminów przekazywania oraz podziału zadań w tym zakresie pomiędzy IZ i IP biorąc pod uwagę potrzeby sprawozdawcze i analityczne oraz efektywność i skuteczność funkcjonowania pojedynczych kwestionariuszy oraz w ramach systemu.

Wśród ewaluacji *ex-post* znalazło się 7 badań oceniających efekty wybranych działań PO RPW¹²³. Wnioski z nich znajdują się w pkt. 3 sprawozdania. Ponadto, przeprowadzono badanie oceniające działania informacyjno-promocyjne w PO RPW (2015 r.), którego wnioski zostały zawarte w załączniku X do sprawozdania oraz badanie dot. wpływu PO RPW na rozwój przedsiębiorczości w Polsce Wschodniej (2017 r.).

W związku z tym, że PO RPW był dodatkowym instrumentem wsparcia dla makroregionu Polski Wschodniej i istotne było zapewnienie komplementarności wsparcia na jego obszarze, IZ PO RPW zrealizowała 5 ewaluacji o charakterze horyzontalnym, wykraczających poza zakres PO RPW. Dotyczyły one: komplementarności i synergii projektów realizowanych na terenie Polski Wschodniej (2009 r.), określenia ścieżek komplementarności istotnych dla realizacji celów *Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020* (SRW) (2010 r.), mechanizmu koordynacji interwencji rozwojowych realizowanych w Polsce Wschodniej (2012 r.), oceny *ex-ante Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020* (2012 r.) oraz mechanizmów egzekwowania realizacji wskaźników przez beneficjentów (2013 r.). Sformułowane wnioski i rekomendacje z ww. badań m. in.:

- zapewniły stworzenie platformy wymiany informacji o projektach komplementarnych w Polsce Wschodniej,
- pozwoliły uwzględnić w systemie instytucjonalnym zaktualizowanej SRW mechanizm koordynacji interwencji na terenie Polski Wschodniej,
- pomogły doprecyzować i uzupełnić o system monitorowania i ewaluacji zapisy SRW,
- przeprowadzić szereg działań informacyjnych wśród beneficjentów na temat zasady komplementarności¹²⁴,
- umożliwiły zgromadzenie praktycznych doświadczeń w zakresie egzekwowania realizacji wskaźników przez beneficjentów.

Ponadto należy wspomnieć, że IZ PO RPW we współpracy z IK NSRO zrealizowała badania dot. wpływu funduszy europejskich 2007-2013 na rozwój społeczno-gospodarczy Polski Wschodniej (2015/2016) oraz badanie dot. wpływu polityki spójności w ramach NSRO 2007-2013 na rozwój społeczno-gospodarczy Polski za pomocą modelu ekonomicznego (2016 r.). Wnioski z nich zostały uwzględnione w pkt. 2.1.6 sprawozdania i załączniku I do sprawozdania.

Biorąc pod uwagę zaplanowane do realizacji badania określone w Okresowych Planach Ewaluacji PO RPW, nie zostały zrealizowane dwa badania. Zakres jednego z nich, dotyczący systemu instytucjonalnego wdrażania Programu (2012 r.) został włączony do oceny *ex-ante* POPW. Drugie z nich - dotyczące identyfikacji i oceny barier wdrażania PO RPW (2009 r.) - nie zostało zrealizowane ze względu na fakt, że informacje w tym zakresie były dostępne w postaci innych opracowań i analiz dostępnych dla IZ i IP.

¹²³ Działania I.1 Infrastruktura uczelni (2014 r.), I.2 Instrumenty inżynierii finansowej (2016 r.), I.3 Wspieranie innowacji - ośrodki innowacji (2014 r.), I.4 Promocja i współpraca - klastry (2013 r.), I.3 Ocena efektów realizacji projektów działania I.3 PO RPW (wsparcie na wyposażenie i wsparcie na tworzenie zaplecza badawczo-rozwojowego) (2016), I.3 Efekty schematu Wsparcie na przygotowanie terenów inwestycyjnych (2017 r.), IV.1 Infrastruktura drogowa (2016 r.).

¹²⁴ Opis działań informacyjnych znajduje się w pkt. 6 sprawozdania

Pracownicy JE w IZ i IP realizowali liczne działania na rzecz budowy potencjału ewaluacyjnego w IZ PO RPW. Polegały one na uczestnictwie w szkoleniach, seminariach, warsztatach, konferencjach poświęconych badaniom ewaluacyjnym oraz w spotkaniach Grupy Sterującej Ewaluacją RPO Województwa Podkarpackiego i spotkaniach Grupy Sterującej Ewaluacją NSRO. W ramach ich prac m.in. konsultowali zakresy i raporty z badań ewaluacyjnych.

3.

Postęp wdrażania programu wg priorytetów

3. POSTĘP WDRAŻANIA PO RPW WG OSI PRIORYTETOWYCH

3.1. Realizacja I osi priorytetowej *Nowoczesna gospodarka*

Jednym z wyzwań zidentyfikowanych w *Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020* wobec makroregionu, było podnoszenie poziomu innowacyjności i wzmocnienie sektora nauki i badań. W tym celu, w PO RPW, w ramach I osi priorytetowej przewidziano realizację działań mających przyczynić się do rozwoju konkurencyjnej gospodarki opartej na wiedzy. Zrealizowano inwestycje polegające m.in. na rozwoju bazy dydaktycznej szkolnictwa wyższego, utworzenia ośrodków innowacji, uzbrojeniu terenów inwestycyjnych, zakupu infrastruktury laboratoryjnej do prowadzenia działalności innowacyjnej, współpracy województw, tworzeniu inicjatyw klastrowych oraz promocji gospodarczej Polski Wschodniej. Na ich realizację przeznaczono środki EFRR w wysokości 882 mln EUR¹²⁵, co stanowiło 37% alokacji PO RPW. Już w 2009 r. zakontraktowano ponad 50% tych środków, a w I połowie 2013 r. udało się podpisać umowy na wszystkie dostępne środki. Jednocześnie systematycznie dokonywano płatności na rzecz beneficjentów i przekazywano poświadczenia w celu refundacji środków przez KE. Proces realizacji projektów przebiegał równomiernie - większość z nich były to projekty o niewielkiej wartości (średnia wartość EFRR projektu wynosiła 5,18 mln EUR), których średni okres realizacji wynosił ok. 3,8 roku¹²⁶. Ich wdrożenie pozwoliło osiągnąć zaplanowane efekty w Programie tj. wartości docelowe wszystkich wskaźników produktu i rezultatu w I osi priorytetowej. Wartości niektórych z nich, przekroczyły poziom 125%¹²⁷. Wyższe wartości od zakładanych wynikały przede wszystkim ze zwiększenia alokacji na oś I¹²⁸ z 845 mln EUR na 882 mln EUR oraz zagospodarowania na bieżąco w trakcie realizacji projektów powstałych oszczędności poprzetargowych. Środki te były przeznaczane na nowe projekty albo na rozszerzenie zakresów rzeczowych już realizowanych projektów, co przełożyło się na większą liczbą produktów i rezultatów. Szczegółowe wyjaśnienia w tym zakresie znajdują się w załączniku IV do sprawozdania.

¹²⁵ Postęp realizacji osi w poszczególnych latach przedstawia poniższy wykres, a szczegółowe dane finansowe o postępie realizacji osi priorytetowej znajdują się w załączniku II

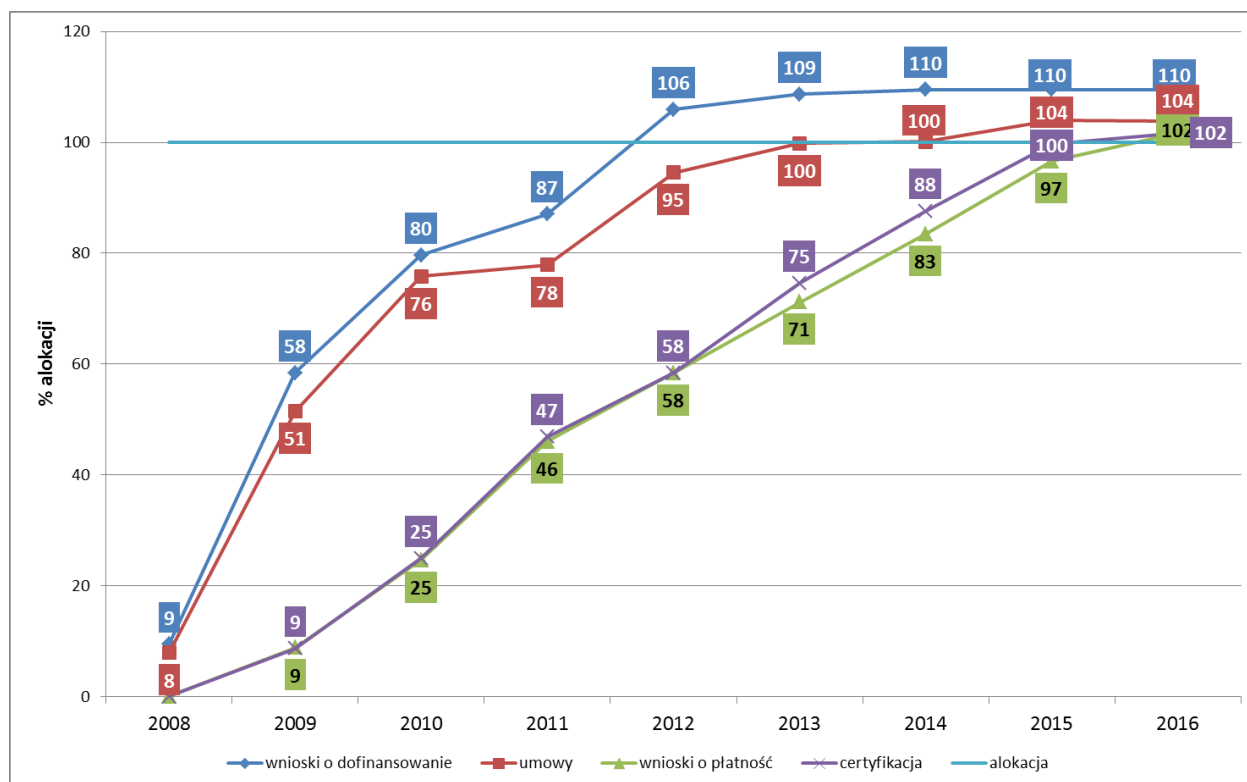
¹²⁶ Czas wyliczony od daty rozpoczęcia do zakończenia realizacji umowy o dofinansowanie, ujęty w Krajowym Systemie Informatycznym

¹²⁷ Dotyczy realizacji wskaźników produktu: *wartość wyposażenia dydaktycznego i naukowego zainstalowanego w szkołach wyższych, powierzchnia terenów inwestycyjnych wspartych w wyniku realizacji projektów* oraz wskaźników rezultatu: *liczba podmiotów gospodarczych korzystających z usług instytucji otoczenia biznesu, liczba utworzonych miejsc pracy w zakresie BRT – tylko etaty badawcze, liczba przedsiębiorstw wspartych przez fundusze pożyczkowe i poręczeniowe*

¹²⁸ W 2013 r. realokowano na rzecz I osi priorytetowej środki w wysokości 37 mln EUR z osi VI

Wykres 26. Wartość EFRR jako % alokacji w zatwierdzonych wnioskach o dofinansowanie projektów, w podpisanych umowach, wnioskach o płatność oraz w deklaracjach przesłanych przez IZ do IC w ramach I osi priorytetowej PO RPW

W celu stworzenia sprzyjających warunków dla rozwoju regionalnej gospodarki opartej na wiedzy, zwiększenia aktywności gospodarczej i inwestycyjnej w makroregionie, w ramach PO RPW:

- **w zakresie dydaktyki wsparto 21 uczelni¹²⁹** poprzez budowę 46 obiektów, rozbudowę 31 budynków oraz doposażenie ich w specjalistyczną infrastrukturę dydaktyczną i badawczą (o wartości 103 mln EUR). Z efektów projektów skorzystało ponad **111 tys. studentów¹³⁰**, czyli **co drugi studium w Polsce Wschodniej¹³¹**. Ich realizacja sprawiła, że **zajęcia stały się bardziej atrakcyjne oraz praktyczne**. Pozwoliły na rozszerzenie oferty edukacyjnej o **nowe specjalności¹³²**. Wpłynęły także na zwiększenie atrakcyjności uczelni jako **partnera projektów badawczych** oraz **poprawę jej wizerunku i wzrost prestiżu**. Zrealizowane inwestycje przełożyły się na zawarcie **porozumień współpracy międzyuczelnianej** (205), a zakupiona infrastruktura wykorzystana została do przygotowania publikacji w punktowanych¹³³ czasopismach naukowych (2361 szt.). Przedstawiciele uczelni wskazywali, że bez otrzymanego wsparcia nie byłoby w stanie utworzyć bądź zmodernizować wydziałów w tak szerokim zakresie, jak udało się to zrobić dzięki środkom z PO RPW. Obecni studenci i absolwenci uczelni ocenili zasoby uczelni powstałe w wyniku realizacji projektów bardzo wysoko. Ponad połowa wskazała, że

¹²⁹ Beneficjentami działania I.1 PO RPW było 20 szkół wyższych i jednostka samorządu terytorialnego jako realizator projektu dotyczącego budowy infrastruktury, w tym biblioteki dla uczelni zlokalizowanych w Stalowej Woli. W Stalowej Woli działają 3 szkoły wyższe (wydziały zamiejscowe: KUL i Politechniki Rzeszowskiej, które są również beneficjentami innych projektów w działaniu I.1) oraz Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Stalowej Woli. Zatem w sumie wsparcie otrzymało 21 uczelni w ramach 26 projektów

¹³⁰ Na podstawie danych z KSI SIMIK, stan na 31 grudnia 2016 r.

¹³¹ W 2015 r. w szkołach wyższych Polski Wschodniej studiowało 230,11 tys. osób (źródło danych STRATEG).

¹³² 65 nowych specjalności, na których studiuje łącznie 3,7 tys. osób

¹³³ czasopisma naukowe, w których publikacja jest punktowana, a otrzymane punkty uwzględniane przy ocenie parametrycznej placówek naukowych, uczelni, instytutów, jednostek badawczo-rozwojowych finansowanych przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

uczelnia dobrze przygotowuje ich do rozpoczęcia aktywności na rynku pracy m.in. poprzez oferowanie kształcenia na wysokim poziomie czy kształcenie w kierunkach i specjalnościach, na które jest duże zapotrzebowanie na rynku pracy¹³⁴. Wyniki analizy ekonometrycznej¹³⁵ potwierdzają pozytywny wpływ I osi PO RPW na **wzrost liczby studentów kierunków matematyczno-biologiczno-techniczno-informatycznych oraz liczbę pracujących z wyższym wykształceniem** w Polsce Wschodniej. Efekt ten był wzmacniany wsparciem w ramach PO KL. Dzięki nim zwiększył się zasób kadrowy dla potrzeb przedsiębiorstw branż opartych na wiedzy¹³⁶ i branż kreatywnych¹³⁷, co z jednej strony - umożliwia powstawanie i rozwój takich firm, a z drugiej strony – rosnąca liczba tych podmiotów stymuluje zapotrzebowanie na wykwalifikowane kadry.

- dofinansowano zakup **wyposażenia badawczego**¹³⁸ na uczelniach¹³⁹, w jednostkach badawczych, przedsiębiorstwach i JST, dzięki któremu utworzono i zmodernizowano **ponad pół tysiąca laboratoriów**. Zakupiona aparatura (7,2 tys. szt.) ma charakter unikatowy w skali regionu, a często także w skali krajowej¹⁴⁰. W przypadku szeregu jednostek zakres i jakość zakupionego sprzętu stanowiły radykalną, **przełomową zmianę w wyposażeniu**, a w konsekwencji – w działalności danej jednostki. Nowe wyposażenie zostało już wykorzystane do przeprowadzenia ponad **1,2 tys. projektów badawczych, rozwojowych i celowych**. Pozwala prowadzić nie tylko więcej badań, ale także badania zakrojone na większą skalę, często także w zupełnie nowych obszarach¹⁴¹. **Jest wykorzystywane przede wszystkim przy prowadzeniu badań o wybitnie aplikacyjnym charakterze**¹⁴², których beneficjenci dotychczas nie mieli możliwości prowadzić lub była to działalność w ograniczonym zakresie. Pracownicy naukowcy docenili możliwość **szybszego i łatwiejszego przygotowywania prac doktorskich** (dzięki dostępności niezbędnego sprzętu „na miejscu”), **rozwijania współpracy** z innymi jednostkami dzięki zwiększeniu swojej „atrakcyjności badawczej”¹⁴³, **wzrostu liczby publikacji** (dotychczas ok. **2 tys. artykułów naukowych**¹⁴⁴, w tym w periodykach naukowych o wysokim tzw. *impact factor*¹⁴⁵). Może to wpłynąć w przyszłości na podniesienie uzyskanej kategorii w ramach tzw. oceny parametrycznej jednostek naukowych. Z kolei w przypadku beneficjentów, którymi są przedsiębiorstwa wskazywano, że zakupiony sprzęt pozwolił na **znaczącą poprawę jakości produkowanych wyrobów i radykalne obniżenie udziału produktów wadliwych**. W przypadku przedsiębiorstwa, które jest częścią międzynarodowej korporacji,

¹³⁴ Na podstawie badania: *Analiza efektów realizacji działania I.1 PO RPW*, 2015, ASM-Centrum Badań i Analiz Rynku

¹³⁵ Na podstawie: *Ewaluacja wpływu Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej 2007-2013 na rozwój przedsiębiorczości w Polsce Wschodniej*, EVALU, WYG PSDB, EGO – wstępna wersja raportu, która w momencie przygotowywania sprawozdania podlegała weryfikacji i uzupełnieniom

¹³⁶ Grupa usług opartych na wiedzy obejmuje sekcje PKD2007: informacja i komunikacja, działalność profesjonalna, naukowa i techniczna oraz edukacja (J,M,P)

¹³⁷ Grupa przedsiębiorstw z branż kreatywnych obejmuje branże i podklasy PKD 2007: Literatura i sztuki wizualne (Podklasa 90.03.Z), Rzemiosło artystyczne (Podklasy: 32.11.Z, 32.12.Z, 32.13.Z, 32.20.Z), Film i wideo (Podklasa 59.11.Z), Działalność muzyczna (Podklasa 59.20.Z), Sztuki sceniczne (Podklasy: 90.01.Z, 90.02.Z), Fotografia (Podklasa 74.20.Z), Reklama (Podklasa 73.11.Z), Architektura (Podklasa 71.11.Z), Wzornictwo i projektowanie mody (Podklasa 74.10.Z), Działalność wydawnicza (Podklasy: 58.11.Z, 58.13.Z, 58.14.Z, 58.19.Z), Radio i telewizja (Podklasy: 60.10.Z, 60.20.Z), Oprogramowanie komputerowe (Podklasy: 58.21.Z, 58.29.Z, 62.01.Z)

¹³⁸ Efekty wsparcia przedstawiono na podstawie danych z KSI SIMIK i wyników badania *Ocena efektów realizacji projektów Działania I.3 PO RPW*, 2016, zrealizowanego przez PAG Uniconsult i Mands - Badania Rynku i Opinii. Ewaluacja dotyczyła dwóch schematów wsparcia w ramach działania I.3 PO RPW: "wsparcie na wyposażenie" i "wsparcie na tworzenie zaplecza badawczo-rozwojowego"

¹³⁹ W sumie dzięki realizacji działania I.1 i I.3 uczelnie zyskały wyposażenie dydaktyczne i naukowe o wartości 299 mln EUR (z czego w działaniu I.1 – 103 mln EUR, a w działaniu I.3 – 196 mln EUR)

¹⁴⁰ Przykładem unikatowego sprzętu może być urządzenie do badania rezonansem magnetycznym koni zakupione przez wydział weterynaryjny. Wcześniej tego typu urządzenia były w Polsce niedostępne, a badania można było przeprowadzać tylko zagranicą, na przykład w Niemczech

¹⁴¹ W przypadku ok. połowy beneficjentów dany przedmiot aktywności badawczo-rozwojowej w ogóle nie mógłby być realizowany bez uzyskanego wsparcia

¹⁴² towarzyszących projektowaniu nowych wyrobów/usług; mających na celu wprowadzanie ulepszających modyfikacji do istniejących wyrobów/usług; ukierunkowanych na opracowanie założeń lub wstępnych koncepcji nowych wyrobów/usług; prowadzących do opracowania nowych technologii

¹⁴³ w tym szczególnie z zagranicą poprzez ściąganie do prac badawczych zagranicznych naukowców, czy też udziału w międzynarodowych konsorcjach badawczych np. aplikując wspólnie do unijnego programu Horyzont 2020 lub innych programów finansowanych ze środków europejskich

¹⁴⁴ Na podstawie danych z dnia 30 czerwca 2016 r. ujętych w ewaluacji *Ocena efektów realizacji projektów Działania I.3 PO RPW*

¹⁴⁵ Wskaźnik siły oddziaływania i prestiżu czasopism naukowych

uzyskane wsparcie pozwoliło **poprawić jego pozycję w strukturze całego koncernu i zmniejszyć ryzyko dyslokacji zakładu lub nawet znaczącego ograniczenia zatrudnienia**, w przypadku ryzyka pojawienia się jakichś rynkowych zawirowań. Pozytywne efekty widoczne są również w grupie przedsiębiorstw korzystających z infrastruktury zakupionej przez beneficjentów. Przeważają bowiem wśród nich firmy, które nie posiadają zdolności do samodzielnego prowadzenia badań i należą do tej części sektora, która generalnie rzadko współpracuje z jednostkami naukowymi w zakresie działalności badawczo-rozwojowej. Dominują bowiem małe i średnie przedsiębiorstwa (93%)¹⁴⁶. 73% przedsiębiorstw to jednostki nie posiadające w swoich strukturach organizacyjnych komórek badawczo-rozwojowych. Znaczną część stanowią przedsiębiorstwa funkcjonujące w skali całego rynku krajowego (ok. 40%), przy czym znaczący jest również udział firm działających szerzej (ok. 35%). Firmy korzystają z usług badawczych beneficjentów głównie w celu **modyfikacji istniejącego już produktu/usługi** (prawie 50% przedsiębiorców¹⁴⁷) **lub wprowadzenia na rynek nowego produktu/ usługi** (33% przedsiębiorców¹⁴⁸). Dzięki temu mogły **poszerzyć skalę działalności** w oparciu o zmodyfikowane/nowe produkty. Badani użytkownicy infrastruktury oceniali współpracę z beneficjentem bardzo lub raczej pozytywnie (92%). Bardzo wysoko oceniali jakość wyposażenia badawczego i jakości realizowanych usług przez beneficjentów oraz profesjonalizm i doświadczenie osób wykonujących badania. W związku z tym zamierzają kontynuować współpracę z beneficjentem w przyszłości. Dodatkowym efektem projektów jest utworzenie u beneficjentów **272 etatów badawczych**¹⁴⁹.

Wyniki analizy ekonometrycznej¹⁵⁰ potwierdziły pozytywny wpływ I osi PO RPW na **nakłady na innowacje i zatrudnienie w B+R w przedsiębiorstwach** oraz na **wzrost liczby firm w branżach kreatywnych i opartych na wiedzy w Polsce Wschodniej**. Oś I nie tylko poprawiała innowacyjny/badawczo-rozwojowy potencjał przedsiębiorców, ale również ułatwiała im pozyskiwanie odpowiednich pracowników, gdyż zwiększyła pulę studentów przyszłościowych kierunków (o czym wspomniano przy opisie efektów wsparcia uczelni). Odnotowana zmiana może również przyczyniać się do ograniczenia odpływu wykwalifikowanej kadry z tych terenów do innych województw Polski lub za granicę.

- wsparto **15 klastrów** z branży: budownictwa i branży metalowej, turystyki, e-usług, energetyki, przemysłu odzieżowego, żywności, usług dla biznesu. Każdy z klastrów skupiał uczestników minimum z 2 województw Polski Wschodniej. Zainteresowanie udziałem we wspieranych klastrach rosło w trakcie wdrażania projektów i aktualnie zaangażowało się w nie już **638 podmiotów**, z czego ponad 80% stanowią przedsiębiorstwa¹⁵¹. Osiągnięto zamierzony efekt w zakresie **nawiązania i wzmocnienia współpracy**, która wywarła istotny wpływ na podniesienie poziomu kapitału społecznego w Polsce Wschodniej, wzrost poziomu zaufania i miała stymulujący wpływ na rozwój struktury klastra. Część przedsiębiorstw na skutek uczestnictwa w klastrze odnotowała również pozytywne zmiany w zakresie innowacyjności i konkurencyjności firm¹⁵². Dzięki udziałowi w powiązaniach kooperacyjnych zadeklarowano **utworzenie lub udoskonalanie 89 produktów/usług**¹⁵³. Dodatkowo od momentu udzielenia wsparcia, przedsiębiorcy uczestniczący w klastrach

¹⁴⁶ Prawie połowę (49%) stanowili mikroprzedsiębiorcy, nieco ponad 1/4 małe firmy (27%), a odpowiednio 17% i 7% firmy średnie i firmy spoza sektora MSP (popularnie zwane „dużymi firmami”)

¹⁴⁷ Z czego 65% firm wprowadziło już na rynek zmodyfikowany produkt/usługę

¹⁴⁸ Z czego prawie połowa firm wprowadziła już na rynek nowy produkt/usługę

¹⁴⁹ Na podstawie danych z KSI SIMIK 07-13 – stan na 31 grudnia 2016 r.

¹⁵⁰ Na podstawie: *Ewaluacja wpływu Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej 2007-2013 na rozwój przedsiębiorczości w Polsce Wschodniej*, EVALU, WYG PSDB, EGO – wstępna wersja raportu, która w momencie przygotowywania sprawozdania podlegała weryfikacji i uzupełnieniom

¹⁵¹ Na podstawie ankiet skierowanych do beneficjentów – stan na 30 listopada 2016 r.

¹⁵² Na podstawie badania ewaluacyjnego: *Jak zmieniają się klastry dzięki wsparciu z PO RPW?*, 2013, PSDB

¹⁵³ Na podstawie KSI SIMIK 07-13 – stan na 31 grudnia 2016 r.

Przykładowe innowacje: Warmińsko-Mazurski Klaster „Razem Ciepłej” – opracowanie technologii wytwarzania nowego paliwa stałego opartego na biomasie „nieleśnej”, innowacyjnych rozwiązań w celu ograniczenia emisji CO₂ do atmosfery; Klaster Spawalniczy KLASTAL - opracowanie innowacyjnej technologii spawania; Podlaski Klaster Bielizny – innowacyjna technologia wykorzystująca jony srebra w nowej linii bielizny

odnotowali **wzrost zatrudnienia**¹⁵⁴ (o ok. 1 tys. etatów), a w ostatnim roku: co **trzeci przedsiębiorca** (187) – **wzrost przychodów**, a co **szósty** (80) – **wzrost przychodów z eksportu**¹⁵⁵.

- uzbrojono w infrastrukturę techniczną **523 ha terenów inwestycyjnych**¹⁵⁶ typu *greenfield*¹⁵⁷, co odpowiedziało w pełni na zapotrzebowanie w tym zakresie¹⁵⁸. Przedsiębiorcy (71) do grudnia 2016 r. **podpisali umowy na korzystanie z około połowy terenów** inwestycyjnych przeznaczonych dla inwestorów¹⁵⁹. Na wspartych terenach dominują firmy **przetwórstwa przemysłowego** (ponad połowa przedsiębiorstw). W udostępnionej powierzchni względnie **równy, podobny udział mają firmy mikro, małe i średnie (po ok. 30%)**. Od momentu zawarcia umowy na korzystanie ze wspartego terenu w ponad połowie firm nastąpił **wzrost zatrudnienia**, który łącznie wyniósł **1547 etatów**. Należy przy tym zakładać, że zatrudnienie będzie rosło wraz z rozwojem działalności firm, z których część aktualnie znajdują się na etapie inwestycyjnym i jeszcze nie prowadzi działalności gospodarczej na wspartych terenach inwestycyjnych. Przedsiębiorcy wskazywali, że wśród czynników o kluczowym znaczeniu przy podjęciu decyzji o rozpoczęciu działalności w ramach wspartych terenów inwestycyjnych była dostępność infrastruktury drogowej¹⁶⁰ oraz powierzchnia działek inwestycyjnych. Inwestorzy pozytywnie oceniali współpracę z właścicielami terenów inwestycyjnych, w szczególności w zakresie wsparcia przy uzyskiwaniu pozwoleń związanych z działalnością prowadzoną przez przedsiębiorstwo oraz w zakresie standardów kontaktu pracowników beneficjenta z przedstawicielami przedsiębiorstwa.

Rozmieszczenie terenów inwestycyjnych wspartych w ramach działania I.3 PO RPW na tle sieci dróg krajowych (według GDDiK – stan istniejący 08.02.2017)

¹⁵⁴Wzrost zatrudnienia dotyczy 123 z 248 przedsiębiorstw, które w ankiecie zadeklarowały stan zatrudnienia na moment udzielenia wsparcia, złożenia wniosku o płatność końcową i wg stanu na 30 listopada 2016 r.

¹⁵⁵ Na podstawie ankiet skierowanych do beneficjentów - stan na 30 listopada 2016 r.

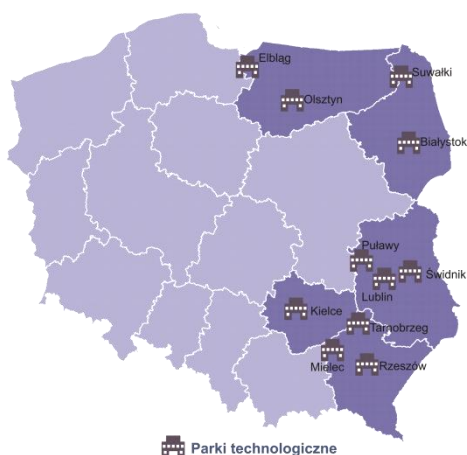
¹⁵⁶ W ramach działania I.3 PO RPW w schematach: *wsparcie na przygotowanie terenów inwestycyjnych* oraz *wsparcie na rozwój ośrodków innowacyjności*

¹⁵⁷ Inwestycje *greenfield* to inwestycje realizowane na terenie dotychczas niezabudowanym i bez infrastruktury, najczęściej dotychczas rolniczym, leśnym czy rekreacyjnym.

¹⁵⁸ Na podstawie: *Ewaluacja wpływu Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej 2007-2013 na rozwój przedsiębiorczości w Polsce Wschodniej*, EVALU, WYG PSDB, EGO – wstępna wersja raportu, która w momencie przygotowywania sprawozdania podlegała weryfikacji i uzupełnieniom

¹⁵⁹ Informacje o wykorzystaniu terenów inwestycyjnych podano dla schematu: *wsparcie na przygotowanie terenów inwestycyjnych*, na podstawie ewaluacji wewnętrznej: *Efekty schematu: Wsparcie na przygotowanie terenów inwestycyjnych w ramach działania I.3 PO RPW*, 2016, PARP

¹⁶⁰ Największą dostępnością do sieci dróg ekspresowych i autostrad charakteryzują się obecnie tereny wsparte w ramach projektów Powiatu Rzeszowskiego i miasta Łańcut. Docelowo, po zrealizowaniu planowanych inwestycji drogowych, zdecydowana większość terenów położona będzie w sąsiedztwie minimum jednej drogi ekspresowej lub autostrady

• wsparto **11 instytucji otoczenia biznesu (w tym 7 nowych)** tj. parków przemysłowych, naukowo-technologicznych i inkubatorów przedsiębiorczości, z których usług skorzystało 960 przedsiębiorców¹⁶¹ poprzez: wynajem powierzchni biurowych, usługi badawczo-rozwojowe, szkolenia i warsztaty w zakresie badań naukowych, prac rozwojowych lub działalności innowacyjnej oraz transferu technologii lub praw własności intelektualnej. W parkach lokalizują swoją działalność przede wszystkim stosunkowo młode firmy (większość działa na rynku nie dłużej niż trzy lata), małe przedsiębiorstwa, z przewagą

mikroprzedsiębiorstw, skupiające się głównie na rynku krajowym, reprezentujące różne sektory gospodarki. 61% z nich wdrożyło w ciągu 2 lat¹⁶² innowację produktową. Odczuwały one pozytywny wpływ lokalizacji w parku na zwiększenie rozpoznawalności marki oraz umocnienia pozycji ich firmy na głównym rynku działalności. Przedsiębiorcy zauważyli też pozytywne aspekty w odniesieniu do osiągniętych zysków i przychodów ze sprzedaży, a podmioty prowadzące prace badawczo-rozwojowe dostrzegają pozytywny wpływ ulokowania ich firm w parku na zacieśnianie współpracy firm z sektorem B+R¹⁶³.

- **prawie 3,7 tys. przedsiębiorców skorzystało z pożyczek i poręczeń.** Zdecydowana większość środków (ok. 80%) trafiała do przedsiębiorstw znajdujących się w luce finansowej, a efekt jałowej straty¹⁶⁴ uznano za niewielki¹⁶⁵. **Większość ze wspartych firm posiadała status mikroprzedsiębiorstwa¹⁶⁶, a część prowadziła działalność przez okres nie dłuższy niż 2 lata¹⁶⁷, a więc nie mając – co do zasady – większych szans na pozyskanie finansowania w formie kredytów bankowych.** Dominowały przedsiębiorstwa działające w sferze handlu oraz budownictwa lub przetwórstwa przemysłowego¹⁶⁸. Udzielenie wsparcia finansowego sprzyjało **zwiększeniu nakładów inwestycyjnych.** Pożyczki przeznaczali przede wszystkim na **zakup wyposażenia oraz inwestycje w obiekty firmy**, a poręczenia na **tworzenie nowych miejsc pracy** oraz w dalszej kolejności na zakup wyposażenia i inwestycje w obiekty przedsiębiorstwa. Inwestycjom towarzyszyło utworzenie łącznie **1 946 miejsc pracy¹⁶⁹.** Przedsiębiorcy wskazywali, że oferowane instrumenty finansowe odpowiadały ich potrzebom. Podkreślali ich atrakcyjność, jak i przyjazny, zindywidualizowany sposób ich dystrybucji przez pośredników finansowych. Wielokrotnie zaznaczali, że w przypadku braku takiej oferty, finansowanie z innych źródeł byłoby dla nich niedostępne lub bardzo trudno dostępne - w szczególności w przypadku firm o krótkim stażu działania. Pozyskane środki **umożliwiły rozwój działalności** (ekspansję na nowe nisze rynkowe) lub też, przynajmniej, **utrzymanie skali działania.** Większość przedsiębiorców informowała również o **wzroście sprzedaży**, wiążąc to z faktem pozyskania finansowania. Pozytywnie oceniano także aspekt edukacyjny pozyskiwania

¹⁶¹ Na podstawie KSI SIMIK - stan na 31 grudnia 2016 r.

¹⁶² Od września 2012 r. do sierpnia 2014 r.

¹⁶³ Na podstawie badania ewaluacyjnego *Wsparcie ośrodków innowacyjności w Polsce Wschodniej – ocena pierwszych efektów*, 2014 r., PSDB

¹⁶⁴ Efekt jałowej straty oznacza zdolność realizacji inwestycji w przypadku nieprzyznania wsparcia

¹⁶⁵ Na podstawie: *Ewaluacja wpływu Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej 2007-2013 na rozwój przedsiębiorczości w Polsce Wschodniej*, EVALU, WYG PSDB, EGO – wstępna wersja raportu, która w momencie przygotowywania sprawozdania podlegała weryfikacji i uzupełnieniom

¹⁶⁶ Udział mikrofirm w ogóle wspartych MSP był większy w przypadku pożyczek (89%) niż poręczeń (62%). Małe firmy stanowiły 9% pożyczkobiorców i 35% - poręczeniobiorców, a średnie firmy odpowiednio: 1,6% oraz 3%

¹⁶⁷ Ok. 28% ogólnej liczby pożyczkobiorców i nieco więcej niż co piąty poręczeniobiorca

¹⁶⁸ łącznie 57% pożyczkobiorców i ponad 70% poręczeniobiorców

¹⁶⁹ W ramach I i II obrotu, w tym w ramach I obrotu – 1 218 miejsc pracy

- instrumentów inżynierii finansowej, **oswajający liczne grono przedsiębiorców z finansowaniem zewnętrznym** (głównie nie korzystających z takiego finansowania)¹⁷⁰
- 3,2 tys. przedsiębiorców i jednostek samorządu terytorialnego z Polski Wschodniej¹⁷¹ wzięło udział w blisko **185 wydarzeniach promocyjnych o charakterze międzynarodowym** tj. targach, misjach wyjazdowych i przyjazdowych, konferencjach i wizytach studyjnych. Przyczyniło się to do zawarcia **997 kontraktów o wartości ponad 105 mln EUR**, realizacji inwestycji dot. rozbudowy infrastruktury przedsiębiorstw na łączną kwotę ok. 18 mln EUR oraz **zatrudnienia ok. 470 osób** w celu obsługi bądź realizacji nowych kontraktów. Najwięcej środków zainwestowano w następujących branżach: spożywcza, jachtowa, lotnicza, metalowo-maszynowa, ICT. Kraje, do których przedsiębiorcy z Polski Wschodniej eksportowali swoje produkty to m.in.: Francja, Chiny, Zjednoczone Emiraty Arabskie (przemysł spożywczy), Szwecja, Niemcy (przemysł metalowo-maszynowy), USA, Kanada, Indie (różne branże)¹⁷².

Potwierdzono istotny wpływ osi I na wskaźniki rozwoju społeczno-gospodarczego na poziomie podregionów, powiatów i gmin. Wykazano istnienie efektu netto w odniesieniu do takich wskaźników jak: wskaźnik syntetyczny klimatu koniunktury dla rozwoju przedsiębiorstw¹⁷³ (i dynamika jego zmian), liczba nowych podmiotów zarejestrowanych w REGON na 10 tys. mieszkańców, dynamika zmian PKB 2013/2007 oraz zmiana PKB na mieszkańca w stosunku do średniej krajowej. Ich wartość byłaby niższa bez wsparcia z I osi PO RPW. Efekty interwencji są widoczne w każdym typie powiatów, ale najsilniej - w powiatach znajdujących się w dobrej sytuacji społeczno – gospodarczej w momencie uruchamiania Programu tj. głównie ośrodkach wojewódzkich oraz powiatach z nimi sąsiadujących (bliskość centrum rozwojowego ułatwia dyfuzję przedsiębiorczości). Interwencja w ramach osi I PO RPW przyczyniała się do zwiększania spójności zewnętrznej (zmniejszania dystansu pomiędzy Polską Wschodnią a resztą kraju). Nie odnotowano natomiast istotnego wzrostu spójności wewnętrznej, co może być odłożone w czasie¹⁷⁴. Wsparcie udzielone w ramach I osi priorytetowej pozwoliło na stworzenia zaplecza infrastrukturalnego i naukowo-badawczego do prowadzenia działalności innowacyjnej w makroregionie. Może być wykorzystywane m.in. przez przedsiębiorców¹⁷⁵ stosujących wyniki prac B+R w celu wdrożenia innowacji. Wsparte ze środków PO RPW instytucje otoczenia biznesu pełnią obecnie rolę animatorów Platform startowych w PO PW 2014-2020, działających w trzech miastach wojewódzkich makroregionu¹⁷⁶. Odpowiadają za wsparcie i rozwój innowacyjnych pomysłów w makroregionie.

Problemy we wdrażaniu I osi priorytetowej

W trakcie realizacji I osi priorytetowej nie pojawiły się znaczące problemy, które uniemożliwiły realizację jej celu. Wśród trudności, które w pewnym stopniu wpłynęły na przebieg jej wdrażania należy wymienić wydłużanie terminów zakończenia realizacji inwestycji infrastrukturalnych¹⁷⁷. Przedłużenie terminu zakończenia realizacji projektów wynikało z

¹⁷⁰ Dane na podstawie oceny ex-post realizacji działania I.2 PO RPW w ramach I etapu ewaluacji *Analiza zasadności zastosowania poszczególnych form finansowania projektów w ramach I osi priorytetowej Przedsiębiorcza Polska Wschodnia PO PW 2014-2020*, 2016, PAG Uniconsult i IMAPP – wg stanu na kwiecień 2016 r.

¹⁷¹ Dzięki projektowi promocji gospodarczej Polski Wschodniej realizowanego przez Polską Agencję Informacji i Inwestycji Zagranicznych w latach 2009-2015

¹⁷² Na podstawie badania ankietowego przeprowadzonego we wrześniu 2015 r. przez PAIiZ wśród uczestników projektu - przedsiębiorców

¹⁷³ Wskaźnik syntetyczny koniunktury dla rozwoju przedsiębiorstw bazuje na zmiennych opisujących popyt konsumpcyjny (dochody osób odzwierciedlone wpływami gmin z PIT i podatku rolnego), popyt inwestycyjny (dochody przedsiębiorstw-podmiotów prawnych odzwierciedlone wpływami gmin z CIT), sytuację na rynku pracy i rozwój sektora przedsiębiorstw w ujęciu ilościowym. Wskaźnik ten umożliwił syntetyczną ocenę uwarunkowań i poziomu rozwoju oraz dochodowości przedsiębiorstw na poziomie podregionów i lokalnym w Polsce Wschodniej.

¹⁷⁴ Na podstawie: *Ewaluacja wpływu Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej 2007-2013 na rozwój przedsiębiorczości w Polsce Wschodniej*, EVALU, WYG PSDB, EGO – wstępna wersja raportu, która w momencie przygotowywania sprawozdania podlegała weryfikacji i uzupełnieniu

¹⁷⁵ Otrzymujących wsparcie w ramach poddziałania 1.3.1 Programu Operacyjnego Polska Wschodnia 2014-2020

¹⁷⁶ Kielce, Białystok, Lublin

¹⁷⁷ Dot. projektów z działania I.1 *Infrastruktura uczelni* oraz działania I.3 *Wspieranie innowacji*

opóźnień w realizacji robót i dostaw, a także było konsekwencją problemów z wyłonieniem dostawców, w tym konieczności powtarzania postępowań o udzielenie zamówień publicznych. Ponadto część wydłużeń wynikała z realizacji dodatkowego zakresu rzeczowego w związku z zagospodarowaniem oszczędności powstałych w ramach projektów. W tym celu, beneficjenci występowali z wnioskami do IP i IZ, które były indywidualnie analizowane pod kątem przyczyn i potrzeb przedłużenia realizacji inwestycji. W większości przypadków została wyrażona zgoda na zaproponowane zmiany, które nie wpływały negatywnie na osiągnięcie zaplanowanych celów projektów, przyczyniając się do stworzenia zaplecza naukowo-badawczego oraz warunków do prowadzenia innowacyjnej działalności przedsiębiorstw w makroregionie.

Wnioski i rekomendacje IZ w trakcie realizacji I osi priorytetowej

W trakcie realizacji I osi priorytetowej, w celu pełnego wykorzystania jej alokacji i osiągnięcia założonych celów:

- zakontraktowano projekty rezerwowe znajdujące się na Liście projektów indywidualnych,
- dopuszczano możliwości rozszerzenia zakresu rzeczowego i zwiększenia dofinansowania wybranych projektów pod warunkiem realizacji ich celów,
- w latach 2014-2015 podejmowano działania wpływające na wzrost zainteresowania inwestorów terenami inwestycyjnymi utworzonymi ze środków Programu. Przekazano beneficjentom rekomendacje dotyczące intensyfikacji działań w celu zwiększenia powierzchni udostępnionych terenów inwestycyjnych wraz ze wskazaniem wachlarza instrumentów mających zachęcić przedsiębiorców do lokowania działalności na przygotowanych terenach. Ponadto monitorowano podejmowane działania przez beneficjentów w tym zakresie.
- monitorowano stan realizacji projektów i wydatkowania ich środków, a w sytuacji opóźnień, wspierano beneficjentów w rozwiązywaniu powstałych problemów np. w zakresie terminowej realizacji projektów i rozliczania płatności.

Realizacja zaleceń i rekomendacji Komisji Europejskiej

Wszelkie zalecenia i prośby KE, formułowane w odniesieniu do I osi priorytetowej w poszczególnych latach, były wyjaśniane pisemnie oraz dyskutowane podczas spotkań rocznych z przedstawicielami KE. Zgodnie z nimi m.in. zrealizowano ewaluację oceniającą efekty projektów¹⁷⁸ i ich wpływ na wsparte grupy docelowe (przedsiębiorców i studentów). W ramach jednej z nich dokonano oceny wpływu PO RPW na rozwój przedsiębiorczości w Polsce Wschodniej. Szczegółowe informacje na temat wniosków sformułowanych w ramach ww. ewaluacji znajdują się w pkt. 3 sprawozdania przy opisie każdej z osi priorytetowych.

3.2. Realizacja II osi priorytetowej *Infrastruktura społeczeństwa informacyjnego*

Jednym z wyzwań stojących przed Polską Wschodnią, zidentyfikowanym w *Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020* było przełamywanie barier komunikacyjnych poprzez wykorzystanie sieci teleinformatycznej¹⁷⁹. Odpowiedzią na te potrzeby była realizacja II osi priorytetowej w PO RPW. Jej celem było zwiększenie dostępu do Internetu szerokopasmowego w Polsce Wschodniej, ze szczególnym uwzględnieniem sieci NGA¹⁸⁰. W ramach Programu zrealizowano **5 projektów indywidualnych Sieci Szerokopasmowej Polski Wschodniej (SSPW)**, po jednym w każdym z województw makroregionu tworzących sieć szkieletowo-dystrybucyjną oraz **74 projekty konkursowe na budowę infrastruktury dostępowej sieci szerokopasmowej, tzw. „ostatniej mili”, która zapewnia dostęp do Internetu użytkownikom końcowym (mieszkańcom, przedsiębiorcom, instytucjom)**. Na realizację wszystkich projektów przeznaczono środki

¹⁷⁸ Dot. projektów z działania I.1 *Infrastruktura uczelni* oraz działania I.3 *Wspieranie innowacji*

¹⁷⁹ Zmaksymalizowanie wykorzystania sieci teleinformatycznej w zakresie dostępu do e-usług, w tym przede wszystkim usług publicznych w ramach kierunku *Strategii Wzmocnienie spójności wewnętrznej Polski Wschodniej*

¹⁸⁰ Sieć NGA (ang. *Next-generation access*) jest to sieć stacjonarna w technologiach pozwalających na prędkość transmisji 30 Mb/s i większej

EFRR w wysokości 295 mln EUR¹⁸¹, co stanowiło 12% alokacji PO RPW. Średnia wartość EFRR dużego projektu wynosiła ok. 46,6 mln EUR, a projektów sieci dostępowej – 0,55 mln EUR. Znaczny wzrost kontraktacji nastąpił w 2011 r., natomiast w latach 2015-2016 odnotowano kumulację realizacji wydatków poniesionych przez beneficjentów. Niski poziom wydatkowania środków w pierwszych latach wdrażania PO RPW wynikał ze złożonego, ponadregionalnego charakteru planowanych do realizacji przedsięwzięć. Prawidłowe przygotowanie tych inwestycji determinowało możliwość ich realizacji. Punktem wyjścia było wykonanie rzetelnej inwentaryzacji stanu infrastruktury szerokopasmowej, a to było możliwe dzięki informacjom pozyskanym od operatorów telekomunikacyjnych. Kolejnym istotnym etapem przygotowania projektów SSPW do realizacji było sporządzenie studium wykonalności. Dokument ten uwzględniał szereg kwestii m.in. z zakresu pomocy publicznej, rynku telekomunikacyjnego, technologii, zamówień publicznych, funduszy strukturalnych. Wszystkie te zagadnienia podlegały bardzo drobiazgowym uzgodnieniom z operatorami telekomunikacyjnymi, regulatorem rynku telekomunikacyjnego (Urzędem Komunikacji Elektronicznej), UOKiK i z Komisją Europejską, które sprawdzały czy projekt nie wpłynie negatywnie na konkurencję na rynku telekomunikacyjnym. Po zakończeniu przygotowania projektów nastąpił proces inwestycyjny, który wymagał uzyskania wielu pozwoleń oraz uzgodnień z właściwymi organami krajowymi. Projekty cechował wysoki poziom skomplikowania, stąd zostały podzielone na poszczególne obszary inwestycji¹⁸². Rzeczowa realizacja sieci rozpoczęła się wraz z końcem 2013 r. Intensyfikacja prac nastąpiła w II i III kwartale 2014 r., kiedy to po fazie przygotowania i projektowania rozpoczęła się faza robót budowlanych. Równoległe do robót budowlanych prowadzone były odbiory wykonanych prac na poszczególnych odcinkach i rozliczenia z wykonawcami.

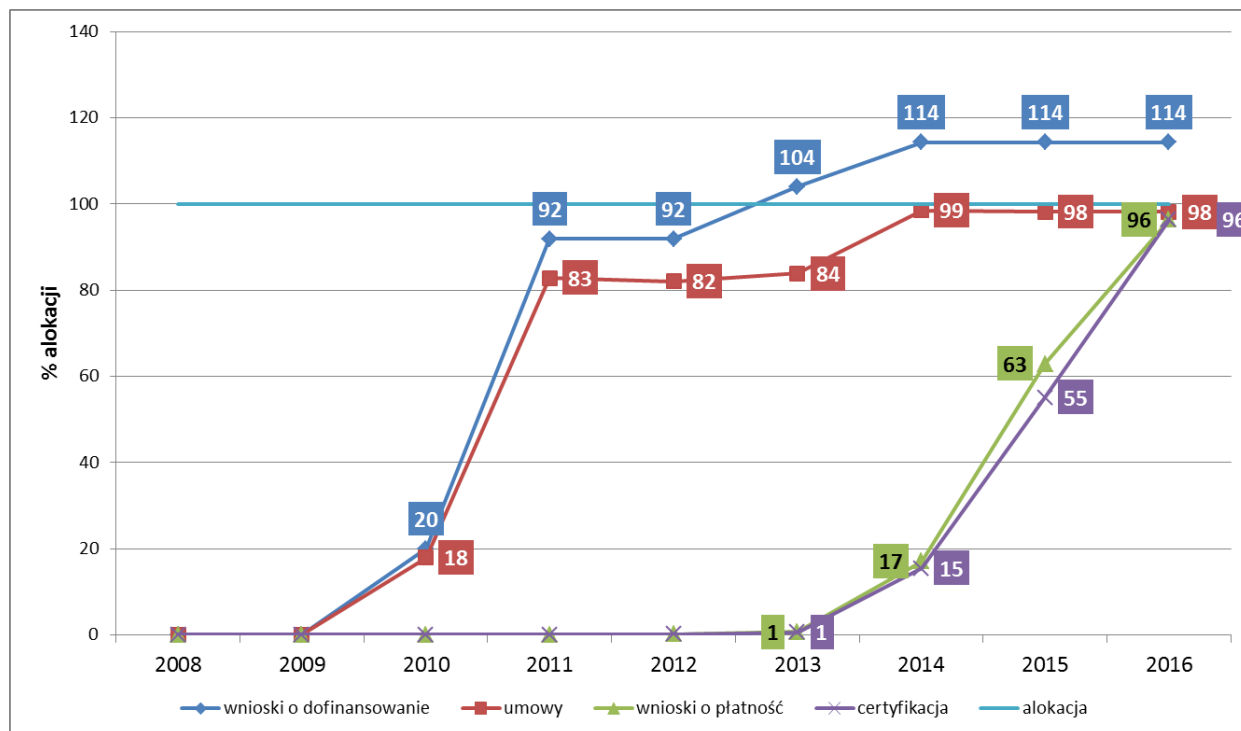
Ponadto, w związku z tym, że łączna całkowita wartość dofinansowania projektów indywidualnych SSPW nie wyczerpywała alokacji dostępnej w ramach II osi, w 2012 r. IZ podjęła decyzję o przeznaczeniu wolnych środków na projekty konkursowe z zakresu budowy sieci dostępowych na obszarze Polski Wschodniej tzw. „ostatniej mili”. Projekty te obejmowały miejscowości, w których nie było odpowiedniego dostępu do Internetu oraz nie istniały plany inwestycyjne do budowy takich przedsięwzięć – tzw. „białe obszary”. Dzięki realizacji projektów indywidualnych i konkursowych osiągnięto zaplanowane w Programie wartości docelowe wszystkich wskaźników produktu i rezultatu dla II osi priorytetowej, a niektóre z nich przekroczyły poziom 100%. Szczegółowe wyjaśnienia w tym zakresie znajdują się w załączniku IV do sprawozdania.

¹⁸¹ Postęp realizacji osi w poszczególnych latach przedstawia poniższy wykres, a szczegółowe dane finansowe o postępie realizacji osi priorytetowej znajdują się w załączniku II

¹⁸² Teren niektórych z województw został podzielony na kilka mniejszych obszarów inwestycyjnych, tak aby dla każdego z nich przeprowadzić odrębne procedury zamówień publicznych mające na celu wybór wykonawcy budowy sieci. Przedmiotowe rozwiązanie miało na celu zmniejszenia ryzyka nieterminowego wykonania dużego zakresu zleconych prac

Wykres 27. Wartość EFRR jako % alokacji w zatwierdzonych wnioskach o dofinansowanie projektów, w podpisanych umowach, we wnioskach o płatność oraz w deklaracjach przesłanych przez IZ do IC w ramach II osi priorytetowej PO RPW

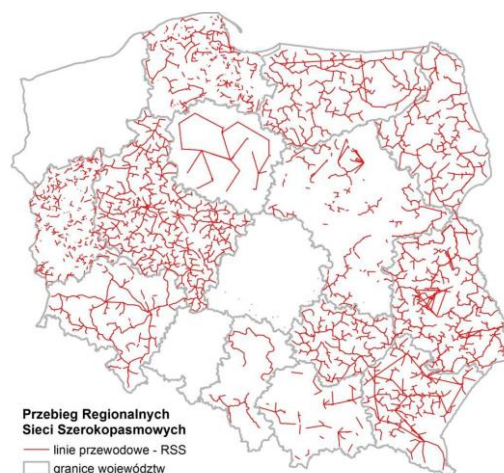

Dzięki środkom z II osi priorytetowej na terenie makroregionu Polski Wschodniej:

- zainstalowano 1065 węzłów szkieletowych i dystrybucyjnych umożliwiających operatorom dostępowym dotarcie do potencjalnych odbiorców usług szerokopasmowych na obszarach, które uważane były za nieopłacalne dla budowy sieci tradycyjnych i *Next Generation Access* (NGA)
- wybudowano 14,8 tys. km sieci Internetu szerokopasmowego
- blisko milion mieszkańców Polski Wschodniej dzięki realizacji projektów indywidualnych uzyskało możliwość dostępu do Internetu szerokopasmowego, a dzięki podłączeniu do nich projektów konkursowych (sieci „ostatniej mili”) z dostępu do Internetu korzysta już 92,7 tys. osób. Ponadto na bieżąco do projektów indywidualnych są podłączani operatorzy, którzy nie korzystali ze wsparcia PO RPW.
- przeszkolono około 8,2 tys. osób, które nabyły lub podniosły swoje kompetencje w zakresie obsługi komputera oraz korzystania z Internetu. Szkolenia skierowane były do osób z grup zagrożonych wykluczeniem cyfrowym tj. powyżej 45 roku życia mieszkających w Polsce Wschodniej¹⁸³. Zajęcia były dostosowane do

możliwości osób, które nigdy nie korzystały z komputera i Internetu i miały na celu praktyczne wykorzystanie Internetu w życiu

Przebieg Regionalnych Sieci Szerokopasmowych finansowanych z programów operacyjnych 2007-2013

Źródło: Raport pokrycia terytorium Rzeczypospolitej Polskiej istniejącą infrastrukturą telekomunikacyjną oraz budynkami umożliwiającymi kolokację, 2016, UKE

¹⁸³ Szkolenia były istotne z uwagi na fakt, że rozwój społeczeństwa informacyjnego powstrzymuje nie tylko brak odpowiedniej technologii, ale również niski poziom umiejętności posługiwania się Internetem

codziennym. W efekcie osoby nabyły „cyfrowe kompetencje” w zakresie:

- obsługi komputera i podstawowych programów,
- obsługi portali społecznościowych,
- zastosowania Internetu w życiu codziennym (np. planowanie podróży za pomocą Google Maps, zakładanie skrzynek mailowych, obsługa programu Outlook, korzystanie z przeglądarek internetowych),
- korzystania z elektronicznych usług oraz aplikacji wykorzystujących e-formularze (zakupy w sieci, obsługa kont bankowych, rejestracja wizyt w przychodniach), ZIP, ePUAP, rozkłady jazdy PKP/PKS).

W trakcie realizacji projektów operatorzy sieci, we współpracy z beneficjentami opracowali oferty świadczenia usług, w tym cenniki, które zostały pozytywnie zaopiniowane przez Urząd Komunikacji Elektronicznej¹⁸⁴. Po zakończeniu rzeczowej realizacji projektów indywidualnych, beneficjenci podjęli działania w celu zwiększenia wykorzystania wybudowanej sieci szerokopasmowej. Funkcjonowanie operatorów okazało się jednak problematyczne¹⁸⁵ ze względu na słabą kondycję finansową spółek biorących udział w postępowaniu o zamówienie publiczne oraz generalnie małe zainteresowanie ze strony sektora prywatnego, spowodowane niską rentownością operowania w początkowej fazie rozruchu projektów. Działalność ta w pierwszych latach funkcjonowania projektów SSPW jest nisko opłacalna z dwóch podstawowych powodów. Z jednej strony rosnące w wolnym tempie zainteresowanie operatorów sieci dostępowych podłączaniem się do sieci szerokopasmowej, z uwagi na działanie na obszarach o niskiej gęstości zaludnienia czyli z niewielką i rozproszoną liczbą klientów. Z drugiej strony, partycypowania przez operatorów sieci szerokopasmowej w opłatach liczonych w sumie w milionach zł/ rok, np. z tytułu umieszczenia sieci w pasie drogowym, czynszu dzierżawnego, podatku od nieruchomości¹⁸⁶. W konsekwencji, konieczna może być zmiana modelu zarządzania siecią i przejęcie obowiązków w zakresie operowania siecią przez podmiot publiczny (oddział administracji wyłoniony ze struktur urzędu marszałkowskiego), do czego wymagana jest zmiana decyzji KE notyfikującej pomoc publiczną. Taką możliwość przewidują *Wytoczne UE w sprawie stosowania reguł pomocy państwa w odniesieniu do szybkiej budowy/rozbudowy sieci szerokopasmowych* z 26 stycznia 2013 r. W tej kwestii trwają negocjacje z KE¹⁸⁷. Dodatkową szansą na zwiększenie wykorzystania sieci szerokopasmowej wybudowanej w ramach projektów indywidualnych mogą być projekty „ostatniej mili” realizowane w ramach działania 1.1 PO PC 2014-2020, które zapewnią klientom na obszarach tzw. białych plam NGA¹⁸⁸.

Problemy we wdrażaniu II osi priorytetowej¹⁸⁹

Podczas wdrażania osi priorytetowej wystąpiły przede wszystkim problemy na etapie przygotowania 5 projektów indywidualnych do realizacji. Dotyczyły one:

- niskiej jakości dokumentów przygotowywanych przez wykonawców zewnętrznych tj. raportów oddziaływania na środowisko oraz studiów wykonalności. Wymagały one wielokrotnej weryfikacji i aktualizacji, co wpływało na termin ostatecznego ich odbioru, a tym samym uniemożliwiało beneficjentom posiadanie kompletnej dokumentacji (np. brak decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach) i rozpoczęcie realizacji projektu w terminie,

¹⁸⁴ Tym samym wypełnili wymóg zawarty w decyzji Komisji Europejskiej dotyczącej pomocy państwa, tzw. decyzji notyfikującej pomoc publiczną, zgodnie z którą beneficjenci pomocy publicznej są obowiązani do zapewnienia otwartego, przejrzystego i niedyskryminującego dostępu do sieci szerokopasmowej na rzecz operatorów sieci dostępowych oraz stosowania zatwierdzonych przez Prezesa UKE opłat z tytułu tego dostępu

¹⁸⁵ Wg stanu na koniec 2016 r.: w województwie podlaskim mimo 3-krotnie przeprowadzonego postępowania w trybie konkurencyjnym, nie udało się pozyskać z rynku operatora, w woj. lubelskim w listopadzie 2016 r. rozwiązano umowę o partnerstwie publiczno-prywatnym, a w woj. warmińsko-mazurskim w grudniu 2016 r. Powodem rozwiązania umów były m.in. nieuiszczenie wymaganych opłat, do których OI był zobowiązany umową. Takie ryzyko dotyczy również pozostałych województw

¹⁸⁶ Więcej o kosztach funkcjonowania sieci szerokopasmowych w: *Sieci szkieletowo-dystrybucyjne w perspektywie 2007-2013. Raport zamknięcia*, 2016, Ministerstwo Cyfryzacji

¹⁸⁷ Na koniec 2016 r. negocjacje były prowadzone na etapie prenotyfikacji

¹⁸⁸ Działanie konkursowe 1.1 POPC *Wylimitowanie terytorialnych różnic w możliwości dostępu do szerokopasmowego internetu o wysokich przepustowościach* ma być konsekwencją budowy sieci szkieletowo-dystrybucyjnej w perspektywie finansowej 2007-2013. Skupi się na zapewnieniu dostępu do sieci odbiorcom końcowym o szybkości, co najmniej 30 Mb/s na terenach tzw. białych plam NGA, czyli punktów adresowych, które nie uzyskują dostępu do internetu NGA w perspektywie 3 lat

¹⁸⁹ Podjęte środki zaradcze opisane są w sekcji *Wnioski i rekomendacje IZ w trakcie realizacji II osi priorytetowej*

- składania przez zainteresowane strony odwołań od decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach oraz o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej/pozwolenia na budowę,
- przedłużającej się procedury wyboru wykonawców zamówień publicznych na realizację robót budowlanych.

Ponadto, pojawiły się trudności związane z odbiorem wybudowanej sieci szerokopasmowej ze względu na obszerność dokumentacji, zaistniałe w niej błędy oraz niedociągnięcia w pracach budowlanych. Powyższe okoliczności, zarówno na etapie przygotowania projektów jak i ich odbioru, spowodowały znaczne opóźnienia w ich realizacji¹⁹⁰.

Wnioski i rekomendacje IZ w trakcie realizacji II osi priorytetowej

IZ i IP identyfikowały problemy we wdrażaniu osi i stosownie do zaistniałych okoliczności podejmowały odpowiednie środki zaradcze. W celu pełnego wykorzystania alokacji osi i terminowej realizacji jej celów:

- zobowiązano beneficjentów projektów indywidualnych do sprawozdawczości w formie cotygodniowych informacji z postępów w pracach projektowych oraz budowlanych (w tym odbiorów tych prac) oraz comiesięcznej aktualizacji danych o projektach w Systemie Informacyjnym o Regionalnych Sieciach Szerokopasmowych (SIRS)¹⁹¹
- powołano na poziomie IZ PO RPW Komitet Sterujący ds. projektu Sieć Szerokopasmowa Polski Wschodniej (SSPW)¹⁹², który zbierał się cyklicznie w celu bieżącej analizy postępu robót oraz rekomendowania dalszych działań dla beneficjentów
- na poziomie IP PO RPW:
 - powołano Grupę Roboczą ds. wdrażania osi¹⁹³ w celu wymiany informacji oraz doświadczeń pomiędzy województwami w zakresie realizacji projektów indywidualnych,
 - przeprowadzono wizyty monitorujące na miejscu realizacji projektów w celu oceny postępu prac w projektach indywidualnych,
 - zapewniono beneficjentom wsparcie eksperckie w rozwiązywaniu bieżących problemów z realizacją projektów.
- zorganizowano na poziomie Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji cykliczne spotkania beneficjentów projektów regionalnych sieci szerokopasmowych, służące diagnozowaniu i rozwiązywaniu problemów horyzontalnych oraz bieżącemu monitoringowi postępów prac poszczególnych beneficjentów
- w 2012 r. zdecydowano o zagospodarowaniu wolnych środków w ramach II osi na projekty konkursowe z zakresu budowy sieci dostępowych na obszarze Polski Wschodniej. W latach 2013 i 2014 przeprowadzono dwa konkursy. Informacje na ich temat znajdują się w pkt. 2.1.6.2 sprawozdania.

Podjęte działania zaradcze spowodowały, że inwestycje zostały rozliczone i zakończone w terminie kwalifikowalności wydatków, tj. do końca 2015 r.

Realizacja zaleceń i rekomendacji Komisji Europejskiej

Wszystkie zalecenia i prośby KE, formułowane w odniesieniu do II osi priorytetowej w poszczególnych latach, były szczegółowo wyjaśniane w pismach i podczas spotkań rocznych z przedstawicielami KE. Szczególnych wyjaśnień wymagał niski poziom wydatkowania

¹⁹⁰ Wydłużono termin realizacji projektów z końca 2014 r. na koniec 2015 r.

¹⁹¹ System SIRS jest realizowany przez Instytut Łączności - Państwowy Instytut Badawczy wspólnie z Ministerstwem Cyfryzacji i Ministerstwem Rozwoju w ramach projektu SIPS, na który środki pochodziły z Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka 2007–2013. System stanowi część bazy wiedzy – System Informacyjny Polska Szerokopasmowa

¹⁹² Informacje na temat składu Komitetu, jego okresu realizacji i celach znajdują się w pkt. 2.6.1 sprawozdania

¹⁹³ Informacje na temat składu Grupy, jej okresu realizacji i celach znajdują się w pkt. 2.6.1 sprawozdania

środków w osi priorytetowej w 2011 r. Przyczyny tego stanu rzeczy zostały omówione powyżej.

3.3. Realizacja III osi priorytetowej *Wojewódzkie ośrodki wzrostu*

Kluczową rolę w kształtowaniu konkurencyjności makroregionu Polski Wschodniej odgrywają miasta wojewódzkie - będące głównymi ośrodkami rozwoju gospodarczego, technologicznego i kulturalnego. Koncentracja wsparcia na tych obszarach miała na celu pobudzenie procesów rozwojowych w makroregionie, likwidację barier związanych z jego peryferyjnym położeniem oraz wzrost mobilności pracowników i przedsiębiorców. Aspekty te wpisują się w kierunki działań zaktualizowanej *Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020*. W związku z tym, celem III osi priorytetowej PO RPW był rozwój funkcji metropolitalnych miast wojewódzkich poprzez realizację inwestycji polegających na stworzeniu zintegrowanych systemów miejskiego transportu publicznego oraz budowie i modernizacji infrastruktury targowo-konferencyjnej.

W ramach PO RPW na rozwój wojewódzkich ośrodków wzrostu przeznaczono środki EFRR o wartości 423,84 mln EUR¹⁹⁴, co stanowiło 18% alokacji PO RPW. Średnia wartość EFRR projektu wynosiła 32,09 mln EUR. Począwszy od 2011 r. nastąpił znaczny wzrost kontraktacji, a w latach 2014-2016 kumulacja płatności zrealizowanych przez beneficjentów. Na tempo realizacji rzeczowo-finansowej projektów w III osi priorytetowej w pierwszych latach ich wdrażania miał wpływ, czasochłonny proces przygotowawczy tych inwestycji. Zaplanowane do realizacji przedsięwzięcia to przeważnie kompleksowe, wielokomponentowe projekty, o skomplikowanym charakterze, które wymagały uzyskania pozwoleń na budowę, wyboru wykonawców raportów oceny oddziaływania na środowisko, studiów wykonalności oraz konsultacji w ramach doradztwa inicjatywy Jaspers¹⁹⁵. Następnie etap realizacji rzeczowej projektów¹⁹⁶ wymagał wyboru wykonawców robót budowlanych zgodnie z długotrwałymi¹⁹⁷ procedurami ustawy Prawo Zamówień Publicznych. Z kolei faktyczna realizacja rzeczowa projektów trwała od kilkunastu miesięcy do kilku lat.

Wdrożenie ww. inwestycji pozwoliło zrealizować wartości docelowe wszystkich wskaźników produktu i rezultatu w III osi priorytetowej. Wartości niektórych z nich, przekroczyły poziom 125%¹⁹⁸, przede wszystkim dzięki przeznaczeniu powstałych oszczędności przetargowych na nowe inwestycje. Szczegółowe wyjaśnienia w tym zakresie znajdują się w załączniku IV do sprawozdania.

¹⁹⁴ Postęp realizacji osi w poszczególnych latach przedstawia poniższy wykres, a szczegółowe dane finansowe o postępie realizacji osi priorytetowej znajdują się w załączniku II

¹⁹⁵ ang. *Joint Assistance to Support Projects in European Regions* – Wspólna Inicjatywa Wsparcia Projektów w Regionach Europejskich. Skierowana do beneficjentów dużych projektów. W przypadku PO RPW, beneficjenci działania III.1 skorzystali ze wsparcia doradczego ekspertów Inicjatywy JASPERS w celu prawidłowego przygotowania dokumentacji projektów

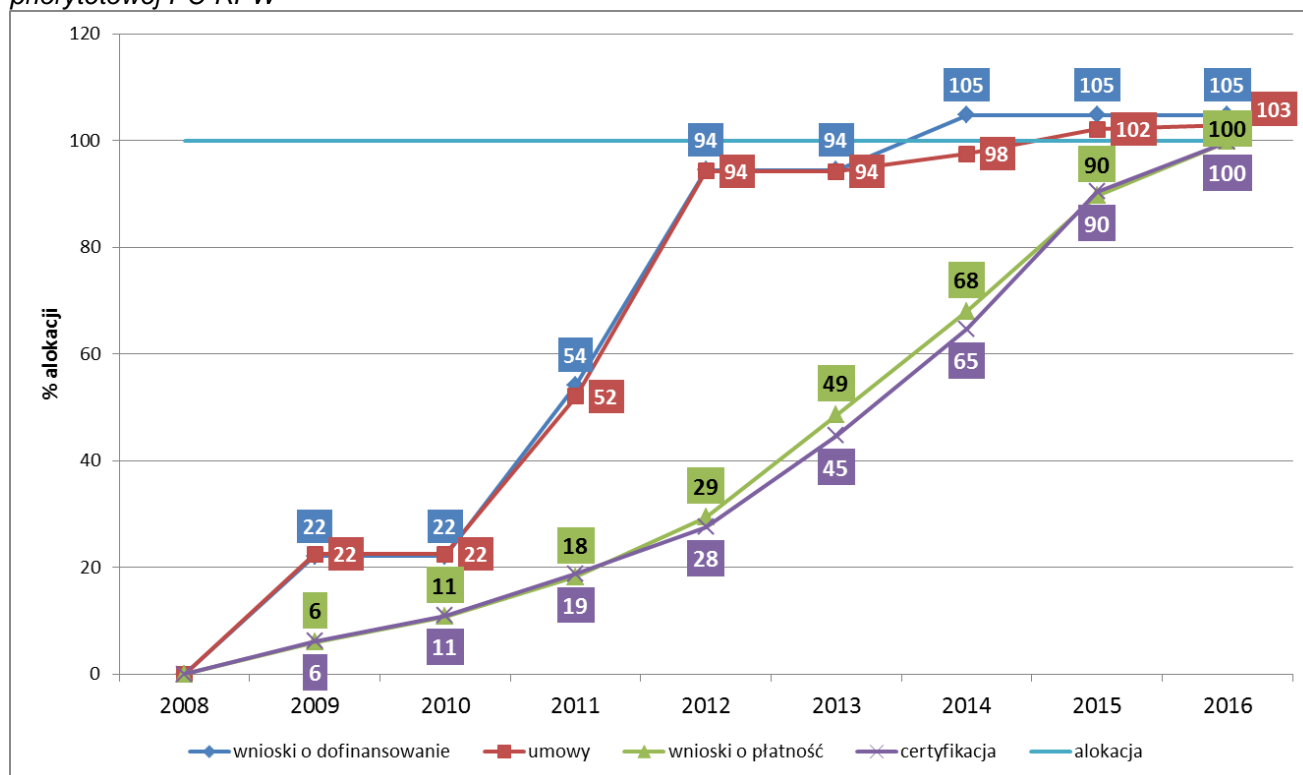
¹⁹⁶ Czas wyliczony od daty rozpoczęcia do zakończenia realizacji umowy o dofinansowanie, ujęty w KSI

¹⁹⁷ Wartości zamówień wymagały publikowania ogłoszeń w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej, a to wiązało się z dłuższymi terminami rozstrzygnięcia przetargów niż w przypadku zamieszczania ogłoszeń w Biuletynie Zamówień Publicznych

¹⁹⁸ Dotyczy realizacji wskaźników produktu: *liczba projektów z zakresu zintegrowanego, ekologicznego transportu miejskiego, liczba uruchomionych/zmodernizowanych obiektów wystawienniczych i konferencyjnych oraz powierzchnia uruchomionych/zmodernizowanych obiektów wystawienniczych i konferencyjnych*

Wykres 28. Wartość EFRR w zatwierdzonych wnioskach o dofinansowanie projektów, w podpisanych umowach, we wnioskach o płatność oraz w deklaracjach przesłanych przez IZ do IC w ramach III osi priorytetowej PO RPW

Dzięki środkom z III osi priorytetowej w miastach wojewódzkich Polski Wschodniej wsparto budowę zintegrowanych systemów miejskiego transportu publicznego m.in. poprzez:

- zakup **423 szt. ekologicznego taboru pasażerskiego** (w tym: 338 autobusów, 70 trolejbusów, 15 tramwajów)¹⁹⁹, co stanowi **ponad 1/3 obecnej liczby i pojemności taboru** we wspartych miastach²⁰⁰. Zakupy te miały widoczny **wpływ na odmłodzenie składu**²⁰¹ i poprawę jego jakości. Jest to tabor w **100% dostosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych ruchowo**²⁰², a **wszystkie zakupione autobusy spełniają normy emisji spalin EURO 5 i wyższe**.
- budowę/modernizację **25 km dróg**, skrzyżowań, wiaduktów, estakad, **11 km sieci tramwajowej** (w Olsztynie) i **28,5 km sieci trolejbusowej** (w Lublinie), budowę/modernizację/oznakowanie **6 km ścieżek rowerowych** i **30 km bus-pasów** (co stanowi blisko 60% buspasów we wspartych miastach), tworzenie infrastruktury **ponad 200 przystanków**
- wdrożenie **10 inteligentnych systemów transportowych (ITS)**, w tym zarządzania ruchem i informacji pasażerskiej,
- w efekcie powyższych działań beneficjenci zadeklarowali, że poprawiła się istotnie jakość usług na **ponad połowie długości linii komunikacji miejskiej i czynnych**

¹⁹⁹ 338 autobusów (118 w Białymstoku, 40 w Kielcach, 100 w Lublinie, 80 w Rzeszowie), 70 trolejbusów w Lublinie, 15 tramwajów w Olsztynie

²⁰⁰ Dane prezentowane na koniec 2016 r. tj. po zakończeniu projektów – na podstawie analizy informacji przekazanych IZ przez beneficjentów lub na podstawie KSI SIMIK (stan na 31 grudnia 2016 r.); dane pokazujące stan przed realizacją projektów w 2009 r. -na podstawie badania: *Ustalenie sytuacji wyjściowej w odniesieniu do Działania III.1 PO RPW – systemy miejskiego transportu zbiorowego*, 2009, TNS OBOP i ECORYS.

²⁰¹ Średni wiek taboru wynosił w poszczególnych miastach w 2009 r.: od 9,8 do 13,7 lat, a w 2016 r. – od 7,4 do 9 lat

²⁰² W dużym stopniu dzięki PO RPW wzrósł udział taboru dostosowanego do osób niepełnosprawnych w ogólnej liczbie taboru. W 2009 r. wynosił on w poszczególnych miastach: od 41 do 69%, a w 2016 r. – od 88 do 99,5%.

tras w miastach wojewódzkich Polski Wschodniej, a zmiany te wpłynęły na **wzrost przewozów komunikacją miejską**²⁰³.

Efekty realizacji projektów zostały wysoko ocenione przez Bank Światowy²⁰⁴. W oparciu o nie w stosunkowo krótkim czasie stworzono wysokiej jakości systemy transportu miejskiego. Transport miejski stał się alternatywą względem transportu indywidualnego dla mieszkańców w różnym wieku i z różnych środowisk społecznych. Realizowane projekty cechowało uwzględnienie odpowiedniej równowagi między inwestycjami polegającymi na wymianie pojazdów, poprawie dostępności infrastruktury komunikacji miejskiej oraz wdrożeniu usprawnień w ramach informacji pasażerskiej oraz systemów biletowych, a także inwestowanie w systemy kontroli ruchu. Zakres projektów był dobrze powiązany z innymi aspektami polityki miejskiej – rewitalizacją terenów zdegradowanych o walorach turystycznych/historycznych, zmniejszeniem zanieczyszczenia powietrza i hałasu. Oceniono również pozytywnie sposób zarządzania tymi projektami.

Pozytywna jest również ocena pasażerów w odniesieniu do komfortu podróży (w Lublinie – 4,4/5, a w Kielcach – 3,97/5²⁰⁵). Wyżej niż w 2009 r. użytkownicy ocenili również m.in. punktualność oraz jakość informacji dla pasażerów.

W POPW 2014-2020 będzie kontynuowane wsparcie w zakresie transportu zbiorowego w miastach wojewódzkich makroregionu i obszarach funkcjonalnych przyczyniając się do niskoemisyjnej i zrównoważonej mobilności.

Natomiast w obszarze wsparcia infrastruktury kongresowej, w ramach 6 projektów²⁰⁶ wybudowano/zmodernizowano obiekty konferencyjno-targowe o łącznej powierzchni wynoszącej ponad 153 tys. m². W 2016 r.²⁰⁷ w obiektach zorganizowano 217 imprez targowo-wystawienniczych, w tym 60 wydarzeń o charakterze międzynarodowym. W zorganizowanych wydarzeniach uczestniczyło ponad 480 tys. osób i zaprezentowało się ponad 6,5 tys. wystawców. Wśród imprez znalazły się wydarzenia istotne z punktu widzenia gospodarki, np.: Międzynarodowy Salon Przemysłu Obronnego MSPO - wydarzenie branży zbrojeniowej, AGROTRAVEL – targi poświęcone agroturystyce, Kielce Bike Expo – targi branży rowerowej, PSB – targi branży budowlanej.

Problemy we wdrażaniu III osi priorytetowej

Podczas wdrażania osi priorytetowej pojawiły się problemy zarówno na etapie przygotowania, jak i w trakcie realizacji projektów:

- przed podpisaniem umowy o dofinansowanie – problematyczny był długotrwały proces opiniowania i uzgadniania dokumentacji projektowej oraz niedotrzymywanie terminów umów przez wykonawców przygotowujących dokumenty dla beneficjentów oraz ich niska jakość - skutkowało to późniejszym kontraktowaniem środków.
- na etapie realizacji umowy o dofinansowanie - pojawiły się opóźnienia w realizacji kontraktów na roboty budowlane lub odstąpienia od ich realizacji - skutkowało to opóźnieniami w realizacji robót/usług w stosunku do przyjętego harmonogramu, a następnie pojawieniem się zagrożenia niezrealizowania inwestycji w terminie.

²⁰³ Liczba przewozów komunikacją miejską we wspartych miastach w 2016 r. stanowiła ponad 120% przewozów z 2009 r. (na podstawie danych beneficjentów). Według szacunków beneficjentów liczba przewozów wzrosła do końca 2016 r. dzięki PO RPW liczba przewozów wzrosła o 13,5 mln.

²⁰⁴ Na podstawie: *Urban Mobility in Eastern Poland – The Way Forward*, 2015, Bank Światowy

²⁰⁵ Do końca 2016 r. ocena satysfakcji pasażerów została przeprowadzona przez 3 z 5 miast: Lublin (*Badanie zachowań i preferencji komunikacyjnych mieszkańców Lublina*, grudzień 2016, Instytut Badawczy IPC na zlecenie Zarządu Transportu Miejskiego w Lublinie), Kielce (*Kompleksowe badanie ruchu Kielce 2015*, RUBIKA CONSULTING na zlecenie Zarządu Transportu Miejskiego w Kielcach, grudzień 2015) i Rzeszów (w czasie przygotowywania sprawozdania raport podlegał konsultacjom)

²⁰⁶ Dwa obiekty w Lublinie i, po jednym w Kielcach, Rzeszowie i Ostródzie (zrealizowany w dwóch etapach w ramach dwóch projektów)

²⁰⁷ Według deklaracji beneficjentów – stan na 30 listopada 2016 r.

Wnioski i rekomendacje IZ w trakcie realizacji III osi priorytetowej

Ww. problemy we wdrażaniu osi były na bieżąco identyfikowane przez IZ i IP. Stosownie do zaistniałych okoliczności podejmowano odpowiednie środki zaradcze, mając na względzie pełne wykorzystanie alokacji osi i terminowej realizacji jej celów. W tym celu:

- zapewniono zainteresowanym beneficjentom dużych projektów²⁰⁸ wsparcie w ramach inicjatywy JASPERS, w celu przygotowania dokumentacji projektowej wysokiej jakości
- zagospodarowano oszczędności poprzetargowe przeznaczając je na rozszerzenie zakresu rzeczowego wybranych inwestycji oraz podpisując dodatkowe umowy na realizację projektów w ramach działania III.1
- w 2011 r. zorganizowano szkolenia tematyczne dla beneficjentów, w tym z analizy finansowo-ekonomicznej i analizy ryzyka
- monitorowano sytuację w projektach poprzez uczestnictwo przedstawicieli IP w radach budowy projektów.

Podjęte działania zaradcze umożliwiły zakończenie wszystkich inwestycji w przewidzianym zakresie i zaplanowanym terminie.

Realizacja zaleceń i rekomendacji Komisji Europejskiej

Wszystkie zalecenia i prośby KE, formułowane w odniesieniu do III osi priorytetowej w poszczególnych latach, były szczegółowo wyjaśniane w pismach i podczas spotkań rocznych z przedstawicielami KE. Szczególnych wyjaśnień wymagał niski poziom wydatkowania środków w osi priorytetowej w 2011 r. Przyczyny tego stanu rzeczy zostały omówione powyżej.

3.4. Realizacja IV osi priorytetowej *Infrastruktura transportowa*

Od wielu lat obszar Polski Wschodniej cechował zły stan techniczny sieci drogowej oraz ograniczona dostępność transportowa w skali regionalnej i w układzie zewnętrznym. Kwestie te są kluczowe dla możliwości rozwojowych we wszystkich aspektach życia społecznego i gospodarczego mieszkańców Polski Wschodniej. Stąd jeden z obszarów *Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020*²⁰⁹ zakłada zwiększenie zewnętrznej dostępności i wewnętrznej spójności makroregionu, w tym głównych funkcjonalnych rynków pracy. Natomiast celem IV osi priorytetowej PO RPW była poprawa dostępności i jakości powiązań komunikacyjnych województw Polski Wschodniej. Został on zrealizowany w postaci **37 inwestycji²¹⁰ polegających na budowie i modernizacji odcinków dróg wojewódzkich Polski Wschodniej oraz obwodnic w ciągach dróg krajowych**. Na ich realizację przeznaczono środki EFRR o wartości 697 mln EUR²¹¹, co stanowiło 29% alokacji PO RPW. Średnia wartość EFRR projektu wynosiła 19,22 mln EUR. Począwszy od 2012 r. nastąpił znaczny wzrost kontraktacji, a w latach 2014-2016 płatności zrealizowanych przez beneficjentów. Wynikało to ze specyfiki projektów infrastrukturalnych (duże, kompleksowe przedsięwzięcia), których realizacja była poprzedzona wielomiesięcznymi przygotowaniem dokumentacji projektów tj.: studiów wykonalności, wyborem wykonawcy raportów oceny oddziaływania na środowisko oraz pozyskaniem pozwoleń na budowę. Prace przygotowawcze były czasochłonne, a to wpłynęło na mniej dynamiczny postęp finansowy i rzeczowy tych inwestycji na przestrzeni lat. Następnie, rozpoczęcie realizacji projektów wymagało wyboru wykonawców robót budowlanych zgodnie z długotrwałymi procedurami²¹² ustawy Prawo zamówień publicznych. Z kolei faktyczna realizacja rzeczowa projektów trwała od kilkunastu miesięcy do kilku lat.

²⁰⁸ Wśród 14 projektów wspartych w ramach III osi priorytetowej, 4 z nich posiadały status dużych

²⁰⁹ Infrastruktura transportowa i elektro-energetyczna

²¹⁰ W osi zawarto 37 umów, w ramach których były realizowane 34 projekty

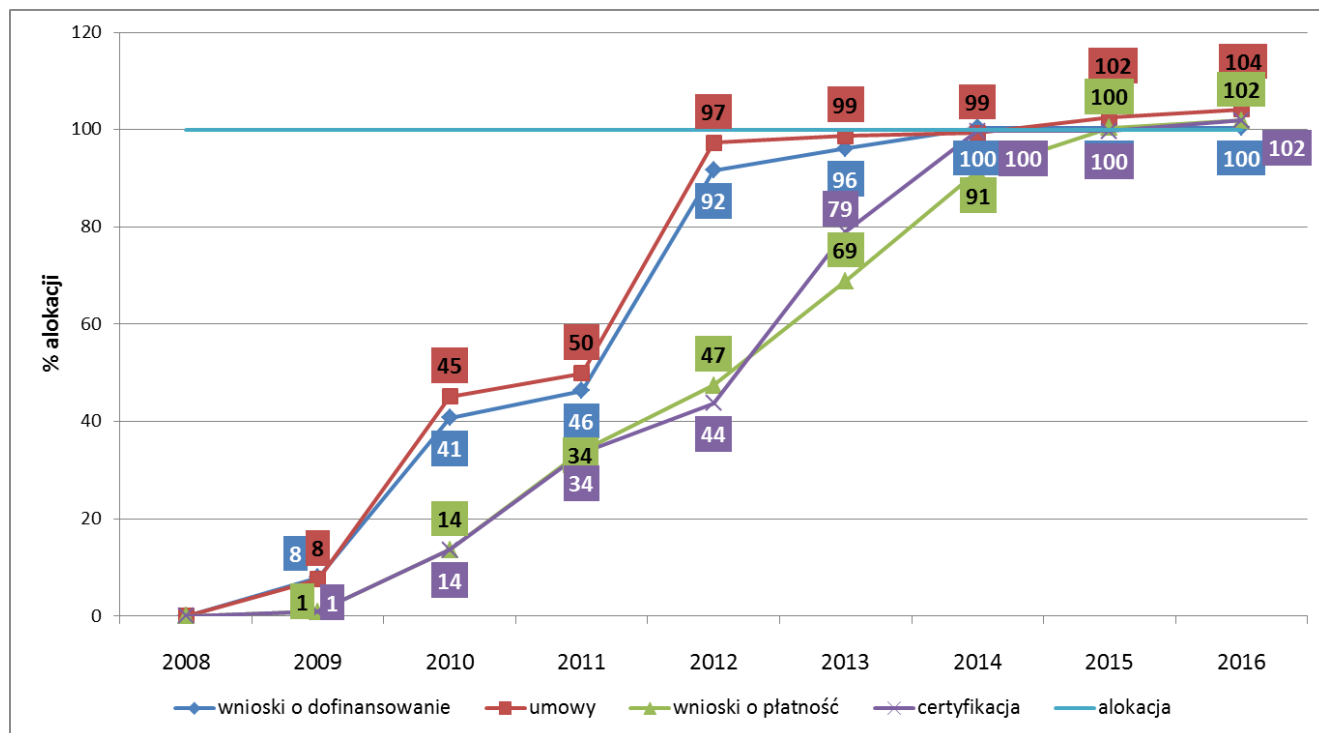
²¹¹ Postęp realizacji osi w poszczególnych latach przedstawia poniższy wykres, a szczegółowe dane finansowe o postępie realizacji osi priorytetowej znajdują się w załączniku II

²¹² Wartości zamówień wymagały publikowania ogłoszeń w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej, a to miało przełożenie na terminy rozstrzygnięcia przetargów

Dzięki realizacji ww. projektów osiągnięto zaplanowane w Programie wartości docelowe wszystkich wskaźników produktu dla IV osi priorytetowej, a niektóre z nich przekroczyły poziom 125%²¹³. Wyższe wartości od zakładanych wynikały przede wszystkim z zagospodarowania powstałych oszczędności poprzetargowych, które począwszy od 2012 r. zostały przeznaczone na współfinansowanie nowych projektów dotyczących przebudowy dróg. Wartość jedynego wskaźnika rezultatu²¹⁴ powinna zostać osiągnięta w okresie trwałości projektów²¹⁵. Szczegółowe wyjaśnienia w tym zakresie znajdują się w załączniku IV do sprawozdania.

Wykres 29. Wartość EFRR jako % alokacji w zatwierdzonych wnioskach o dofinansowanie projektów, w podpisanych umowach, wnioskach o płatność oraz w deklaracjach przesłanych przez IZ do IC w ramach IV osi priorytetowej PO RPW²¹⁶

²¹³ Dotyczy realizacji wskaźników produktu: liczba projektów realizowanych z zakresu infrastruktury transportowej oraz długość przebudowanych dróg

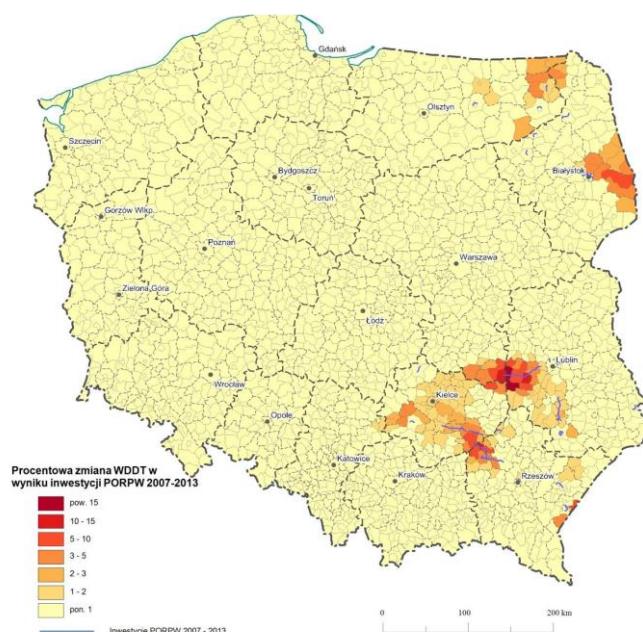
²¹⁴ Dotyczy wskaźnika: oszczędność czasu w euro na nowych i zmodernizowanych drogach/w przewozach pasażerskich i towarowych

²¹⁵ Zgodnie z zapisami wniosków o dofinansowanie, wartość wskaźnika zostanie osiągnięta w 2018 r.

²¹⁶ Powodem rozbieżności między wartością zatwierdzonych wniosków o dofinansowanie, a podpisanymi umowami o dofinansowanie są różnice kursowe występujące w procesie od złożenia wniosku do podpisania umowy oraz wynikają z aneksowania umów w trakcie realizacji projektu w zakresie wzrostu wartości dofinansowania projektu

Zmiana procentowa Wskaźnika Drogowej Dostępności Transportowej WDDT syntetycznego w wyniku inwestycji współfinansowanych z PO RPW w okresie programowania 2007-2013 (**efekt netto inwestycji współfinansowanych z PO RPW**; zmiana względna między dostępnością na koniec 2015 r. z uwzględnieniem inwestycji PO RPW, a dostępnością w 2015 r. bez inwestycji POPW)

Dzięki wsparciu z PO RPW wybudowano i przebudowano łącznie ponad **353 km dróg krajowych i wojewódzkich w makroregionie**, w tym **23 obwodnice miast** o długości 113 km. Projekty miały jednoznacznie pozytywny wpływ na **poprawę stanu infrastruktury drogowej i płynności ruchu** (w opinii beneficjentów, gmin zlokalizowanych w otoczeniu inwestycji, a także działających w tych gminach przedsiębiorców²¹⁷). Poprawa płynności ruchu ma szerokie implikacje, które rozciągają się na poprawę stanu środowiska (zmniejszenie emisji zanieczyszczeń, poziomu hałasu) czy zwiększenie dostępności w kontekście całego układu komunikacyjnego (**poprawę dostępu do dróg wojewódzkich, odciążenie dróg lokalnych i likwidację „wąskich gardeł”** w sieci drogowej Polski Wschodniej). Zrealizowane projekty wpłynęły również na **poprawę dostępności** całego makroregionu

Polski Wschodniej. W tym zakresie najbardziej efektywne okazały się dwie inwestycje związane z nowymi mostami na Wiśle. W pierwszej kolejności dotyczy to mostu w Kamieniu w ciągu dróg wojewódzkich łączących południowe Mazowsze i północną część województwa świętokrzyskiego z Lublinem²¹⁸. Most powstał na najdłuższym odcinku rzeki nie posiadającym dotąd przeprawy stałej. Efekt drugiego mostu w Połaniecu²¹⁹ (na kierunku z Kielc do Mielca) został spotęgowany inwestycjami w ciągach dróg wojewódzkich na terenie województwa świętokrzyskiego. Zasięgi oddziaływania obu inwestycji obejmują dość rozległy obszar w czterech województwach. Korzyści występują niekiedy na terenach dość odległych od wymienionych mostów. Innymi inwestycjami, finansowanymi z PO RPW, których lokalne znaczenie okazało się znaczne były trasy realizowane w sąsiedztwie granic państwa, poprawiające dostęp do sieci krajowej z terenów skrajnie peryferyjnych. Były to przede wszystkim fragment obwodnicy Białegostoku (silny efekt na pograniczu białoruskim) i obwodnica Olecka (poprawa dostępności wschodniej części województwa warmińsko-mazurskiego, przy granicy z Rosją)²²⁰.

Zaobserwowano również **poprawę bezpieczeństwa** na ciągach komunikacyjnych, na których były realizowane inwestycje PO RPW, szczególnie w odniesieniu do aglomeracji Lublina i Białegostoku²²¹. Ponadto realizacja projektów oddziałuje na **komfort życia mieszkańców**, chociażby dzięki wspomnianej poprawie bezpieczeństwa (czemu służą m.in. nowe chodniki, przejścia dla pieszych, ścieżki rowerowe, balustrady i bariery energochłonne) i usprawnieniu

²¹⁷ Na podstawie wstępnych wniosków z *Ewaluacji ex post Działania IV.1 Infrastruktura drogowa Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej 2007-2013*. W czasie przygotowywania sprawozdania raport z ewaluacji był jeszcze konsultowany. W ramach ewaluacji przeprowadzono m.in. badanie z przedstawicielami gmin, w których zrealizowano projekty działania 4.1 PO RPW oraz gmin w buforze do 10 km od nich; badanie przedsiębiorców działających w tych gminach oraz beneficjentów projektów

²¹⁸ Ciąg drogowy: Konopnica – Iłża wraz z mostem przez Wisłę w miejscowości Kamień (ok. 50 km)

²¹⁹ Ciąg drogowy: Kolbuszowa – Mielec – Połaniec – Chmielnik wraz z mostem przez Wisłę w miejscowości Połaniec (ok. 100 km)

²²⁰ Na podstawie: *Oszacowanie i ocena zmian wartości WMDT i wskaźników gałęziowych na potrzeby ewaluacji ex post NSRO 2007-2013 – IV etap projektu: Oszacowanie oczekiwanych rezultatów interwencji za pomocą miar dostępności transportowej dostosowanych do potrzeb dokumentów strategicznych i operacyjnych dot. perspektywy finansowej 2014-2020*, 2015, IGiPZ Polska Akademia Nauk

²²¹ Na podstawie wstępnych wniosków z *Ewaluacji ex post Działania IV.1 Infrastruktura drogowa Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej 2007-2013 - analiza wskaźnika wypadkowości i kolizyjności* (syntetyczna miara liczby wypadków, kolizji, rannych i zabitych w stosunku do liczby mieszkańców gminy) w roku 2007 i 2016.

dojazdów do pracy²²². Dostrzeżono również wpływ na lepszą **dostępność do terenów inwestycyjnych i atrakcji turystycznych. W dłuższej perspektywie** projekty drogowe PO RPW mogą również **przyczynić się do ożywienia przedsiębiorczości** (zdaniem beneficjentów i przedstawicieli badanych gmin), szczególnie, że dla zdecydowanej większości (ponad 80%) podmiotów gospodarczych działających w otoczeniu inwestycji, infrastruktura drogowa jest ważna. Jednak firmy jeszcze nie dostrzegały istotniej poprawy swojej działalności²²³.

Wszystkie inwestycje pozwoliły na koniec 2016 r. uzyskać **oszczędność czasu** w przewozach pasażerskich i towarowych w wysokości 124,31 mln EUR.

Wsparcie przeznaczone na inwestycje drogowe będzie kontynuowane w POPW 2014-2020. Koncentrować się będzie na miejskich obszarach funkcjonalnych w celu lepszego skomunikowania stolic województw Polski Wschodniej z siecią dróg krajowych, w tym TEN-T.

Problemy we wdrażaniu IV osi priorytetowej²²⁴

Podczas wdrażania osi priorytetowej, pojawiły się problemy zarówno na etapie przygotowania oraz na etapie realizacji projektów. Opóźnienia w przygotowaniu przedsięwzięć do realizacji wynikały:

- ze specyfiki projektów wymagających pozyskania licznych decyzji i pozwoleń oraz konieczności dokonania wielu uzgodnień, w tym konsultacji społecznych przebiegu i zakresu inwestycji
- z niskiej jakości dokumentów przygotowywanych przez wykonawców zewnętrznych dla beneficjentów tj. raportów oddziaływania na środowisko oraz studiów wykonalności. Wymagały one wielokrotnej weryfikacji, co wpływało na termin ostatecznego ich odbioru, a tym samym uniemożliwiało beneficjentom posiadanie kompletnej dokumentacji (np. brak decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach) i rozpoczęcie realizacji projektu w terminie
- ze składania przez zainteresowane strony odwołań od decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach oraz o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej/pozwolenia na budowę.

Na etapie realizacji projektów pojawiły się opóźnienia w realizacji kontraktów na roboty, spowodowane problemami finansowymi wykonawców robót, które skutkowały niekiedy koniecznością rozwiązania umów przez beneficjentów, a następnie wyłonieniem nowego wykonawcy robót.

Wnioski i rekomendacje IZ w trakcie realizacji IV osi priorytetowej

Ww. problemy we wdrażaniu osi, były na bieżąco identyfikowane przez IZ i IP. Stosowanie do nich były podejmowane odpowiednie środki zaradcze polegające na:

- w 2010 r. zorganizowano szkolenia dla beneficjentów z zakresu prawa budowlanego i warunków kontraktowych FIDIC²²⁵ oraz nowelizacji prawa zamówień publicznych
- konsultacji i weryfikacji dokumentacji przedkładanej przez beneficjentów, w tym zapewnieniu pomocy eksperckiej w zakresie pozyskiwania i przygotowywania dokumentacji projektów
- monitorowaniu postępu rzeczowego projektów, w szczególności pod kątem ich terminowej realizacji i zakończenia w zaplanowanym terminie
- zagospodarowaniu wolnych środków z osi, pochodzących z oszczędności poprzetargowych poprzez sukcesywne kwalifikowanie do dofinansowania (aż do wyczerpania środków) projektów rezerwowych z LPI
- uczestnictwie przedstawicieli IP w radach budowy projektów.

²²² Na podstawie *Ewaluacji ex post Działania IV.1* – wyniki sondy przeprowadzonej wśród mieszkańców gmin, przez które przebiegają inwestycje PO RPW

²²³ Ponad połowa badanych przedsiębiorstw nie deklaruwała istotnych zmian w ciągu ostatnich 2 lat w zakresie: poziomu zatrudnienia, sprzedaży, liczby zleceń, rynków zbytu, liczby partnerów biznesowych.

²²⁴ Podjęte środki zaradcze opisane są w sekcji *Wnioski i rekomendacje IZ w trakcie realizacji IV osi priorytetowej*

²²⁵ W zamówieniach publicznych warunki kontraktowe FIDIC (Międzynarodowej Federacji Inżynierów Konsultantów) wykorzystywane są jako standardowe procedury realizacji projektów publicznych współfinansowanych z funduszy europejskich

Powyższe działania umożliwiły zakończenie realizacji inwestycji w zaplanowanym zakresie i przewidzianym terminie.

Realizacja zaleceń i rekomendacji Komisji Europejskiej

Wszystkie zalecenia i prośby KE, formułowane w odniesieniu do IV osi priorytetowej w poszczególnych latach, były szczegółowo wyjaśniane w pismach i podczas spotkań rocznych z przedstawicielami KE. Zgodnie z jedną z nich, w celu oceny efektów zrealizowanych inwestycji, w 2016 r. zostało przeprowadzone badanie ewaluacyjne ex-post, które oceniło wpływ działań realizowanych w ramach IV osi priorytetowej na wzrost dostępności makroregionu Polski Wschodniej. Jej wyniki znajdują się w pkt. 3 sprawozdania przy opisie IV osi priorytetowej.

3.5. Realizacja V osi priorytetowej *Zrównoważony rozwój potencjału turystycznego opartego o warunki naturalne*²²⁶

Jednym z atutów Polski Wschodniej są jego walory turystyczno-przyrodnicze²²⁷. Wysoka atrakcyjność środowiska naturalnego makroregionu²²⁸ stanowi potencjał dla rozwoju aktywności ekonomicznej społeczności lokalnej poprzez rozwijanie różnych form turystyki aktywnej. W związku z tym, celem V osi priorytetowej PO RPW było zwiększenie roli zrównoważonej turystyki w gospodarczym rozwoju makroregionu. Mając na względzie dużą bioróżnorodność makroregionu, jego znaczne bogactwo kulturowe i różnorodność narodowościową, w ramach V osi priorytetowej PO RPW przewidziano do realizacji inwestycje polegające na:

- budowie, wytyczeniu i oznakowaniu ścieżek rowerowych o utwardzonej nawierzchni (projekty infrastrukturalne)
- promocji ścieżek rowerowych jako unikalnego produktu turystycznego (projekt promocyjny)
- promocji Polski Wschodniej jako miejsca atrakcyjnego turystycznie.

Na ich realizację przeznaczono środki EFRR w wysokości 68,5 mln EUR²²⁹, co stanowiło 3% alokacji PO RPW. Średnia wartość EFRR projektu wynosiła 8,6 mln EUR. Począwszy od 2012 r. nastąpił znaczny wzrost kontraktacji, a w latach 2014-2016 płatności zrealizowanych przez beneficjentów. Wynikało to ze specyfiki projektów infrastrukturalnych, które miały charakter złożony i skomplikowany. Wyznaczenie przebiegu trasy rowerowej oraz oszacowanie jej kosztów wymagało od beneficjentów przeprowadzenia szeregu uzgodnień m.in.: z regionalnymi oddziałami Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad, Polskimi Liniami Kolejowymi S.A., regionalnymi zarządami gospodarki wodnej oraz nadleśnictwami. W sumie w realizację trasy zaangażowanych było ponad 200 instytucji²³⁰. Wiele miesięcy trwało przygotowanie dokumentacji projektowej tj.: opracowanie studiów wykonalności, raportów ocen oddziaływania na środowisko, uzyskania pozwoleń na budowę oraz wybór wykonawców prac budowlanych. Dzięki realizacji ww. projektów osiągnięto zaplanowane w Programie wartości docelowe wszystkich wskaźników produktu, a wartość jedyne go wskaźnika rezultatu przekroczyła poziom 125%²³¹. Szczegółowe wyjaśnienia w tym zakresie znajdują się w załączniku IV do sprawozdania.

²²⁶ Szczegółowe informacje nt. kontekstu społeczno-gospodarczego w makroregionie Polski Wschodniej, na który miały wpływ inwestycje z zakresu rozwoju turystyki dofinansowane ze środków PO RPW, znajdują się w pkt. 2.4 sprawozdania

²²⁷ Zgodnie z zapisami PO RPW (str. 13-14) obszar Polski Wschodniej dysponuje znaczącymi w skali europejskiej walorami turystyczno-przyrodniczymi tj. „Zielone Płuca Polski”, tereny górskie: Bieszczady i Góry Świętokrzyskie

²²⁸ Udział powierzchni obszarów prawnie chronionych w Polsce Wschodniej w powierzchni ogółem wynosi 39,5% (dla całej Polski odsetek ten wynosi 32,5%)

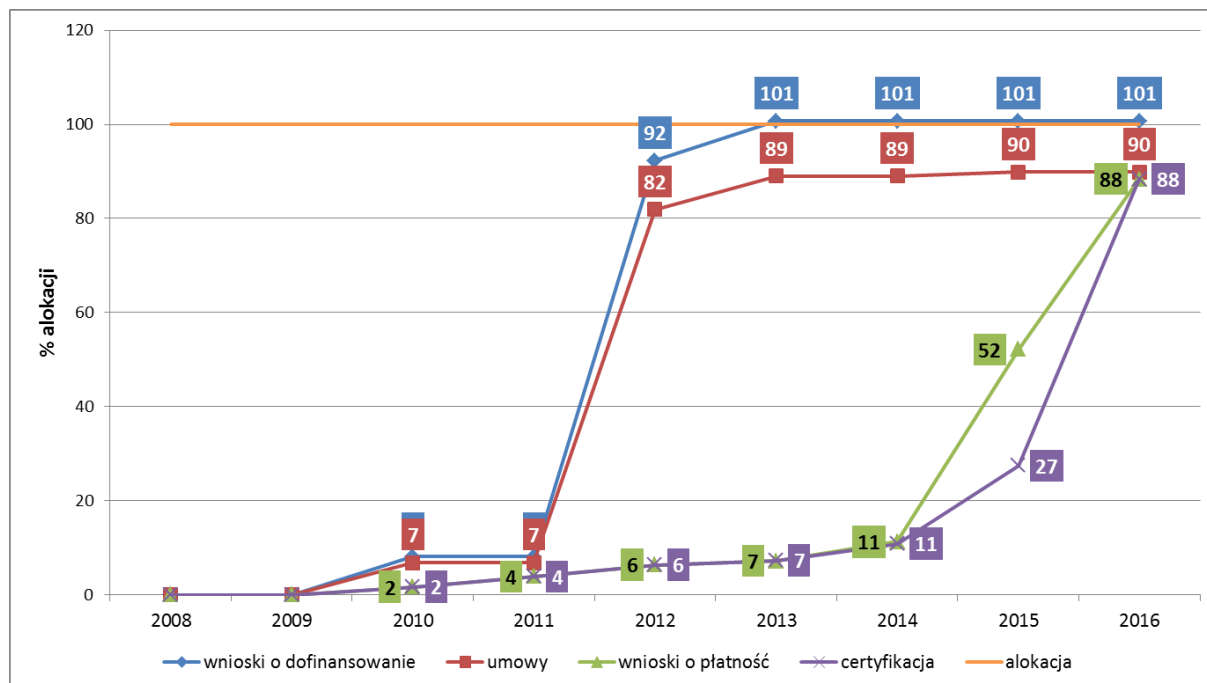
²²⁹ Postęp realizacji osi w poszczególnych latach przedstawia poniższy wykres, a szczegółowe dane finansowe o postępie realizacji osi priorytetowej znajdują się w załączniku II

²³⁰ Na podstawie: <https://greenvelo.pl>

²³¹ Dotyczy wskaźnika: *liczba udostępnionych atrakcji turystycznych*

Wykres 30. Wartość EFRR jako % alokacji w zatwierdzonych wnioskach o dofinansowanie projektów, w podpisanych umowach, wnioskach o płatność oraz w deklaracjach przesłanych przez IZ do IC w ramach V osi PO RPW

Dzięki środkom z V osi priorytetowej, w Polsce Wschodniej **wytyczono i oznakowano ponad 2 tys. km tras rowerowych, w tym wybudowano 466 km nowych utwardzonych ścieżek rowerowych**. Tym samym Wschodni Szlak Rowerowy Green Velo jest najdłuższym, spójnie oznakowanym szlakiem rowerowym w Polsce. Przebiega głównie po asfaltowych drogach publicznych o niskim natężeniu ruchu pojazdów, przez obszar pięciu województw. Niemal 29% długości trasy stanowią odcinki prowadzące przez tereny leśne, a 9% długości trasy przypada na doliny rzek. Trasa prowadzi przez **5 parków narodowych**²³² i **16 parków krajobrazowych**, a w północnej części długie odcinki biegają nasypami dawnych linii kolejowych. Wybudowano lub wyremontowano ponad **30 mostów i kładek**, przebudowano ponad **20 kluczowych skrzyżowań**. Na trasie wybudowano ponad **220 Miejsc Obsługi Rowerzystów**, wyposażonych w stojaki, wiaty, ławki, kosze na śmieci i tablice informacyjne²³³. Wschodni Szlak

Schematyczny przebieg Trasy Rowerowej w Polsce Wschodniej

Źródło: Program promocji i rozwoju Tras Rowerowych w Polsce Wschodniej na lata 2013-2020, <https://greenvelo.pl>

Rowerowy Green Velo zapewnia bezpieczny dostęp do prawie 500 atrakcji turystycznych i jednocześnie chroni miejsca cenne przyrodniczo przed nieskoordynowanym ruchem turystycznym. Stwarza możliwość rozwoju turystyki specjalistycznej. Stymuluje do dostosowania i rozbudowy lokalnej bazy turystycznej oraz restrukturyzacji zawodowej na wsi. Realizowane działania pozytywnie wpływają na rozwój małej przedsiębiorczości ze specjalnym uwzględnieniem agroturystyki. Beneficjenci deklarują powstanie nowych miejsc noclegowych,

²³² Cztery parki znajdują się w województwie podlaskim (Wigierski Park Narodowy, Biebrzański Park Narodowy, Narwiański Park Narodowy oraz Białowiecki Park Narodowy) i jeden w województwie lubelskim (Roztoczański Park Narodowy)

²³³ Na podstawie: <https://greenvelo.pl>

obiektów gastronomicznych, punktów napraw oraz wypożyczalni rowerów, a w konsekwencji również nowych miejsca pracy.

Aby upowszechnić wiedzę o powstałych trasach rowerowych i zachęcić rowerzystów do odwiedzenia atrakcji turystycznych zlokalizowanych w ich pobliżu, w ramach osi V PO RPW podejmowano liczne działania informacyjno – promocyjne (telewizyjna, prasowa i radiowa kampania medialna) oraz uruchomiono portal greenvelo.pl²³⁴. Działania promocyjne mają być kontynuowane po zakończeniu projektów, a wytworzona infrastruktura będzie monitorowana i naprawiana, a także udoskonalana pod kątem wymogów i potrzeb użytkowników trasy²³⁵. Dodatkowo przewiduje się rozbudowę trasy - sukcesywnie dobudowywane i dołączane nowe odcinki, które razem tworzyć będą spójną całość.

Ponadto, w celu zainteresowania ofertą turystyczną województw Polski Wschodniej, przeprowadzono kompleksową kampanię²³⁶ *Piękny Wschód* skierowaną do turystów krajowych (w tym mieszkańców Polski Wschodniej) i zagranicznych (Niemcy, Ukraina). Kampania skupiała się na prezentacji wybranych produktów turystyki aktywnej²³⁷ i specjalistycznej²³⁸. Z oceny²³⁹ kampanii wynika, że osoby, które zetknęły się z nią, częściej niż pozostali, odwiedziły w ciągu 3 poprzedzających lat regiony Polski Wschodniej oraz częściej w ciągu nadchodzących 6-ciu miesięcy planowały odwiedzić te tereny. Osoby spoza Polski, częściej deklarowały chęć przyjazdu do atrakcyjnych turystycznie miejsc w makroregionie. Potwierdzają to dane statystyczne – w trakcie realizacji kampanii tj. w latach 2010 - 2012 i po jej zakończeniu wzrastała liczba turystów (polskich i zagranicznych) korzystających z noclegów w turystycznych obiektach noclegowych znajdujących się Polsce Wschodniej - z 3,12 mln w 2010 r. (w tym turystów zagranicznych było 401 tys.) do 3,38 mln w 2012 r. (w tym turystów zagranicznych - 506 tys.) i 4,01 mln w 2015 r. (w tym turystów zagranicznych - 576 tys.)²⁴⁰.

Problemy we wdrażaniu V osi priorytetowej²⁴¹

Podczas wdrażania osi priorytetowej pojawiły się problemy na etapie przygotowania oraz realizacji projektów infrastrukturalnych. Przed podpisaniem umów o dofinansowanie projektów niezbędne było przedłożenie kompletnej dokumentacji projektowej, z czym wiązała się konieczność przygotowania wielu fachowych i specjalistycznych dokumentów²⁴², które niejednokrotnie wymagały kilkukrotnej weryfikacji. Długotrwały proces przygotowywania i opiniowania dokumentów wpłynął na stosunkowo późne rozpoczęcie prac przy budowie trasy rowerowej. Dodatkowo w trakcie realizacji projektów pojawiły się opóźnienia w realizacji kontraktów na roboty, spowodowane słabym potencjałem kadrowym i sprzętowym wykonawców. Sytuacje te powodowały wielokrotnie konieczność rozwiązywania kontraktów i wybór nowych wykonawców.

²³⁴ Jest to interaktywny portal turystyczny zawierający informacje o trasach rowerowych Polski Wschodniej (mapa szlaku, wskazówki dla rowerzystów, opis atrakcji i interesujących miejsc oraz multimedia - zdjęcia, filmy, aplikacja mobilna dla użytkowników)

²³⁵ Za realizację działań z zakresu promocji i utrzymanie infrastruktury w okresie trwałości operacji odpowiadać będą beneficjenci projektów.

²³⁶ Kampanię internetową, radiową, telewizyjną, prasową, outdoorową, konferencje prasowe, publikacje, wizyty studyjne

²³⁷ Turystyka aktywna realizowana jest dla regeneracji sił fizycznych i psychicznych, uwzględnia szeroki zakres rekreacji przy wykorzystaniu walorów środowiska naturalnego (góry, jeziora, rzeki, wybrzeże)

²³⁸ Turystyka specjalistyczna jest czasową, dobrowolną, wymagającą przygotowania kondycyjnego i zawodowo-turystycznego, częstą zmianą miejsca w przestrzeni, połączoną ze zmianą codziennego trybu życia, zaspokojeniem potrzeb ruchu i wysiłku fizycznego, osobistego kontaktu z innym środowiskiem społecznym, przyrodniczym i kulturowym oraz potrzeb informacyjno-poznawczych

²³⁹ Raport *Badanie skuteczności kampanii promocyjnej walorów turystycznych wschodniej Polski Piękny Wschód 2010-2012*, PBS Sp. z o.o., Warszawa-Sopot 2012, link: http://www.pieknywschod.pl/do_pobrania/100434_Badanie-efektywnosci-kampanii-Piekny-Wschod-3-fala-11-09-2012.pdf

²⁴⁰ Na podstawie danych GUS

²⁴¹ Podjęte środki zaradcze opisane są w sekcji *Wnioski i rekomendacje IZ w trakcie realizacji V osi priorytetowej*

²⁴² Studium przebiegu korytarza głównego trasy rowerowej, Studium wykonalności projektów, raport oddziaływania na środowisko, uzyskanie pozwoleń na rozpoczęcie budowy

Wnioski i rekomendacje IZ w trakcie realizacji V osi priorytetowej

Ww. problemy we wdrażaniu osi były na bieżąco identyfikowane przez IZ i IP. Stosownie do zaistniałych okoliczności podejmowano odpowiednie środki zaradcze, mając na względzie pełne wykorzystanie alokacji osi i terminowej realizacji jej celów. W związku z tym:

- monitorowano pracę wykonawcy studium wykonalności projektów w celu przygotowania wysokiej jakości dokumentów
- organizowano posiedzenia Komitetu Sterującego ds. projektów tras rowerowych²⁴³, którego celem było rekomendowanie do zatwierdzania zarządom województw dokumentów niezbędnych do realizacji projektów tras rowerowych, w szczególności studiów wykonalności projektów
- wdrożono szczegółowy system monitorowania projektów, w ramach którego beneficjenci zobligowani byli do przedkładania szczegółowych informacji na temat m.in: terminów uzyskiwania pozwoleń na budowę, terminów ogłoszeń postępowań przetargowych na roboty budowlane, realnego poziomu wydatkowania środków w następujących po sobie okresach, terminów rozpoczęcia i zakończenia prac budowlanych oraz na temat pojawiających się problemów
- na poziomie IZ organizowano cykliczne spotkania z beneficjentami projektów, w trakcie których omawiane były wszelkie problemy towarzyszące ich realizacji, a następnie podejmowane właściwe działania zaradcze (omówienie rekomendacji IZ dla beneficjentów dotyczących np. przeprowadzenia szczegółowych analiz ryzyka wiążących się z realizacją projektów, zmiany zakresów rzeczowych inwestycji skutkujących zmianami kosztów realizacji i wartości wskaźników oraz stopień zastosowania się do tych zaleceń).

Podjęte działania spowodowały, że inwestycje zostały zrealizowane w zaplanowanym zakresie i w zaplanowanych terminach.

Realizacja zaleceń i rekomendacji Komisji Europejskiej

Wszelkie zalecenia i prośby KE, formułowane w odniesieniu do V osi priorytetowej w poszczególnych latach, były szczegółowo wyjaśniane przede wszystkim podczas spotkań rocznych z przedstawicielami KE. Zgodnie z zaleceniami KE, szczegółowo monitorowano postęp rzeczowo-finansowy projektów tras rowerowych, aby identyfikować pojawiające się opóźnienia w realizacji projektów i podejmować stosowne działania w celu ich likwidacji.

3.6. Realizacja VI osi priorytetowej *Pomoc techniczna*

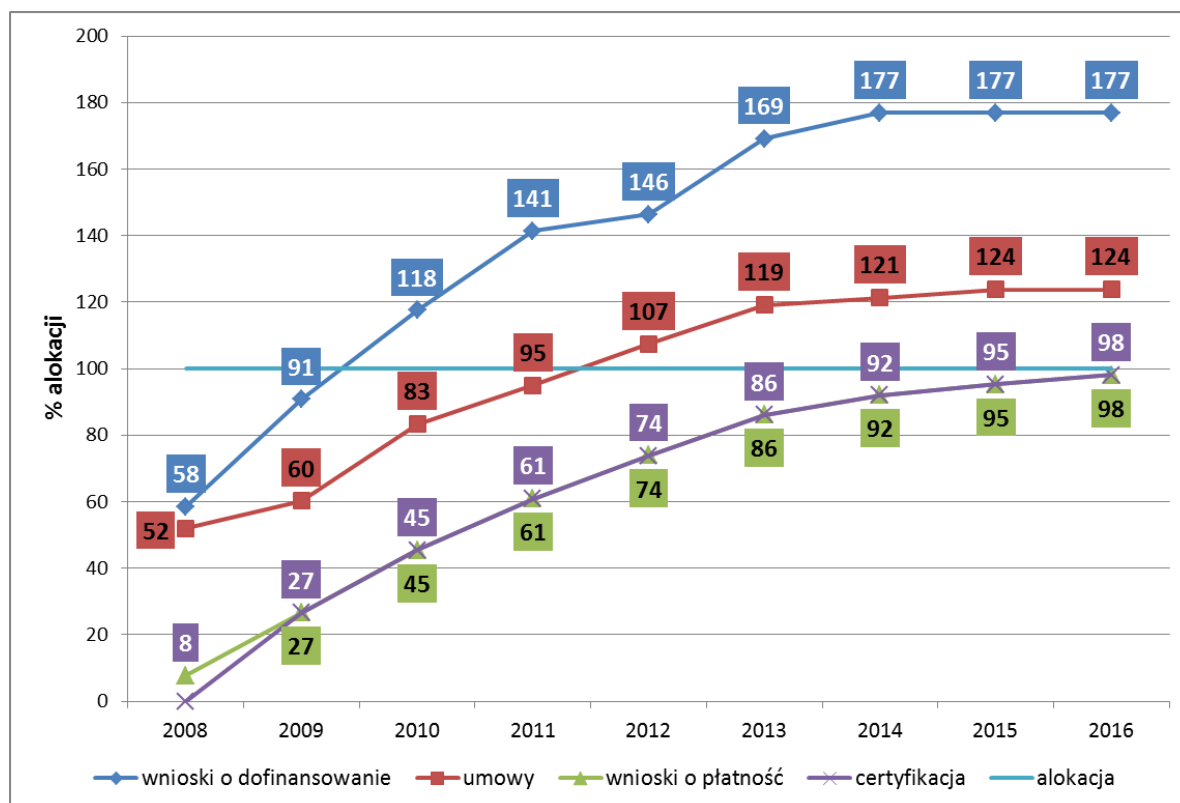
W celu efektywnej i skutecznej realizacji osi priorytetowych I-V PO RPW, zaplanowano wsparcie działań i procesów z zakresu zarządzania, wdrażania, monitorowania, ewaluacji i kontroli PO RPW. Przewidziano również wsparcie dotyczące upowszechniania informacji na temat możliwości korzystania ze środków Programu oraz efektów jego realizacji. Było to możliwe dzięki VI osi priorytetowej *Pomoc Techniczna*, która uwzględniła działania na rzecz optymalizacji systemu zarządzania i wdrażania PO RPW oraz podnoszenia potencjału administracyjnego instytucji zaangażowanych w realizację Programu. Na zapewnienie skutecznego wdrożenia ww. działań przeznaczono środki w wysokości 21,21 mln EUR (co stanowiło 1% alokacji PO RPW), które były wykorzystane sukcesywnie zgodnie z potrzebami IZ i IP. Pełne wykorzystanie środków z osi, dzięki którym zrealizowano 18 projektów, zapewniło realizację jej celu i pozwoliło osiągnąć zaplanowane efekty w Programie tj. wartości docelowe wszystkich wskaźników produktu i rezultatu. Dwa wskaźniki produktu przekroczyły poziom 125%²⁴⁴. Szczegółowe wyjaśnienia w tym zakresie znajdują się w załączniku IV do sprawozdania. Efekty działań zrealizowanych w VI osi priorytetowej opisane zostały w pkt. 5 sprawozdania oraz w załączniku IV do sprawozdania.

²⁴³ Szczegółowe informacje nt. składu i działalności Komitetu znajdują się w pkt. 2.6.1.1 sprawozdania

²⁴⁴ Dot. wskaźników *Liczba wykonanych ekspertyz, analiz, badań, studiów i ocen oraz Liczba publikacji, materiałów promocyjnych ze środków PO RPW*

Wykres 31. Wartość EFRR jako % alokacji w zatwierdzonych wnioskach o dofinansowanie projektów, w podpisanych umowach, wnioskach o płatność oraz w deklaracjach przesłanych przez IZ do IC w ramach V osi PO RPW

Problemy we wdrażaniu VI osi priorytetowej

W trakcie realizacji PO RPW w przypadku VI osi priorytetowej nie zidentyfikowano trudności mających wpływ na przebieg jej wdrażania.

Wnioski i rekomendacje IZ w trakcie realizacji VI osi priorytetowej

IZ i IP zgodnie z potrzebami określonymi w Rocznych Planach Działań, sukcesywnie wydatkowały środki przeznaczone na realizację VI osi priorytetowej. Jednocześnie, w związku ze zidentyfikowanymi wolnymi środkami w osi VI, IZ dokonała w 2014 r. ich przesunięcia w kwocie 37 mln EUR z EFRR do I osi priorytetowej. Zmiana ta została zatwierdzona przez KE decyzją C (2014) 1663 zmieniającą decyzję K(2007) 4568 z dnia 11 marca 2014 r.

Realizacja zaleceń i rekomendacji Komisji Europejskiej

W przypadku VI osi priorytetowej KE nie zgłaszała żadnych sugestii na temat usprawnienia procesu jej wdrażania.

4.

Duże projekty

4. DUŻE PROJEKTY²⁴⁵

W myśl definicji określonej w art. 39 rozporządzenia nr 1083/2006 r. w ramach PO RPW zrealizowano 17 dużych projektów²⁴⁶ o wartości EFRR 0,85 mld EUR, co stanowiło 36% alokacji PO RPW. Projekty te były realizowane w ramach II, III i IV osi priorytetowej Programu.

Projekty w II osi priorytetowej polegały na budowie infrastruktury teleinformatycznej tworzącej regionalne sieci szerokopasmowego dostępu do Internetu. Regionalne sieci umożliwiają podmiotom komercyjnym budowę własnych sieci. Powstała infrastruktura zapewnia mieszkańcom, podmiotom publicznym oraz przedsiębiorstwom z Polski Wschodniej możliwość korzystania z usług informacyjno-komunikacyjnych świadczonych elektronicznie. Ponadto, umożliwia efektywną wymianę danych pomiędzy samorządami, urzędami administracji państwowej, placówkami edukacyjnymi, szpitalami i innymi podmiotami.

Tabela 6. Informacja dotycząca podpisanych umów o dofinansowanie oraz wniosków o płatność dużych projektów w ramach II osi priorytetowej

Liczba projektów	Wartość inwestycji (w mld EUR) ²⁴⁷	Efekty
5	1,01	<ul style="list-style-type: none"> - 10,58 tys. km sieci Internetu szerokopasmowego - 998,6 tys. osób uzyskało możliwość podłączenia do Internetu - 8,2 tys. osób przeszkolono w zakresie obsługi komputera oraz korzystania z Internetu

Projekty w III osi priorytetowej polegały na tworzeniu lub rozbudowie ekologicznych systemów transportu zbiorowego w miastach wojewódzkich makroregionu Polski Wschodniej. Ich celem było usprawnienie przemieszczania się mieszkańców miast i terenów podmiejskich, a przez to zwiększenie ich mobilności zawodowej. Założono, iż usprawnienia komunikacyjne w obrębie obszaru metropolitalnego wpłyną również na usunięcie barier dla rozwoju przedsiębiorczości.

²⁴⁵ Szczegółowe informacje nt. dużych projektów znajdują się w załączniku XV do sprawozdania

²⁴⁶ 17 projektów zrealizowano w ramach 19 umów o dofinansowanie

²⁴⁷ Wartość zatwierdzonych wniosków o płatność

Tabela 7. Informacja dotycząca podpisanych umów o dofinansowanie w ramach dużych projektów z III osi priorytetowej

Liczba projektów	Wartość inwestycji (w mld EUR)	Efekty
4	1,16	- zakup 305 szt. taboru komunikacji miejskiej (w tym 220 autobusów, 15 tramwajów i 70 trolejbusów) - budowa 26,4 km sieci trolejbusowej - budowa 11 km sieci tramwajowej

Projekty w IV osi priorytetowej polegały na budowie bądź modernizacji istniejących odcinków dróg wojewódzkich i krajowych w Polsce Wschodniej, które miały usprawnić połączenia komunikacyjne pomiędzy województwami, ośrodkami miejskimi oraz poprawić dostęp do terenów inwestycyjnych, atrakcji turystycznych, przejść granicznych, a także do sieci dróg krajowych i międzynarodowych. Wsparto również budowę i przebudowę obwodnic, mostów, tuneli, wiaduktów, estakad oraz węzłów i skrzyżowań w ciągach tych dróg.

Tabela 8. Informacja dotycząca podpisanych umów o dofinansowanie dla projektów dużych w ramach IV osi priorytetowej

Liczba podpisanych umów ²⁴⁸	Wartość inwestycji (w mld EUR)	Efekty
8	1,40	- 68 km nowych i przebudowanych dróg - 8 nowych obwodnic - 52 mln EUR oszczędności w przewozach pasażerskich i towarowych

Problemy w realizacji dużych projektów i działania zaradcze

- *na etapie przygotowania projektów do realizacji* - niska jakość dokumentów przygotowywanych przez wykonawców zewnętrznych dla beneficjentów np. raportów oddziaływania na środowisko oraz studiów wykonalności. Wymagały one wielokrotnej weryfikacji i poprawy lub w ostateczności rozwiązania umowy z wykonawcą, co wpływało na termin ostatecznego odbioru dokumentacji. Uniemożliwiało to beneficjentom skompletowanie wszystkich dokumentów w zaplanowanym terminie i rozpoczęcie realizacji projektów,
- *na etapie realizacji projektu* - problemy finansowe wykonawców i/lub niska jakość świadczonych przez wykonawcę usług, które skutkowały niekiedy rozwiązaniem przez beneficjentów umów z wykonawcami. W konsekwencji konieczne było przeprowadzenie kolejnych postępowań na roboty budowlane i wyłonienie nowych wykonawców, a to powodowało problemy z zakończeniem inwestycji w terminie.

Ww. problemy we wdrażaniu projektów były na bieżąco identyfikowane przez IZ i IP. W tym celu:

- zapewniono beneficjentom pomoc ekspercką w zakresie konsultacji i weryfikacji przedkładanej dokumentacji, w tym w ramach inicjatywy JASPERS

²⁴⁸ Projekt Likwidacja barier rozwojowych - most na Wiśle z rozbudową drogi wojewódzkiej nr 764 oraz połączeniem z drogą wojewódzką nr 875 jest projektem zintegrowanym, na który składają się 3 umowy

- zorganizowano szkolenia tematyczne dla beneficjentów np. z analizy finansowo-ekonomicznej, analizy ryzyka, z zakresu prawa budowlanego i warunków kontraktowych FIDIC²⁴⁹ oraz nowelizacji prawa zamówień publicznych
- monitorowano postęp rzeczowy i finansowy projektów, w szczególności pod kątem ich terminowej realizacji i zakończenia w zaplanowanym terminie

Podjęte działania zaradcze umożliwiły zakończenie wszystkich inwestycji w przewidzianym zakresie i zaplanowanym terminie.

Informacje na temat zmian na Indykatywnej liście dużych projektów

W trakcie realizacji PO RPW *Indykatywną listę dużych projektów* zmieniano 4 razy.

Rok	Zakres zmian
2010	<ul style="list-style-type: none"> • w ramach IV osi priorytetowej: <ul style="list-style-type: none"> - aktualizacja wartości całkowitej projektu <i>Budowa obwodnicy Jarosławia w ciągu drogi krajowej nr 4 Jędrzychowice – Korczowa</i> - zmiana tytułu projektu <i>Obwodnica Nowego Miasta Lubawskiego w ciągu drogi krajowej nr 15</i>, jego zakresu rzeczowego, wartości całkowitej oraz kwoty dofinansowania
2011	<ul style="list-style-type: none"> • w ramach II osi priorytetowej – dokonano podziału jednego dużego projektu <i>Sieć szerokopasmowa Polski Wschodniej</i> na 5 regionalnych projektów²⁵⁰, dla każdego z nich oszacowano orientacyjny koszt całkowity oraz przewidywany okres realizacji • w ramach III osi priorytetowej – wprowadzono niezbędne korekty w zakresie orientacyjnego kosztu całkowitego inwestycji oraz przewidywanego okresu realizacji • w ramach IV osi priorytetowej <ul style="list-style-type: none"> - usunięto projekt <i>Przeście przez Starachowice w ciągu drogi krajowej nr 42</i>, - dodano 2 projekty: <ul style="list-style-type: none"> <i>Budowa północnej obwodnicy Jędrzejowa w ciągu drogi krajowej nr 78</i> <i>Budowa obwodnicy Jarosławia w ciągu drogi krajowej nr 4 Jędrzychowice – Korczowa</i> - wprowadzono zmiany w zakresie orientacyjnego kosztu całkowitego inwestycji, przewidywanego okresu i miejsca ich realizacji oraz beneficjenta.
2012	<ul style="list-style-type: none"> • w ramach III osi priorytetowej – zwiększono poziom dofinansowania jednego z projektów (środki pochodziły z oszczędności poprzetargowych wygenerowanych w ramach tegoż projektu <i>Zintegrowany system miejskiego transportu publicznego w Lublinie</i>) • w ramach IV osi priorytetowej <ul style="list-style-type: none"> - usunięto projekt <i>Budowa obwodnicy Wąchocka w ciągu DK nr 42</i>, - dodano 2 projekty: <ul style="list-style-type: none"> <i>Budowa mostu na Wiśle w m. Kamień wraz z budową dróg dojazdowych.</i> <i>Budowa obwodnicy miejscowości Bargłów Kościelny w ciągu DK nr 61.</i> - wprowadzono zmiany w zakresie orientacyjnego kosztu całkowitego inwestycji, przewidywanego okresu i miejsca ich realizacji oraz beneficjenta.
2015	<ul style="list-style-type: none"> • w ramach IV osi priorytetowej – na listę dodano projekt <i>Budowa obwodnicy m. Hrubieszowa w ciągu DK nr 74 Janów Lubelski</i> w związku ze zwiększeniem jego kosztu całkowitego, co spowodowało zmianę jego statusu na duży (wartość powyżej 50 mln EUR).

²⁴⁹W zamówieniach publicznych warunki kontraktowe FIDIC (Międzynarodowej Federacji Inżynierów Konsultantów) wykorzystywane są jako standardowe procedury realizacji projektów publicznych współfinansowanych z funduszy europejskich

²⁵⁰ Na podstawie decyzji IZ o zmianie sposobu realizacji działania II.1

5.

Pomoc techniczna

5. POMOC TECHNICZNA

Środki pomocy technicznej PO RPW finansowały działalność IZ i IP PO RPW. Ogólna kwota alokacji na oś VI *Pomoc techniczna* wyniosła 21,21 mln EUR, co stanowiło 1% alokacji PO RPW. Dzięki tym środkom zrealizowano 18 projektów o wartości środków EFRR wynoszącej 22,59 mln EUR. W sumie wydatkowano środki EFRR w wysokości 17,94 mln EUR, co stanowiło 98% alokacji na oś. Środki zostały wykorzystane przez IP i IZ w mniejszym stopniu niż wynosiła wartość umów o dofinansowanie. Wynikało to przede wszystkim z niższych kosztów poszczególnych zadań ujętych w Rocznych Planach Działań IP i IZ²⁵¹ lub rezygnacji z ich realizacji zgodnie z bieżącymi potrzebami i uwarunkowaniami²⁵².

Wsparcie wdrażania i zarządzania PO RPW ze środków pomocy technicznej IZ i IP PO RPW realizowane było poprzez działania w ramach następujących kategorii wydatków:

1. **podnoszenie kwalifikacji zawodowych pracowników IZ/IP** w kwocie 0,67 mln EUR ze środków EFRR, które obejmowały: koszty indywidualnych i grupowych szkoleń krajowych i zagranicznych, kursów językowych, studiów podyplomowych i doktoranckich,
2. **funkcjonowanie IZ/IP** w kwocie 9,58 mln EUR ze środków EFRR, w ramach których dofinansowano koszty m.in.: delegacji krajowych i zagranicznych pracowników, ich wynagrodzeń, utrzymania budynków oraz zakupu materiałów biurowych i komputerowych,
3. **realizacja PO RPW** w kwocie 6,88 mln EUR ze środków EFRR, w ramach której dofinansowano koszty m.in.: organizacji posiedzeń KM PO RPW, tłumaczeń ustnych i pisemnych dokumentów, wykonania ekspertyz, analiz i usług doradczych. W ramach tej kategorii wydatków sfinansowano działania istotne dla realizacji II i V osi priorytetowych PO RPW tj.:
 - inwentaryzację stanu infrastruktury Sieci Szerokopasmowej Polski Wschodniej, opracowanie studium wykonalności, przygotowanie dokumentacji zarządczej Sieci, usługi doradcze w zakresie wsparcia we wdrożeniu i eksploatacji systemu monitorowania projektów, sporządzenia analizy stanu realizacji projektów Sieci Szerokopasmowej
 - wykonanie studium wykonalności projektu Trasy rowerowe w Polsce Wschodniej.

Ponadto dofinansowano różne procesy istotne dla realizacji i wdrażania Programu np. analizy, oceny monitoringu i kontroli projektów PO RPW oraz oceny merytorycznej wniosków, a także na rzecz przygotowania zapisów drugiej edycji Programu (PO PW 2014-2020).

4. **działania ewaluacyjne** w kwocie 0,52 mln EUR ze środków EFRR, w ramach których sfinansowano koszty badań ewaluacyjnych ujętych w Okresowych Planach Ewaluacji PO RPW²⁵³,

5. **informacja i promocja** w kwocie 4,35 mln EUR ze środków EFRR, w ramach której dofinansowano koszty m.in.: organizacji i obsługi seminariów, spotkań i szkoleń dla beneficjentów, publikacji materiałów w prasie ogólnopolskiej i regionalnej, organizacji

²⁵¹ Roczne Plany Działań tworzone zgodnie z art. 28 ust.1 pkt 2 ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. 2006 nr 227 poz. 1658)

²⁵² Np. niższe koszty materiałów biurowych, wynajmu powierzchni biurowej, usług telekomunikacyjnych, usług doradczych dla beneficjentów, usług szkoleniowych dla pracowników itp.

²⁵³ Opis badań znajduje się w pkt. 2.6 sprawozdania, a ich wyniki w pkt. 3 sprawozdania

konferencji, broszur informacyjnych i materiałów promocyjnych, utrzymania stron internetowych poświęconych PO RPW, współpracy z TV i radiem ogólnopolskim²⁵⁴, kampanii promocyjnych²⁵⁵, konkursów dotyczących Programu²⁵⁶. Szczegółowo działania informacyjno-promocyjne zrealizowane na rzecz PO RPW zostały opisane w załączniku X do sprawozdania,

6. realizacja działań kontrolnych IZ i IP PO RPW w kwocie 0,59 mln EUR ze środków EFRR, w ramach których dofinansowano koszty kontroli na miejscu realizacji projektów, kontroli zleczanych na zewnątrz oraz delegacji krajowych związanych z kontrolami.

²⁵⁴ Np. promocja PO RPW w serialu „M jak miłość” - TVP 2, w programie „Kocham Cię, Polsko!” - TVP 2, obecność PO RPW w programie „Dzień z biznesem na wschodzie Polski” - TVN CNBC

²⁵⁵ Np. kampania *Fundusze Europejskie – Każdy korzysta, nie każdy widzi*

²⁵⁶ Trzy edycje konkursu *Lekcja o Funduszach Europejskich*, konkurs *Promuj z pomysłem*

6.

Promocja i informacja

6. PROMOCJA I INFORMACJA

Podczas wdrażania PO RPW, IZ i IP prowadziły różnego rodzaju działania informacyjne i promocyjne mające na celu podniesienie poziomu wiedzy oraz świadomości ogółu społeczeństwa/społeczności makroregionu w zakresie możliwości korzystania z Funduszy Europejskich w ramach PO RPW oraz efektów jego wdrażania. Ich adresatami byli przede wszystkim: opinia publiczna, potencjalni beneficjenci, beneficjenci, partnerzy społeczni i gospodarczy oraz media.

Działania realizowane były zgodnie z Rocznymi planami działań informacyjnych i promocyjnych, przy użyciu różnorodnych narzędzi oraz kanałów komunikacji. Koncentrowały się na sześciu podstawowych obszarach: **informacja, promocja, edukacja, Internet, ewaluacja i wymiana doświadczeń.**

W ramach działań informacyjnych, IZ współpracowała z **Centralnym Punktem Informacyjnym** oraz **Głównymi i Lokalnymi Punktami Informacyjnymi** w Polsce Wschodniej m.in. dostarczając materiały informacyjne i promocyjne dotyczące PO RPW. Funkcjonowało również **Informatorium Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości**. Punkty Informacyjne i Informatorium udzielały informacji na temat wszystkich działań PO RPW. Pytania (zadawane w formie telefonicznej, e-mailowej, listownej oraz w trakcie konsultacji osobistych) dotyczyły: zakresu wsparcia PO RPW, wypełniania wniosków o dofinansowanie, wytycznych w zakresie kwalifikowania wydatków w ramach PO RPW 2007 – 2013, prowadzenia i rozliczania projektów. Ważnym działaniem informacyjnym była publikacja w prasie ogólnopolskiej i regionalnej ogłoszeń na temat naborów wniosków o dofinansowanie z PO RPW.

Szerokie działania promocyjne obejmowały m.in. kampanie medialne dotyczące PO RPW. Jedną z nich była, zrealizowana w 2009 r., **kampania „Przymierz się”**, której celem było zwrócenie uwagi Polaków na zmiany zachodzące w Polsce Wschodniej (PW) dzięki PO RPW. Przedsięwzięcie obejmowało emisję spotów, ogłoszeń i banerów w mediach ogólnopolskich (telewizja, radio, dzienniki, portale internetowe) oraz komunikację regionalną skierowaną do mieszkańców PW. Jej podstawą był konkurs na najpopularniejszy projekt. Na dedykowanej stronie internetowej, na której zanotowano ponad 800 tys. odsłon, można było poznać wszystkie projekty oraz zagłosować na jedno z przedsięwzięć. Na zwycięski projekt „Targi Kielce” oddano 49 917 głosów. Kampania została nagrodzona nagrodą EFFIE (jeden z najważniejszych na świecie konkursów marketingowych; w Polsce konkurs prowadzi Stowarzyszenie Komunikacji Marketingowej SAR).

W 2010 r. IZ wystąpiła z inicjatywą zorganizowania akcji „**Kolonie z rowerem**” dla dzieci powodźnian z Polski Wschodniej przebywających na koloniach. W wydarzeniu wzięło udział ok. 100 dzieci. Organizacja eventu miała na celu przekazanie wiedzy o PO RPW w przystępnej formie połączonej z zabawą. Dzieci miały okazję obejrzyć pokazy rowerowe i nauczyć się jazdy na trikkach – trzykołowych rowerach. Program wydarzenia nawiązywał do projektu Trasy Rowerowe w Polsce Wschodniej realizowanego ze środków PO RPW.

W 2011 r. zrealizowano m.in. **program telewizyjny pt. „Na wschodzie zmiany”**. Celem audycji była promocja wybranych projektów PO RPW, poinformowanie społeczeństwa o korzyściach wynikających z ich realizacji oraz zwiększenie świadomości środowiska lokalnego o realizowanych projektach w regionach Polski Wschodniej. Zrealizowano 15 ok. 30-minutowych audycji telewizyjnych, które wyemitowano w pięciu oddziałach regionalnych TVP oraz udostępniono na stronie internetowej PO RPW. Tematyka PO RPW obecna była także w popularnych serialach telewizyjnych („M jak Miłość”, „Plebania”) oraz show telewizyjnym posiadającym walor edukacyjny „Kocham Cię! Polsko” i programie „Dzień z biznesem na wschodzie Polski”, które wyemitowano w 2012 r.

W 2013 r. zorganizowano **wystawę plenerową „Polska Wschodnia – tu chce się żyć!”**, która odwiedziła kolejno: Białystok, Olsztyn, Lublin, Rzeszów i Kielce. Mieszkańcy i turyści odwiedzający Polskę Wschodnią, na 24 planszach, mogli zobaczyć projekty zrealizowane dzięki wsparciu z PO RPW. Wystawa prezentowała m.in. nowoczesne laboratoria, infrastrukturę dydaktyczną na uczelniach, tereny inwestycyjne, parki naukowo-technologiczne i przemysłowe, komunikację miejską oraz projekty drogowe.

W tym samym roku uruchomiono **aplikację mobilną „I LOVE POLSKA WSCHODNIA”**, stanowiącą nowoczesny przewodnik po PW oraz interaktywną formę promocji efektów PO RPW. Aplikacja ukazywała zmiany zachodzące w PW dzięki funduszom europejskim, a także zachęcała do odwiedzenia makroregionu. Umożliwiała również zbieranie punktów, które następnie w Punktach Informacyjnych Funduszy Europejskich można było wymieniać na drobne upominki. Do stycznia 2014 r. aplikację pobrano niemal 1,7 tys. razy.

W 2014 r. IZ i IP były zaangażowane w obchody 10-lecia Polski w Unii Europejskiej, w tym przede wszystkim w koordynację akcji „**Dni Otwartych Funduszy Europejskich**” u beneficjentów PO RPW.

DNI OTWARTE
Funduszy Europejskich

Z tej okazji 26 beneficjentów PO RPW „otworzyło” swoje projekty dla ogółu społeczeństwa i przygotowało szereg wydarzeń (m.in.: spotkań, warsztatów, pokazów naukowych, prezentacji aparatury badawczej, wycieczek po miejscach niedostępnych na co dzień), mających na celu ukazanie pozytywnych zmian, jakie nastąpiły w Polsce Wschodniej, za sprawą projektów zrealizowanych przy współudziale środków z Programu. Wybrane projekty były także obecne w emitowanych przez Telewizję Polską specjalnych programach, poświęconych obchodom 10 lat Polski w UE oraz wzięły udział w plebiscycie „Ale się zmieniło”. W 2015 r. odbyła się kolejna edycja „Dni Otwartych Funduszy Europejskich”, w którą również zaangażowali się beneficjenci PO RPW.

W latach 2011-2014 odbyły się **trzy edycje akcji edukacyjnej „Lekcja o Funduszach Europejskich”**, mającej na celu poszerzenie wiedzy młodzieży na temat wykorzystania FE, ze szczególnym uwzględnieniem projektów PO RPW. Akcja skierowana była do uczniów i nauczycieli ze szkół gimnazjalnych oraz ponadgimnazjalnych w PW. Polegała na przeprowadzeniu przez nauczycieli lekcji w oparciu o scenariusz oraz

specjalnie przygotowany komiks. Na zakończenie każdego z zajęć przeprowadzony był konkurs – uczniowie, którzy najszybciej rozwiązali zadanie, otrzymali drobne upominki. Nauczyciele zaangażowani w projekt otrzymali dyplomy oraz brali udział w losowaniu nagród. W trzech edycjach akcji odbyło się 1 914 lekcji. W zajęciach przeprowadzonych przez 626 nauczycieli wzięło udział 40 570 uczniów.

W trakcie realizacji Programu organizowano także liczne **spotkania informacyjne i szkolenia dla potencjalnych beneficjentów i beneficjentów oraz konferencje**. W 2015 r. odbyła się **konferencja „Polska Wschodnia dziś i jutro”**, podczas której podsumowano wdrażanie PO RPW.

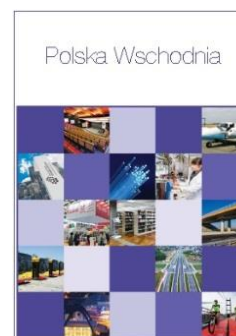

W ramach działań informacyjno-promocyjnych PO RPW prowadzono **serwis www.PolskaWschodnia.gov.pl**, (funkcjonujący następnie pod adresem www.PolskaWschodnia.2007-2013.gov.pl), na którym na bieżąco publikowano informacje na temat PO RPW (m.in. dotyczące podpisania umów, postępów w projektach, oddania do użytku kolejnych etapów inwestycji, zakończenia realizacji projektów i wynikających z nich korzyści), ogłoszenia, dokumenty, sprawozdania z realizacji Programu, informacje na temat posiedzeń KM PO RPW, konferencji i spotkań dotyczących Programu. W całej perspektywie na stronie ukazało się niemal 1,1 tys. artykułów dotyczących Programu. Funkcjonowała także zakładka PO RPW na stronie internetowej IP, na której publikowano m.in. ogłoszenia o konkursach, dokumenty, pytania i odpowiedzi, komunikaty, listy umów rekomendowanych do wsparcia, listy zatwierdzonych wniosków, listy podpisanych umów. Na stronie dostępne były również: generator wniosków, informacje na temat zasad promocji projektów oraz galeria zdjęć projektów zakończonych.

PO RPW promowany był także na, uruchomionym przez IZ w 2010 r., **profilu „I love Polska Wschodnia”** na Facebooku (www.facebook.com/polskawschodnia). Do końca 2015 r. profil zgromadził ponad 46 tys. fanów. Profil dedykowany jest wszystkim, którzy kochają Polskę Wschodnią i są zainteresowani zmianami w makroregionie. Pokazuje Polskę Wschodnią jako makroregion piękny, tętniący życiem, dynamicznie rozwijający się i atrakcyjny turystycznie, z którego możliwości warto korzystać. Na fanpage'u regularnie pojawiały się informacje o PO RPW i zrealizowanych projektach, które uzupełniano wiadomościami oraz ciekawostkami z Polski Wschodniej. W ramach profilu prowadzono także akcje promocyjne i konkursy. W 2015 r. zorganizowano konkurs wiedzy nt. PO RPW i Programu Polska Wschodnia 2014-2020 (POPW) – „Otwórz się na Polskę Wschodnią”.

W ramach działań informacyjno-promocyjnych PO RPW opracowano i wyprodukowano różnego rodzaju **publikacje** w formie drukowanej (m.in. broszury, poradniki, raporty i ekspertyzy, plakaty i ulotki) oraz w formie e-booków. W 2015 r. powstał także album zakończonych projektów PO RPW. O PO RPW można było przeczytać również w **biuletynach informacyjnych „A na Wschodzie zmiany”** oraz **„Fundusze Europejskie w Polsce”**. Artykuły dotyczyły m.in. inwestycji na uczelniach, projektów rozwoju parków naukowo-technologicznych, komunikacji miejskiej i zaplecza naukowo-badawczego w PW.

W 2015 r. przeprowadzono **ewaluację strategiczną działań informacyjnych i promocyjnych pt. „Ocena działań informacyjno-promocyjnych PORPW realizowanych w okresie 2007-2013”**. Celem badania była ocena rezultatów działań pod

kątem efektywności ścieżek dotarcia i skuteczności w budowaniu świadomości społecznej o PO RPW oraz o roli odgrywanej przez Unię Europejską. Wyniki uzyskane w ramach badania i rekomendacje dotyczące narzędzi i kanałów dotarcia do grup docelowych POPW 2014-2020, a także szczegółowe informacje na temat wszystkich działań informacyjno-promocyjnych zrealizowanych w ramach PO RPW zostały opisane w załączniku nr X do sprawozdania.